

Bruk av dekomponering ved skjønnsmessig tilnærming i IFRS

En empirisk studie av dekomponeringsbruk i praksis

Utredning innen masterstudiet i regnskap og revisjon

av

Adam Omer Abdishu og Snorre Steen Hellum

Veileder: Terje Heskestad

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i regnskap og revisjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammenheng

Denne masterutredningen fokuserte på dekomponering iht. IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr. Gjennom en empirisk studie studerte vi bruken av dekomponering når standarden iht. IFRS legger opp til en skjønnsmessig tilnærming. Studien ble gjennomført ved å hente inn sekundærdata for selskap listet på ulike børser. Utvalgsstørrelsen var 1867 selskaper, hentet inn fra Oslo-, Toronto-, London- og Paris børsen. Metoden som ble nyttet for analyse var minste kvadraters metode (OLS).

IFRS legger med IAS 16 opp til at hver regnskapsprodusent skal vurdere, skjønnsmessig, om dekomponering av eiendeler er hensiktsmessig og om det lar seg gjennomføre. Fra vår studie fant vi at 31 % av de 1867 selskapene dekomponerte. Det lave gjennomsnittet skyldes her at London børsen dekomponerer 3 ganger så lite som de tre andre børsene i studien, selv når en benytter OLS for å korrigere for sektortilhørighet som bidrar til å forklare dekomponering.

Dekomponering ser i henhold til vår studie ut til å tilta når selskapets egenkapital øker, statistisk signifikant på 1 %-nivå. Selskapsstørrelse, målt som markedsverdi, har en negativ innvirkning på om et selskap dekomponerer. Det samme gjelder for bokførte eiendeler. Av robusthetsanalysene viste det seg at de økonomisk uavhengige variablene egenkapital, selskapsstørrelse og eiendeler alene bidro til å forklare 1,5 % av variasjonen til dekomponering iht. vår modell. Når en inkluderte børsenes geografi samt sektortilhørighet (GICS Sector fra Bloomberg Terminalen), som uavhengige variabler, forklarte vår modell i overkant av 21 % av variasjonen til dekomponering.

London børsen dekomponerte klart mindre enn de tre andre børsene i studien. Selv når en tok hensyn til sektorene med tilhørende dekomponeringssannsynlighet kom London børsen lavest ut. Toronto- og Paris børsen dekomponerte rundt 60 %, Oslo børs dekomponerte 49 % og London sin andel var 18 %. Sektortilhørighet viste seg å forklare mest av selskapers bruk av dekomponering. Selskap innen sektorene energi, industri og material dekomponerte mest. Funnene våre var således i tråd med IFRS og IAS 16 av hva en ville forventet.

Dekomponering gjøres for avskrivningsformålet. Selskap som tilhørte en sektor hvor eiendelene lot seg dele opp grunnet ulik avskrivningstid så ut til å dekomponere i tråd med standarden. Sektorene energi, industri og material hadde statistiske signifikans nivåer på 1 %-nivå for dekomponering sett opp mot 4 av de 7 andre sektorene.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Figurregister	iv
Tabellregister	v
Forkortelser	vi
Kapittel 1 Innledning	1
Kapittel 2 Regnskapsteori	3
2.1 Årsregnskap.....	3
2.2 Internasjonal harmonisering	3
2.3 Konseptuelle rammeverk.....	5
2.4 Det konseptuelle hierarkiet.....	7
2.5 Valg av måleattributt	18
2.6 Avslutning	21
Kapittel 3 Avskrivninger	23
3.1 Periodisering.....	23
3.2 Systematisk og rasjonell	25
3.3 Teoretiske metoder	27
3.4 Hva brukes i praksis	32
3.5 Presentasjon av finansregnskap	35
3.6 Dekomponering for avskrivningsformål	41
3.7 Avslutning	50
Kapittel 4 Hypoteser og litteratur	51
4.1 Hypoteser om dekomponeringsbruk.....	51
4.2 Variabler.....	53
4.3 Tidligere studier	55
4.4 Avslutning	56
Kapittel 5 Metode	57
5.1 Valg av metode.....	57
5.2 Valg av modell	60
5.3 Utvalgsstørrelse for studien.....	61
5.4 Innhenting- og ekskludering av data	62
5.4.1 Validitet til antall observasjoner i analysen.....	63
5.5 Tolkning av dekomponering.....	65
5.6 Avslutning	66

Kapittel 6 Empiriske resultater	67
6.1 Deskriptive resultater	67
6.1.1 Deskriptiv analyse på børsnivå.....	68
6.1.2 Deskriptiv statistikk av analyse utvalg som inngår i OLS regresjonen	72
6.1.3 Korrelasjon	73
6.2 Regresjoner.....	74
6.2.1 OLS-resultater	74
6.3 Robusthetsanalyser.....	75
6.3.1 Robusthetsanalyse av OLS metodens ulempe	75
6.3.2 Robusthetsanalyse av OLS-resultater hensyntatt outliers.....	76
6.3.3 Sammenligning av probitregresjon og OLS	78
6.4 Undersøkelse av hypotesene.....	80
6.5 Avslutning	81
Kapittel 7 Avslutning	83
7.1 Vurdering av svakheter ved funnene og studien	83
7.2 Forslag til videre forskning	85
III. Litteraturliste	87
IV. Appendiks	93

Figurregister

Figur 2-4 (1): «Konseptuelle hierarkiet	s.8
Figur 2-4 (2): «Komponenter i kvalitetskravet»	s.11
Figur 2-5: «Måling i et normativt tankeskjema»	s.21
Figur 3-3: «Resultatutjevning»	s.31
Figur 3-4: Sammenligning av de forskjellige avskrivningsmetodene.....	s.35
Figur 3-6 (1): Balanseført verdi med og uten dekomponering.	s.46
Figur 3-6 (2): Dekomponeringsmatrise»	s.49

Tabellregister

Tabell 3-5: <i>Oversikt over sidetallsøkning for årsregnskap</i>	s.37
Tabell 3-6 (1): <i>Enkeltdelens utnyttbare levetid og anskaffelseskost</i>	s.44
Tabell 3-6 (2): <i>Kostnadsføring i hver periode med og uten dekomponering.</i>	s.45
Tabell 3-6 (3): <i>Balanseført verdi med og uten dekomponering</i>	s.45
Tabell 5-4 (1): <i>Selskapsoversikt før ekskludering</i>	s.62
Tabell 5-4 (2): <i>Selskapsoversikt etter ekskludering</i>	s.63
Tabell 5-4 (3): <i>Oversikt på børs før og etter ekskludering</i>	s.63
Tabell 6-1 (1): <i>Dekomponeringspraksis på børsnivå.</i>	s.67
Tabell 6-1 (2): <i>Selskapsfordeling til børsene på sektornivå</i>	s.68
Tabell 6-1 (3): <i>Fordeling på OSX.</i>	s.69
Tabell 6-1 (4): <i>Fordelingen på LSX</i>	s.70
Tabell 6-1 (5): <i>Fordeling på TSX</i>	s.70
Tabell 6-1 (6): <i>Fordeling på Euronext Paris</i>	s.71
Tabell 6-1 (7): <i>Fordeling på utvalget etter ekskludering</i>	s.72
Tabell 6-1 (8): <i>Deskriptiv statistikk til forklaringsvariabler</i>	s.72
Tabell 6-1 (9): <i>Korrelasjonsmatrise for variablene i regresjonsanalysen</i>	s.73
Tabell 6-2: <i>Opprinnelig OLS-resultater før robusthetsanalyser</i>	s.74
Tabell 6-3 (1): <i>Fordeling av predikert dekomponeringssannsynlighet</i>	s.76
Tabell 6-3 (2): <i>sammenlignende OLS-resultater: kun økonomisk uavhengige variabler, ordinære og etter outliers</i>	s.77
Tabell 6-3 (3): <i>sammenlignende resultater av OLS og probit</i>	s.79
Tabell 6-4: <i>Forskjell i estimert sannsynlighet for dekomponering til selskap fra ulike sektorer</i>	s.81

Forkortelser

AAA	American Accounting Association
AICPD	American Institute of Certified Public Accountants
CF	Conceptual Framwork
EU	Den Europeiske Union
EØS	Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde
FASB	Financial Accounting Standards Board
FRS	Financial Reporting Standards
GRS	God Regnskapsskikk
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
ICAEW	Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IFRS	International Financial Reporting Standards
IFRS SME	International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities
LSX	London Stock Exchange
NGAAP	Norwegian Generally Accepted Accounting Practice
NOU	Norges offentlige utredninger
NRS	Norsk Regnskapsstiftelse
OB	The Objective of General Purpose Financial Reporting
OCI	Other Comprehensive Income
OLS	Ordinary Leased Square
OSX	Oslo Stock Exchange
UK GAAP	United Kingdom Generally Accepted Accounting Practice
U.S. GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles
QC	Qualitative Characteristics of Useful Financial Information
RI	Residual Income
TSX	Toronto Stock Exchange

Kapittel 1 Innledning

Internasjonal harmonisering er et sentralt mål i regnskapsføring. Et virkemiddel for å nå dette målet er IFRS (International Financial Reporting Standard). IFRS legger føringer for hvordan en skal rapportere i et regnskap, slik som eiendeler, gjeld, finansielle- og operasjonelle kontrakter, inntektsføring mm. IFRS's regler er detaljorienterte på enkelte områder. Konsekvensene av dette er større valgfrihet og fleksibilitet i praksis, noe som gir rom for skjønnsmessige vurderinger (Kvifte & Johnsen, 2008).

Periodisering er grunnleggende i regnskapsføring. Avskrivning av anleggsmidler står her sentralt. Det har lenge vært debattert i regnskapslitteraturen om hvordan anskaffelseskosten for anleggsmidler skal fordeles. Ulik praksis vil kunne resultere i store variasjoner for verdien av eiendelene samt påvirke resultatet til selskapet. Særlig vil dette kunne være tilfellet for foretak hvor store deler av balansen består av anleggsmidler. Det er også vanlig å føre inn ett driftsmiddel som en post, selv om dette driftsmiddelet består av enkeltdeler med vesentlig forskjellig levetid.

Dekomponering ble introdusert for å redusere problemet knyttet til balanseføring, som en enhet i anleggsregisteret, når vesentlige delkomponenter har ulik levetid. En felles avskrivningssats i kombinasjon med at periodisk vedlikehold ble kostnadsført ville medført at den bokførte egenkapitalen, eiendelenes verdi og periodens resultat ble lavere enn hva som var reelt. Løsningen på dette problemet ble introdusert i IAS 16 (eiendom, anlegg og utstyr) ved innføring av IFRS for alle børsnoterte selskap. For at en avskrivningsplan skal gjenspeile forbruksmønsteret av en eiendel, er et foretak nødt til å foreta separat avskrivning av enkeltdelene til en eiendel som er betydelig i forhold til enhetens samlede anskaffelseskost (IAS 16.43). Plikten til å dekomponere gjelder ikke for IAS 38 (immaterielle eiendeler), men dersom foretaket anser det som hensiktsmessig kan metoden også anvendes på immaterielle eiendeler, selv om det kan være vanskelig å gjennomføre i praksis.

IASB (International Accounting Standard Boards) innførte plikten til å dekomponere, med virkning fra Januar 2005, hvilket i henhold til det tradisjonelle regnskapet ikke hadde vært noe krav tidligere. Det foreligger imidlertid ingen klare veiledninger eller retningslinjer for hvilke enheter dekomponering skal anvendes på, ettersom det i store grad overlates til skjønnsmessige vurderinger om dekomponering skal nyttes eller ikke.

Den første Hovedproblemstillingen i vår utredning er følgende:

Hvor utbredt er dekomponering iht. IAS 16 og IAS 38 for selskaper på Oslo-, Paris-, London- og Toronto børsen når standarden gir rom for skjønnsmessige vurderinger av om en skal dekomponere eller ikke?

Vi samler inn data for 1867 selskaper fordelt på fire børser (Oslo, London, Paris og Toronto). Vi finner det er en stor og signifikant variasjon i graden av dekomponering mellom børsene selv når vi kontrollerer for egenkapital, eiendeler, selskapsstørrelse og sektorer. Forskjellen mellom laveste og høyeste er 40,7 prosentpoeng.

Den andre problemstillingen er som følger:

Hvilke(n) faktor(er) vil kunne forklare hvorfor selskaper velger å dekomponere?

Det foreligger utfordringer med å identifisere vesentlige delkomponenter samt allokere anskaffelseskost. Den videre strukturen til utredningen er som følger: kapittel 2 presenterer generell regnskapsteori. Det konseptuelle rammeverket til IASB blir deretter redegjort for. Kapittel 3 fokuserer på en teoretisk drøftelse av fordelingsproblemet med utgangspunkt i det konseptuelle rammeverket. I kapittel 4 utledes hypoteser med utgangspunkt i den foregående drøftelsen. Kapittel 5 presenterer forskningsmetoden som nyttes samt datainnsamlingen for analyseformål gjennomgås. Kapittel 6 presenterer resultatene fra analysen mens kapittel 7 diskuterer svakhetene med metoden samt forslag til videre forskning.

Kapittel 2 Regnskapsteori

Kapittelet gir en innføring i IASB sitt konseptuelle rammeverk og setter «dekomponering for avskrivningsformålet» i perspektiv. Innledningsvis i dette kapitlet blir det redegjort for årsregnskapets formål på generell basis, før internasjonal harmonisering av regnskapsspråk blir presentert. I kapittel 2.3 vil det konseptuelle rammeverk for internasjonale regnskapssystem bli presentert. Videre blir det redegjort for normative og deskriptive regnskapsmodeller, mens kapittel 2.4 presenterer det konseptuelle hierarkiet. Presentasjonen av hierarkiet starter med en redegjørelse av målsettingene med regnskapet, før kvalitetskravene kommenteres og avslutningsvis valget av måleattributt.

2.1 Årsregnskap

Regnskapet er utviklet over 7000 år og kan spores tilbake til den oldgresk stammen Mesopotamia (Cox, 2011). I følge American Accounting Association (AAA) er et regnskap: «*The process of identifying, measuring and communicating economic information about an organization or other entity[...]*» (Black, 2004) (s. 5). Årsregnskapet blir utarbeidet ved en systematisk registrering og måling av underliggende økonomiske forhold samt å rapportere dette til brukerne av regnskapet (Kristoffersen, 2005).

Registreringen skjer ved bruk av det dobbelte bokholderisprinsippet. Målingen gjennomføres ved vurderinger med utgangspunkt i kriterier som foreligger om transaksjonen skal balanse- eller resultatføres. I praksis vil denne vurderingen i stor grad være skjønnsmessig.

Rapportering skjer ved offentliggjøring av utarbeidet årsregnskap og eventuelle delårsrapporter (Knivsflå, 2015). Hovedformålet med et årsregnskap er å vise et øyeblikks bilde av selskapets økonomiske aktiviteter, finansielle stilling og bedriftsøkonomiske utvikling ved utgangen av regnskapsperioden.

2.2 Internasjonal harmonisering

Det har i ulike land utviklet seg forskjellige regnskapsspråk. Dette medfører at en og samme transaksjon vil kunne bli behandlet ulikt etter de respektive landenes interne rapporteringssystem. I Storbritannia ble United Kingdom Generally Accepted Accounting Practice (UK GAAP) utviklet i 1942, mens det i USA er US Generally Accepted Accounting Principles (U.S. GAAP) som nyttes. Det norske regnskapsspråket består av regnskapsloven, som er fundamentet for selve utarbeidelsen av regnskapet, og GRS (God Regnskapsskikk). En

samlebetegnelse for regnskapsspråket er Norwegian Generally Accepted Accounting Practice (NGAAP). Kvifte og Johnsen (2008) karakteriserer lov av 17. juni 1998 nr. 56 (regnskapsloven) som et rammelovverk uten detaljregulering for hvordan regnskapet skal utarbeides. Selskap som er pliktige til å utarbeide regnskap i Norge er presisert i regnskapslovens § 1-2. Regnskapsplikt innebærer at selskap må utarbeide et årsregnskap og årsberetning ved bokføring av finansielle data og dokumentere regnskapsopplysninger, slik at det gir et rettviseende bilde av selskapets økonomiske stilling.

Ettersom regnskapsloven er utarbeidet som rammelov, utgjør skjønnsmessige vurderinger en vesentlig rolle ved utarbeidelsen av regnskapet. Den norske regnskapsmodellen bygger på, i likhet med det tradisjonelle regnskap, historisk-kost modellen. Dermed utgjør transaksjon- og sammenstillingsprinsippet, jf. kapittel 3.1, grunnprinsippene i modellen. Grunnet i regnskapsinformasjonens kvalitetskrav har det oppstått andre viktige prinsipper som er stadfestet i lovens kapittel 4.

Hovedprinsippet i regnskapsloven er at "*årsregnskapet skal utarbeides i samsvar med god regnskapsskikk*», jf. regnskapsloven § 4-6. Næringslivet opplever stadig utvikling, grunnet nye typer transaksjoner og at økonomiske forhold endrer seg. For å hensynta dette har den norske rammelovgivningen inkludert GRS, som er et dynamisk begrep, og tillatt rapportering i takt med praksisen i næringslivet.

Dagens stadig økende globalisering av samfunnet og et voksende kapitalmarkedet har ført til at organisasjonene må se etter finansiering utenfor landegrensene. I så lys har det oppstått behov for å internasjonalisere rapporteringsspråket. Bakgrunnen for internasjonaliseringen er den sentrale målsettingen til EU, gjennom vekst og høy sysselsetting (Bolstad, 2003).

For å oppnå vekst og høy sysselsetting lanserte EU *de fire friheter* i sitt indre marked i 1980-årene (KPMG, 2015). Ettersom kapital er en av de fire frihetene, måtte ulikhetene i regnskapssystemene mellom landene vurderes. Kommisjonen understrekte at for å få et effektivt og integrert kapitalmarked var det viktig med «[...]sammenlignbar, gjennomsiiktig og pålitelig finansiell informasjon[...]» (Finansdepartementet, 2004a, punkt 1).

Med bakgrunn i dette framla EU forordningen (EF) nr. 1606/2002 19. juli 2002, kalt IFRS-forordningen. Denne forordningen presiserte at alle børsnoterte selskap i indre marked skulle

begynne å anvende IFRS (International Financial Reporting Standards), tidligere IAS (International Accounting Standards), ved utarbeidelse av selskapets konsernregnskap.

Gjennom EØS sin kommitèbeslutning nr. 37/2003 ble også medlemmene i EØS pålagt av IFRS-forordningen fra og med 1. januar 2005 å utarbeide regnskap etter IFRS (Langli, 2010). Ikke bare børsnoterte foretak ble pålagt å utarbeide sitt konsernregnskap etter internasjonal standard, men IFRS-forordningen åpnet for at medlemslandene skulle tillate datterselskapene å utarbeide sitt selskapsregnskap etter IFRS (Finansdepartement, 2004a, punkt 3.3.2). For at konsernregnskapet til et børsnotert foretak skal ha informasjonsverdi og sammenlignbarhet for investorer må alle økonomiske fordeler og forpliktelser for selskapet måles ut ifra samme metoder og prinsipper.

Ettersom anvendelsen av full IFRS ble kostbart og notekravene hadde mindre relevans for brukerne av regnskapet, ble det utarbeidet en forenklet standard kalt IFRS light. Målereglene her er de samme som etter full IFRS men med reduserte notekrav. Notekravet er hovedsakelig etter Norsk regnskapsstandard (NRS) i Norge (Forskrift om forenklet regnskapsstandard, 2008). Etter en endring av *regnskapsloven av 1998* i 2004 og 2005 ble tosporssystemet implementert i NGAAP, hvor regnskapspliktige nå sto fritt til å velge IFRS eller GRS. Tosporssystemet er beskrevet i Ot.prp. nr. 39 (2004-2005):

«Modellen innebærer et system med to parallelle regelsett. Ett regelsett basert på gjeldende bestemmelser i regnskapsloven med forenklinger for små foretak (historisk-kost-regnskap) og ett regelsett som består av vedtatte IFRS med forenklinger for andre enn børsnoterte konsern (i retning et verdiregnskap)» (Finansdepartement, 2004b).

Harmoniseringen av regnskapsspråket i praksis har kommet til punktet hvor norske selskap som utarbeider sin finansielle rapportering vil bruke IFRS som veiledning dersom det er uklarhet eller mangler på regulering i henhold til NGAAP.

2.3 Konseptuelle rammeverk

For vår utredning om børsnoterte foretaks bruk av dekomponering for IAS 16 (eiendom, anlegg og utstyr) og IAS 38 (immaterielle eiendeler), vil det være relevant å se på hva som danner rammeverket for hva en fokuserer på innen bruk av IFRS som rapporteringssystem.

Våre utvalgte børser har den fellesnevneren at de alle benytter IFRS som regnskapsstandard. IFRS bygger på det konseptuelle rammeverket til FASB (Financial Accounting Standard Board) som er standardsettere i USA. Det konseptuelle rammeverk skal være rettesnor for standardsettende organer. Regnskapsprodusentene kan bruke dette som et oppslagsverk hvor standard og anbefalinger mangler. Terminologien til et konseptuelt rammeverk viser til regnskapsføringens natur, samt at regnskapsføring til en viss grad mangler vitenskapelig forankring (Kvifte, 2004).

U.S. GAAP blir ansett som regelbasert regnskapspraksis, hvilket igjen kan resultere i at regnskapsprodusentene har mulighet til å utarbeide regnskap som ikke reflekterer underliggende økonomiske forhold. Regnskapsreglene fikk skylden for de store regnskapsskandalene på begynnelsen av 2000-tallet, og standardsettingen skiftet over til prinsippbasert (Kvifte & Johnsen, 2008). Ettersom det amerikanske konseptuelle rammeverket ble utarbeidet i 1980 tallet, har det i lys av næringslivets utvikling blitt utdatert (IASB, 2015a). For å lage en best mulig prinsippbasert standard har IASB, som er standardsetteren av IFRS, revidert det konseptuelle rammeverket som dannet grunnlaget for standardsettingen tidligere (EY, 2010). Det nye konseptuelle rammeverket er ikke en standard. Dersom den er i konflikt med en tidligere standard på et spesifikt område, vil den ikke overstyre standarden.

Deskriptive og normative

Konseptuelle rammeverk deles i deskriptive- og normative rammeverk. I et normativt rammeverk beskriver en hvordan regnskapet bør utformes. I et deskriptivt rammeverk forklares sammenhengen som faktisk eksisterer (Kvifte & Johnsen, 2008). Med utgangspunkt i Trueblood-rapporten fra 1970-årene utarbeidet de amerikanske standardsetterene sitt normative rammeverk. Etter en tid hvor deskriptive rammeverk dominerte, begynte standardsetterene å utarbeide regnskapsstandarder som skulle sette grunnleggende regnskapsprinsipper til grunn for å løse regnskapsmessige problemstillinger.

Normative rammeverk er et produkt av en deduktiv resonneringsmetode, som er en vitenskapelig metode hvor det trekkes slutninger fra det allmenne og over til det generelle. I deduksjonsprosessen er det viktig å formulere målsettinger, ettersom ulike målsettinger vil kunne resultere i forskjellige prinsipper (Hendriksen, 1970). Når målsettingene er formulert

kan grunnleggende forutsetninger og observasjoner brukes for å utlede brukernes informasjonsbehov, kvalitetskrav og definisjoner av regnskapets elementer (Kvifte, 2004).

Det deskriptive rammeverk karakteriseres som et induktivt rammeverk. Det tradisjonelle historisk-kost regnskapet er basert på deskriptiv teori. Dette er et erfaringsbasert rammeverk hvor konklusjoner utledes ved observasjon av finansielle data i praksis. Deretter generaliseres konklusjonene opp mot populasjonen, uavhengig av hvor liten utvalgsgruppen var. Dersom generaliseringen vedvarer etter videre observasjon, blir lignende regnskapsmessige problemstillinger løst etter praksis på området. Induktive rammeverk kan være nyttig og effektivt for utvikling av løsninger, grunnet i at forskere ikke er bundet av forutfattede modeller og strukturer.

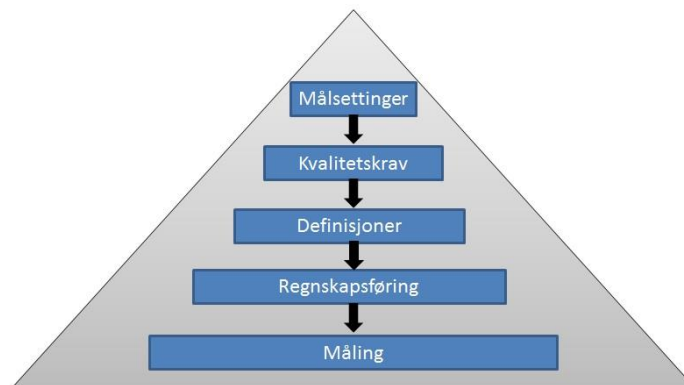
Problemer med den induktive prosessen er underbevissthetens påvirkning om hva som er relevant relasjon, hvilke data som bør observeres og at løsningen ikke nødvendigvis har sitt utgangspunkt i hva som er forhåndsdefinert som brukernes informasjonsbehov (Hendriksen, 1970). Ved konflikt mellom rammeverket og praksis er det ikke helt klart om det er praksis eller rammeverket som skal endres.

I praksis blir det normative rammeverk knyttet til deduktiv metode mens det deskriptive rammeverk knyttes til induktiv metode. På den annen side trenger ikke induktiv- og deduktiv metode nødvendigvis å være knyttet til henholdsvis deskriptive og normative rammeverk (Moonitz, 1963). Selv om IASB og FASB har utarbeidet sitt normative rammeverk med utgangspunkt i deduktiv metode, har de ved enkelte tilfeller brukt induktiv metode ved standardsetting (Kvifte, 2004). Et god eksempel på dette er IFRS 6 (leting etter og evaluering av mineralressurser) som har sitt utspring fra praksisen.

2.4 Det konseptuelle hierarkiet

Et deduktivt rammeverk følger en hierarkisk struktur for utarbeidelsen av regnskap, bestående av fem hovednivåer (IASB, 2010). Denne oppbygningen var det FASB som utviklet i sitt rammeverk, og IASB legger til grunn samme struktur i sitt rammeverk. Øverst i hierarkiet står målsettinger for regnskapet, som er å gi brukerne beslutningsnyttig finansiell informasjon. Nivå to er kvalitetskravene som stilles til den finansielle regnskapsinformasjonen, i lys av å skulle være nyttig i beslutningstakende situasjoner. Kvalitetskravene kan deles opp i to

hovedgrupper, grunnleggende- og forsterkende kvalitetskrav. Regnskapstransaksjoner og hendelser må vurderes opp mot regnskapspostenes definisjoner før det vurderes om de tilfredsstillende innregningskriteriene, jf. nivå 3 og 4. I det siste nivået må foretaket fastsette hvilket måleattributt regnskapspostene skal presenteres i, illustrert i figur 2-4 (1). De etterfølgende avsnittene forklarer nivåene i veiledningshierarkiet.

Figur 2-4: (1) "Konseptuelle hierarkiet", basert på Kristoffersen (2008)

Regnskapets målsettinger

Grunnlaget for et normativt konseptuelt rammeverk er regnskapets hovedmålsettinger, som er å gi brukerne beslutningsnyttig informasjon angående enhetens økonomiske stilling. I Trueblood-rapporten (1973) beskrives regnskapsføring som et sosialt system på lik linje med språk og rettsvitenskap, som utvikler seg i takt med samfunnet. Ettersom næringslivet er under stadig utvikling fører det til at foretak står overfor nye type transaksjoner og risiko. For at den grunnleggende målsettingen med rapportering ikke skulle endre seg var det nødvendig med et sett av overordnede mål: «*The fundamental function of financial accounting has been unchanged almost from its inception. Its purpose is to provide users of financial statements with information that will help them make decisions*» (AICPA, 1973). Gjennom tidene har det kommet inn ulike typer regnskapsbrukere og typen informasjon de trenger til sine beslutninger varierer fra bruker til bruker. Dette resulterer i at målsettingen er fokusert mot at den finansielle rapporteringen skal tilfredsstillende brukernes behov.

Kontroll- og beslutningsformål

Utarbeidelsen av regnskapet utføres med brukerne i tankene, og hva de anser som nyttig informasjon. Det går klart fram i IASB sitt konseptuelle rammeverk at nåværende- og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer er de primære regnskapsbrukerne.

Videre spesifiserer rammeverket at det ikke er aktuelt med en hierarkisk struktur i prioriteringen av de ulike primærbrukerne, ettersom behovet kan gå på tvers av gruppen. Således kan det utledes to hovedformål når en ønsker å utarbeide regnskap (Gjesdal, 1981). En skiller her mellom; «decision-making demand» og «stewardship demand», hvilket blir forklart i avsnittende under.

«The objective of general purpose financial reporting is to provide financial information about the reporting entity that is useful to existing and potential investors, lenders, and other creditors in making decisions about providing resources to the entity. Those decisions involve buying, selling, or holding equity and debt instruments and providing or settling loans and other forms of credit» (CF.OB2).

IFRS og beslutningsformålet («decision-making demand») tar sikte på at brukerne skal oppnå beslutningsrelevant informasjon på bakgrunn av regnskapet. Gjesdal og Johnsen (1999) kaller dette formålet for verdsettelsesformålet ettersom det er forbundet med å verdsette og analysere enheten. Regnskapsbrukernes hovedfokus er å få presentert de framtidige kontantstrømmene som selskapet kommer til å generere. Tidligere har en vært av den oppfatning av at dette skjer ved å ha mest mulig virkelig verdi i regnskapet (Kvifte, 2014).

Formålssplittelsen avhenger av hvem en anser som brukerne av regnskapet, som videre danner grunnlaget for skillet mot kontrollformålet («stewardship demand»). Kontrollformålet er det viktigste innen den tradisjonelle regnskapsteorien (og NGAAP). På sin side, i motsetning til beslutningsformålet, har kontrollformålet *eierne* definert som brukerne av regnskapet når det utarbeides regnskap. Med agent-prinsipal problemet skal eierne på bakgrunn av regnskapstallene kunne evaluere ledelsens prestasjoner og forvaltningen av deres kapital.

For kontrollformålet vil historisk-kost være viktig som evalueringsgrunnlag. Virkelig verdi vil ikke nødvendigvis fortelle noe om ledelsens prestasjoner eller forvaltning av kapitalen. For eksempel vil ikke en leders avgjørelser ha noen påvirkning på oljeprisen i oljebransjen eller yngelens vekst i lakseoppdrett. Dette vil vi komme tilbake til under drøftelse av måling. Således er det ikke ledelsens prestasjoner som har medført at oljeprisen gikk opp eller ned samt at yngelen i lakseoppdrett vokser (naturlig at yngelen vokser og således tiltar verdien). For å evaluere ledelsen best mulig må regnskapet reflektere historiske kostnader. Med slike

reflekterte verdier vil en kunne evaluere hva som er skjedd i en periode kontra en annen, samt analysere konsekvensene av ledelsens handlinger og hvordan deres handlinger har påvirket den investerte kapitalen.

Kan de to formålene forenes innen et og samme rammeverk? I regnskapslitteraturen blir det poengtert at det mest hensiktsmessige med regnskapsrapportering er at begge formålene skal ivaretas gjennom rapporteringen. Kontrollformålet kommer også til uttrykk i det konseptuelle rammeverket til IASB, QC4: «(...) how efficiently and effectively the entity's management and governing board have discharged their responsibilities to use the entity's resources». I et diskusjonsnotat fra IASB ble det prøvd om en ikke kunne forene de to formålene innen et og samme rammeverk. Der ble det argumentert for at selv om selv om finansiell informasjon er designet for beslutningsformålet, vil den i de fleste tilfeller også omfatte kontrollformålet (IASB, 2015b).

Ijiri (1983) hevder på sin side at de formålene ikke er forenelige innen et og samme rammeverk. To begrunnelser kan trekkes frem som grunnlag for hvorfor dette ikke er mulig å oppnå. Den ene begrunnelsen er at en i henhold til beslutningssituasjoner alltid vil foretrekke mer informasjon. For kontrollformålet skaper mer informasjon støy og uoversiktighet. Den andre begrunnelsen for hvorfor de to formålene ikke er forenelig går ut på at subjektiv informasjon vil være nyttig for beslutningsformålet. For kontrollformålet vil imidlertid ikke subjektiv informasjon si noe om ledelsens prestasjoner. «Conceptual Framework» presiserer ikke hvilken primærgruppe som skal prioriteres når det oppstår konflikt mellom informasjonsbehovet til de ulike brukerne. En ønsker imidlertid å tilfredsstille et maksimalt antall brukere, hvilket indikerer å være beslutningstakerne.

Kvalitetskravet

Det finnes mange ulike regnskapsføringsmetoder, hvor alle har forskjellige måleattributt som en regnskapsprodusent kan velge mellom. For at brukerne av regnskapet skal få beslutningsrelevant informasjon har IASB sitt rammeverk presisert kvalitetskravene (CF, Qualitative Characteristics of Useful Financial Information (QC)) til regnskapsinformasjonen i rammeverkets kapittel 3. Kvalitetskravene blir brukt som kriterier for å vurdere hvorvidt den finansielle informasjonen som rapporteres er beslutningsnyttig. Kvalitetskravene kan deles

opp i grunnleggende- og forsterkende kvalitetskrav. De grunnleggende kvalitetskravene består av *relevans* og *validitet*. Både *relevans* og *validitet* har underliggende komponenter som må være oppfylt for at informasjonen i rapporteringen skal være ansett for å være relevant samt gi et valid bilde. De forsterkende kvalitetskravene består av *aktualitet*, *sammenlignbarhet*, *verifiserbarhet* og *forståelighet*. Regnskapet må begrenses i lys av en kost-nytte vurdering (CF. QC35), oppsummert i figur 2-4 (2):

Figur 2-4 (2): «komponenter i kvalitetskravet», basert på masteroppgaven til Wold og Helgevold (2014) som har hentet figuren fra Ernst and Young (2012a). Nedenfor vil vi gjennomgå alle komponenter i kvalitetskravet illustrert i figuren og vår hovedkilde vil være det konseptuelle rammeverk sitt kapittel 3 (CF QC5-QC38).

Grunnleggende kvalitetskrav

De grunnleggende kvalitetskravene presiserer at informasjonen må ha relevans og validitet for å bli tatt inn i regnskapet. Med relevans forstår en informasjon som utgjør en forskjell når brukerne skal ta beslutninger på bakgrunn av den finansielle informasjonen. Informasjon utgjør en forskjell dersom en bruker kan utarbeide forventninger til tidligere- og fremtidige hendelser. Under relevans finnes tre komponenter (Ernst & Young, 2010). Den første omfatter *prediksjonsverdi* og sier at informasjon har verdi dersom den kan bidra til å utarbeide prognoser. Primærbrukerne (eksisterende og fremtidige investorer samt andre kreditorer), ønsker prediksjonsverdi til regnskapsinformasjonen, basert på at de vil se potensialet til avkastning. Den andre gruppen primærbrukere, kreditorer, ønsker at regnskapsinformasjonen har prediksjonsverdi for å kunne beregne virksomhetens evne til å betale gjeld som kreditorer har utstedt.

Tilbakemeldingsverdi («feedback value») er neste komponent. Den omfatter at informasjon har verdi i form av å kunne gi «feedback» på tidligere utførte hendelser. Etter revideringen av konseptuelle rammeverk ble det engelske begrepet endret fra «confirmatory value» til «feedback value», men begrepets betydning er den samme.

Siste komponent er *foretaksspesifikk vesentlighet*. Denne komponenten kan forklares som informasjon som vil kunne påvirke beslutninger som brukerne fatter på bakgrunn av regnskapet til foretaket. Feiltolkning av informasjon må kunne føre til at brukerne av regnskapet fatter en annerledes økonomisk beslutning på bakgrunn av regnskapsinformasjonen. Vesentlighetsgrensen er ikke fastsatt i rammeverket. Den vil kunne variere fra selskap til selskap, ettersom den er avhengig av selskapsstørrelse og foretakets finansielle situasjon. FASB sitt opprinnelige rammeverk (1989) setter vesentlighet som et av de grunnleggende kvalitetskravene, på lik linje med «relevans» og «validitet».

FASB og IASB ser imidlertid ut til å kun oppgi to komponenter: *prediksjonsverdi* og *tilbakemeldingsverdi*. Her skilles *vesentlighet* ut som en egen komponent. IASB poengterer at de to komponentene kan omtales samlet, da informasjon som har prediksjonsverdi ofte har tilbakemeldingsverdi også. Dersom det skal estimeres inntekter for neste regnskapsperiode, kan innværende regnskapsperiodes inntekter være et godt utgangspunkt, ikke minst kan de sammenlignes med tidligere estimer.

Det andre grunnleggende kvalitetskravet er «validitet» («faithful representation»). Baksaa og Stenheim (2015) oversetter ordet «faithful representation» til «troverdig representasjon». Validitet uttrykker graden av hvorvidt en kan trekke en gyldig slutning om det en ønsker å finne ut av. Spørsmålet kan formuleres: er den innsamlede informasjonen en er forelagt valid for den hensikten en har uttenkt at informasjonen skulle ha? I grunnleggende kvalitetskrav-sammenheng finner en tre underliggende komponenter som må inngå for at informasjonen i regnskapet skal være valid. En vil sjelden kunne oppfylle alle kravene, ettersom mye av arbeidet i en regnskapsutarbeidelse er basert på skjønnsmessige vurderinger. IASB understreker dermed at kravene er ment som mål å strekke seg etter.

Første komponent er at informasjonen må være *fullstendig*, hvilket betyr at informasjon en har tilgjengelig må være den komplette informasjonen knyttet til en regnskapspost. For at brukerne av regnskapet skal kunne ta økonomiske beslutninger på bakgrunn av regnskapet må

de ha all informasjon tilgjengelig om enhver regnskapspost. Dersom en ikke har all informasjonen risikerer en at det fattes en annerledes beslutning enn om brukeren hadde all informasjon tilgjengelig i utgangspunktet.

Den andre komponenten er *nøytralitet*. Komponentene baserer seg på at selve utarbeidelsen av den finansielle informasjonen skal være objektiv. En regnskapsprodusent må være nøytral i skildringer, vektinger, informasjonsgivning og all annen informasjon som kommuniseres gjennom regnskapsinformasjonen og ut til brukerne. Relevant finansiell informasjon defineres som informasjon som er i stand til å utgjøre en forskjell når brukerne skal fatte beslutninger. Kritikken til *nøytralitet* som komponent finnes i CF BC3.29 som forklarer at regnskapet utarbeides av en grunn og en hensikt, således vil det aldri være nøytralt. På den annen side kan en si at informasjonen en rapporterer er ment å skulle påvirke brukernes beslutninger på bakgrunn av regnskapet, på en eller annen måte, ellers ville det ikke vært noe poeng i å utarbeide regnskap for brukerne. At mange brukere benytter regnskapet til å treffe beslutninger viser ikke mangel på nøytralitet i regnskapsutarbeidelsen.

Fri for feil er den siste komponenten til det grunnleggende kvalitetskravet *validitet*. En tolker ikke her komponenten bokstavelig, ettersom det alltid vil være en sjanse for at regnskapet inneholder feil. Det er revisor sin jobb å avdekke feilene, men selv revisor vil kunne overse eller feilberegne og på den måten ikke oppdage feil i regnskapet (såkalt revisjonsrisiko og utvalgsrisiko). *Fri for feil* er her prosessen og metodene en nytter for å fremskaffe informasjonen som kommer til uttrykk i regnskapet. En kan basere seg på et anslag om at et utvalg er korrekt og således trekke konklusjoner om at informasjonen i regnskapet totalt sett er uten feil. Metoden en benytter seg av skal være begrunnet, både hvorfor en velger nevnte metode men også fremgangsmåten for metoden. I tråd med den anvendte metoden skal «ingen feil» gjøres, tilsiktet feilinformasjon.

Forsterkende kvalitetskrav

De fire forsterkende kvalitetskravene er ment å skille to metoder for fremstilling av regnskapsinformasjon, dersom begge antas å være like relevant og trofast presentert. De forsterkende kvalitetskravene er forbedrende tillegg til de grunnleggende kvalitetskravene.

Sammenlignbarhet, som er den første av de fire komponentene, tar utgangspunkt i brukerne av regnskapet. Eksisterende- og potensielle investorer står ofte overfor valg når det kommer til deres investeringer i selskapet. For å fatte en beslutning må de kunne sammenligne selskaper og vurdere endringer i foretakets økonomiske utvikling over tid. Sammenlignbarhet beskrives som kvaliteten på forholdet mellom to eller flere deler av informasjon (BC3.32). Det vil være nyttig for investoren å kunne sammenligne informasjon om en enhet fra en periode til en annen, for å gjøre seg opp en mening om endringene. Sammenlignbarhet mellom informasjon om en enhet sett opp mot en annen enhet vil også kunne bidra til å bedre investors beslutningsgrunnlag. Sammenlignbarhet er her en kvalitativ egenskap som lar investorer og andre brukere av regnskapet, identifisere likheter og forskjeller mellom enhetens ulike kvalitative sider.

Det andre forsterkende kvalitetskravet, *verifiserbarhet* bidrar til å sikre brukerne at informasjonen som regnskapet gir uttrykk for å skulle gi er den reelle forespeilede situasjonen. Informasjonen i regnskapet må representere det den skal representere. En uavhengig person skal kunne oppnå konsensus mellom regnskapsinformasjonen og kilden til informasjonen på lik linje med vedkommende som har fremskaffet informasjonen i første omgang. Mangel på etterprøvbarehet gjør ikke informasjonen ubrukelig, men brukerne må være mer varsom når de benytter seg av informasjonen (BC3.34). All informasjon vil ikke være verifiserbar, i den grad det gjelder fremtiden. Her vil det være viktig å gi brukerne informasjon om forutsetningene som er tatt og hva en har lagt til grunn av tall og annen informasjon for å komme frem til det som presenteres i regnskapet.

Aktualitet (tidsriktighet) er den tredje komponenten til de forsterkende kvalitetskravene. Tidsriktighet innebærer at informasjonen må komme brukerne av regnskapet i hende i tide til å kunne påvirke deres økonomiske beslutninger på bakgrunn av regnskapsinformasjonen. BC3.39 presiseres at det å være tidsriktig ikke er like kritisk som relevans og troverdig presentasjon.

Det siste forsterkende kvalitetskravet, *forståelighet*, går ut på at regnskapet må være forståelig. Forståelig i den forstand at klassifisering, karakteristika og selve presentasjonen er oversiktlig og forståelig ovenfor brukerne. IFRS er en mal for hvordan selskap skal rapportere, IAS 1 (presentasjon av finansregnskap) viser hvordan regnskapsinformasjonen skal presenteres. På denne måten blir det enklere for brukerne å finne igjen lignende

informasjon i et selskap kontra et annet selskap. BC3.41 påpeker at forståelighet ofte blir satt til fordel for relevans. Eksempel på dette er innføringen av en ny regnskapsmetode som ikke alle brukerne skjønner med det første, enda metoden er ment å skulle gi brukerne den nødvendige informasjonen de trenger for å ta økonomiske beslutninger på bakgrunn av informasjonen presentert.

Noen aspekter vil imidlertid være vanskelig å gjøre forståelig. Det å ekskludere denne informasjonen vil således kunne gjøre informasjonen ellers i regnskapet mer forståelig men vil kunne være misvisende overfor brukerne i det store bildet. Regnskapet blir ikke utarbeidet for at enhver person skal kunne skjønne det som blir presentert, men selv de med økonomisk innsikt vil kunne ha behov for rådgivning for å gjøre seg opp en mening om hva de skal foreta seg på bakgrunn av regnskapsinformasjonen.

Diskusjonen i avsnittene ovenfor, i lys av figur 2-4 (2), må utføres med en kost-nytte vurdering. Det er kostbart å utarbeide og finne frem regnskapsinformasjon, framskaffelsen må ha en hensikt med at brukerne har nytte av informasjonen. I henhold til balanseorienterte rammeverk og beslutningsformålet vil mer informasjon alltid være å foretrekke, ettersom det bidrar til mer informasjon å kunne trekke økonomiske beslutninger på. Informasjonen en ønsker å gi brukerne må utarbeides i lys av om kostnaden ved framskaffelsen er lavere enn nytten som brukerne vil ha av informasjonen. Begrensningen setter teoretisk sett en viss grense for hvor store og omfattende finansielle rapporter kan være.

Definisjoner og regnskapsføring

IFRS og FASB har et balanseorientert syn for regnskapsføring, i motsetning til det tradisjonelle regnskap som har et resultatorientert syn. Balanseorientering er styrt av et sett med definisjoner som må oppfylles for at det skal kunne innregnes i balansen, mens resultatføring skjer som følge av endringer i balanseposter. Resultatorientering har sitt fokus i korrekt måling av postene i resultatregnskapet. Balansepostene i en resultatorientering oppstår når innregning av transaksjoner og hendelser i resultatet utsettes.

IASB har innregningskriterier for hva en enhet skal føres opp i regnskapet som; eiendel, gjeld, inntekt eller kostnad. Kriteriene skal fungere som et overstyrende kriterium for regnskapsføring, ikke bare for innregning men også måling, presentasjon og publisering

(Kvifte & Johnsen, 2008). IASB skiller mellom definisjoner, innregning og måling i sitt rammeverk. Definisjonene er et av kriteriene for regnskapsføring, slik at skille mellom dem ikke er meningsfylt (Kvifte, 2006). De tre kriteriene som må være tilfredsstilt for balanseføring er følgende:

1. Posten må tilfredsstillende den balanseorienterte definisjonen
2. Posten må kunne måles pålitelig (målbarhet)
3. De fremtidige økonomiske fordelene (eiendeler) og oppofrelsene (gjeld) må være sannsynlig

En enhet må tilfredsstillende definisjonen av å være enten eiendel eller gjeld for å bli balanseført. Dersom definisjonen ikke tilfredsstillende må det resultatføres. Et normativt konseptuelt rammeverk tar utgangspunktet i brukernes informasjonsbehov, og introduserer balanseorienterte definisjoner som er ment å begrense skjønnsutøvelsen og fleksibiliteten. Eiendeler er definert som «*sannsynlige fremtidige økonomiske fordeler som er anskaffet eller kontrollert av foretaket som et resultat av en tidligere transaksjon eller hendelser*» (CF 4.4).

Definisjonen av en eiendel lister her opp tre egenskaper som eiendelen må ha for å tilfredsstillende definisjonen. For det første må eiendelen ha sannsynlig fremtidig økonomisk fordel. IASB har ikke fastsatt det konkrete innholdet i dette begrepet, men økonomisk fordel antas å foreligge dersom eiendelen tilfører foretaket verdi, enten ved salg eller ved bruk i den operasjonelle driften. I lys av det reviderte rammeverket ser IASB nå ut til å ha byttet ut ordet «fremtidig» med «nåtid» økonomiske ressurser under punktet om å ha sannsynlig økonomisk fordel (CF 4.5).

Den største endringen av definisjonen synes å være bortfallet av «sannsynlige økonomiske fordeler». Begrepet «sannsynlig» har blitt gjenstand for diskusjon ettersom det er uklart hva sannsynlighets-tersekelen er. På bakgrunn av usikkerheten er begrepet blitt fjernet. Andre områder den skiller seg fra den gamle definisjonen på er ved å klargjøre at en eiendel er en økonomisk ressurs og ikke bare en sannsynlig framtidig kontantstrøm. Den reviderte definisjonen presenteres slik: «*An asset is a present economic resource controlled by the entity as a result of past events*» (CF 4.5). I paragraf 4.7, blir «economic resource» definert som rettigheter med potensial til å produsere økonomiske fordeler.

Den andre egenskapen til eiendelen, i henhold til definisjonen, er at den må være kontrollert av virksomheten. Med kontroll forstår en her at alt ansvar og risiko er overført til mottaker og at mottaker bærer all risiko for de økonomiske aspektene knyttet til enheten.

Kontrollkravet er tatt med i den nye definisjonen men er noe nedtonet. Nå anses kontroll å foreligge dersom selskapet har muligheten til å påvirke bruken av eiendelen, per balansedag. Den økonomiske fordel som ressursen genererer må i tillegg tilflytte foretaket (Baksaas, Stenheim, & Keeping, 2015).

Den siste egenskapen er at eiendelen må være et resultat av en tidligere transaksjon eller hendelse, typisk her er selve kjøpet som er inngått mellom selger og kjøper av enheten. IFRS og IASB spesifiserer at en virksomhet har kontroll over enheten dersom de kan bestemme bruken av eiendelen, og at de sitter igjen med den økonomiske gevinsten som følger med (CF 4.18). Kontroll kan også forklares som den rene juridiske retten til enheten.

Avsnittene ovenfor omhandler kriterier for innregning av eiendeler. Spørsmålet er om enkeltdelene må tilfredsstille disse kriterier for at dekomponering skal kunne gjennomføres. Det er enkeltdelene, sammen, som danner driftsmiddelet. Dersom den tilfredsstillende definisjonen er det vanskelig å se at enkeltdelene også ikke tilfredsstillende kriteriene. Dekomponering gjennomføres for avskrivningsformålet og skjer ved innregning av enkeltdelene i anleggsregisteret med noteopplysning i balansen. En kan stille spørsmål rundt nødvendigheten av at komponenter må oppfylle kriteriene.

Måling

En transaksjon eller hendelse som skal innregnes i balansen må kunne måles pålitelig. Ved drøftelse av måling kan en dele inn i to kategorier. En bør ta diskusjonen rundt førstegangsinnregning ved anskaffelse av eiendelen for seg, og etterfølgende måling for seg. IASB sitt konseptuelle rammeverk deler måleattributter opp i to hovedgrupper; en transaksjonsbasert- og en verdibasertmodell. I den transaksjonsbaserte regnskapsmodellen vil transaksjonene bli regnskapsført til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet, eventuelt justert for av- og nedskrivninger. Den transaksjonsbaserte modellen har vært den dominerende modellen i det tradisjonelle regnskap. Den andre modellen er verdibasert, hvor en enhet blir innregnet med en oppdatering av verdien på målingstidspunktet (balansedagen). En kan anvende begge modellene med litt modifisering modellene imellom.

Det foreligger fem forskjellige måleattributt i rammeverket til FASB: 1) historisk kost, 2) gjenanskaffelseskost, 3) markedsverdi, 4) realisasjonsverdi og 5) netto nåverdi. Den førstnevnte er et måleattributt i den transaksjonsbaserte modellen, mens de tre etterfølgende ligger innen verdibaserte måleattributter. Gjenanskaffelseskost har lav anvendelse i praksis, mens nåverdi har blitt kritisert for å være mer en beregningsteknikk enn et måleattributt (Kvifte & Johnsen 2008). IASB har i sitt reviderte konseptuelle rammeverk, som ble publisert i mai 2015, nedtonet dette måleattributtet. Rammeverket har ikke blitt vedtatt i skrivende stund, men vil bli det i løpet av 2016, og mest sannsynlig vil denne endringen stå.

Måleattributt blir dermed fordelt på to kategorier (CF 6.4). De viktigste måleattributtene er *historisk kost* med ulike modifiseringer (ta hensyn til avskrivninger, nedskrivninger og justert for inflasjon), *bruksverdi* og *virkelig verdi*. Bruksverdien blir det lagt vekt på og eiendelen blir innregnet til nåverdien av framtidige kontantstrømmer som den forventes å generere. Det siste måleattributtet, *virkelig verdi*, blir definert som prisen selskapet ville fått for å selge eiendelen, realisasjonsverdien (CF 6.21).

Noen ganger er det nødvendig å estimere verdien av eiendeler som anskaffes for at den skal kunne innregnes i balansen. Skjønnsmessige vurderinger er en vesentlig del av utarbeidelsen av regnskapsrapporter, og dette kan svekke påliteligheten av produktet. Dersom estimeringen kan gjennomføres på en pålitelig måte skal dette ikke innregnes i balansen, men det skal gis noteopplysninger om estimatet.

2.5 Valg av måleattributt

IASB poengterer at det ikke er noe hensiktsmessig å ha et felles måleattributt for alle eiendeler og forpliktelser. Nytt fra det gamle rammeverket er at det ved valg av måleattributt skal gjennomføres en vurdering opp mot regnskapets formål, primærgruppe, kvalitetskrav og kost-nytte vurdering (CF 6.49-6.62). Det betyr at en må ta høyde for hvilken måte eiendelen kommer til å generere framtidig kontantstrøm ved valg av måleattributt for å gi beslutningsnyttig informasjon til investorer og kreditorer. Ikke minst skal informasjonen være relevant og valid.

I vår utredning tar vi for oss ikke-finansielle eiendeler som blir regulert gjennom IAS 16 og IAS 38. IAS 16 regulerer regnskapsføringen til eiendom, anlegg og utstyr. Definert i paragraf

6 mener en her materielle eiendeler holdt av foretaket til bruk i produksjon eller til levering av varer eller tjenester, for utleie til andre eller til administrative formål. Eiendelen må også forventes å være i bruk i mer enn en regnskapsperiode. IAS 38 regulerer regnskapsføringen knyttet til immaterielle eiendeler. En immaterielle eiendel er en identifiserbar, ikke-monetær eiendel uten fysisk substans (IAS 38.8).

Likheten mellom standardene er at førstegangsmåling skjer til anskaffelseskost. Etter førstegangsinngjøring kan selskapet velge mellom enten anskaffelseskost- eller verdireguleringsmodellen, for etterfølgende måling. Eiendeler innenfor samme klasse av varige driftsmidler må da følge samme etterfølgende måleattributt. IAS 16.30 forklarer kort at en ved anskaffelseskostmodellen balansefører eiendelen til anskaffelseskost, med fradrag for eventuelle akkumulerte av- og nedskrivning.

Verdireguleringsmodellen innebærer at en enhet av eiendom, anlegg og utstyr verdsettes til virkelig verdi. Innregning i ettertid skjer kun dersom en på en pålitelig måte kan estimere virkelig verdi, som da utgjør det verdiregulerte beløpet på tidspunktet for selve verdireguleringen. Det sistnevnte skjer med eventuelle fradrag for av- og nedskrivninger. Verdireguleringen må foretas med en viss hyppighet for ikke å oppnå for stort avvik mellom den balanseførte- og den rapporterte verdien ved virkelig verdi når perioden er slutt. Dersom en gruppe eiendeler har betydelige og hyppige endringer i markedsverdi, kan det være nødvendig med årlige verdivurderinger.

Verdistigning utøver at reversering av tidligere nedskrivning skal føres over OCI (Other comprehensive income), mens reversering av tidligere nedskrivning skal innregnes i resultatet. Under egenkapital er det en separat komponent for verdireguleringsreserve som verdiendringen innregnes i.

Verdireguleringsmodellen forutsetter at en kan estimere virkelig verdi på en pålitelig måte. Under IFRS 13 finnes verdsettelseshierarkiet, bestående av tre nivåer. Nivå 1 består av noterte priser for identiske eiendeler i et aktivt marked og er prioritert høyest (IFRS 13.76). Nivå 2 kan defineres som observerbare priser for lignende eiendeler eller observerbare priser i markeder som ikke er aktive (IFRS 13.81). Den laveste verdsettelsesmetoden, nivå 3, er basert på ikke-observerbare data som baseres på foretakets egne forventninger om markedsdeltakere (IFRS 13.86). Det sistnevnte er typisk basert på en nåverdi beregning av forventede framtidige kontantstrømmer. En kan merke seg at denne metoden ikke er tillatt for enkelte immaterielle eiendeler.

Et foretaks bokførte egenkapital er ikke en økonomisk verdi, men er en sum av utallige vurderinger og behandlinger av ulike hendelser og transaksjoner. Valget av måleattributt må en se i sammenheng med målsettingen for finansregnskapet, regnskapsbrukernes beslutningsnyttige informasjon samt brukernes informasjonsbehov. Alternativet her ville vært resultatorienteringen som det tradisjonelle regnskapet har. Det sistnevnte vil ikke være aktuelt for vår utredning.

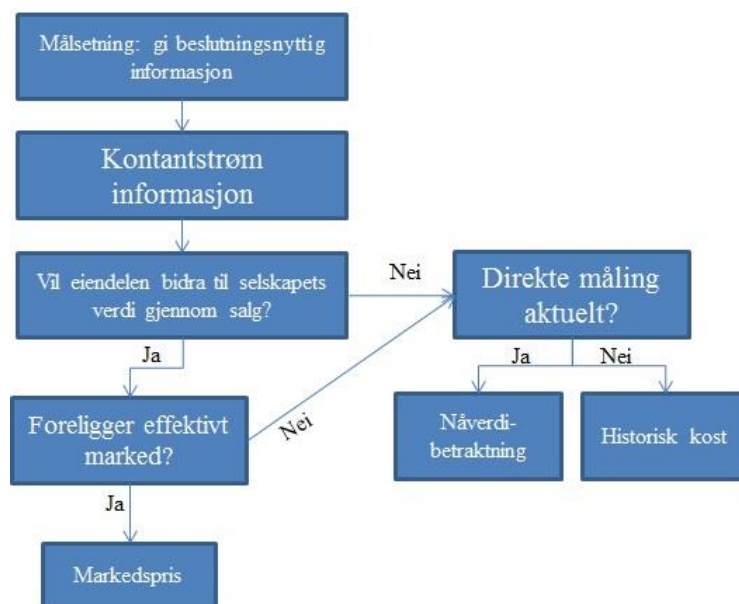
For beslutningsformålet står prediksjonsverdi av informasjonen sentralt. Det kan argumenteres for at informasjonen om de framtidige kontantstrømmene vil være det mest hensiktsmessige for regnskapsbrukerne. I et velfungerende marked vil virkelig verdimåling gi regnskapsbrukerne den aktuelle informasjonen om markedsverdien for eiendeler holdt for salg før salget finner sted. For eiendeler som brukes i virksomheten vil prisene i et imperfekt markeder gjøre seg mindre relevant for kontantstrømmene. Jiang og Penman (2013) presiserer at en pålitelig rapportering vil være å foretrekke framfor en subjektiv verdsettelse. I den grad effektive markedsplasser eksisterer vil markedsprisene reflektere forventningene til kontantstrømmene. I regnskapslitteraturen har det vært konstatert at salgsprisen for et anleggsmiddel er et dårlig mål for bruksverdi (Jiang og Penman, 2013; Barth og Landsman, 1995).

Enkelte eiendeler er del av den operasjonelle driften sammen med andre eiendeler og ulike aktiviteter, sammen bidrar de til framtidige kontantstrømmer via en indirekte påvirkning. Kontantstrømmen er et resultat av synergieffekten mellom aktivitetene og ikke bare eiendelen alene. Med utgangspunkt i dette vil markedsverdien for eiendelen ikke være særlig relevant (Baksaas et al., 2015), støttes også av Kvifte og Johnsen (2008). For denne typen eiendel vil et praktisk tilnæringsmål være mer relevant. Dersom en har mulighet til å måle de framtidige kontantstrømmene direkte vil nåverdien av de framtidige innbetalingene være mer hensiktsmessige for beslutningsformål. I tilfeller hvor kontantstrømmen(e) ikke vil være mulig å måle direkte vil historisk-kost modellen være mest relevant å benytte ut fra et normativt rammeverk, hvor brukernes behov står sentralt, oppsummert i figur 2-5.

IASB avviker fra det normative rammeverk, i form av at måleattributt ved etterfølgende måling er gitt i standarden og at en må velge mellom historisk-kost eller verdireguleringsmodellen. Rapporteringens enheten er fratatt muligheten til å vurdere om andre måleattributt vil være mer hensiktsmessig ut fra brukernes informasjonsbehov og regnskapets målsettinger.

Tilbakemeldingsverdi er relatert til kontrollformålet, og informasjonen er verdifull for kontrollformålet dersom den belyser ledelsens kontroll og bruk av ressurser. Denne typen informasjon vil gi investorer muligheten til å vurdere hvor effektiv agenten har vært til å forvalte kapitalen, samt om avkastningen har oppfylt forventningene. En verdiestimerting uten eierspesifikke synergieffekter gir ikke alltid eierne grunnlag til å vurdere ledelsens kapital forvaltning (Heskestad & Tofteland, 2016).

Vi har gjennomgått praksisen rundt etterfølgende måling for selskaper på børsen i Oslo, Toronto, London og Paris, se tabell 3 i appendiksen. Av de 1867 observasjonene vi utførte var det 54 selskaper som brukte verdireguleringsmodellen for IAS 16. Ingen selskaper brukte verdireguleringsmodellen på IAS 38, se tabell 3 i appendiksen. Den lave anvendelsen av verdireguleringsmodellen i praksis støttes av Stendal og Nordgarden (2015) og deres empiriske studie av bruken av virkelig verdi for ikke-finansielle eiendeler. Grunnen til at så få anvender denne modellen kan være at regnskapsprodusentene anser modellen som for krevende å anvende eller at den ikke er formålstjenelig.

Figur 2-5: «Måling i et normativt tankeskjema», basert på Kvifte og Johnsen (2008).

2.6 Avslutning

Hovedformålet i IASB sitt konseptuelle rammeverk er å gi beslutningsnyttig finansiell informasjon til selskapets nåværende- og potensielle investorer, samt andre kreditorer ettersom denne gruppen er kapitaltilbydere (regnskapets målsetting). I dette kapittelet har vi

presentert kvalitetskravene, både de grunnleggende- og forsterkende kvalitetskravene, som det konseptuelle rammeverket til IASB bygger på for at rapporteringen som regnskapssystemet produserer skal gi primærgruppen både relevant og pålitelig informasjon.

Regnskapsinformasjon er relevant dersom den utgjør en forskjell for en beslutningstaker i en bestemt situasjon. Informasjonen er pålitelig dersom den måler det den gir seg ut for å måle. Det konseptuelle rammeverk blir karakterisert som et normativt rammeverk, hvor teorien tar utgangspunkt i en referanseramme og beskriver hvordan regnskapet bør utformes. I det deskriptive rammeverket forsøker teorien å forklare sammenhengene som eksisterer.

Første delen av kapittelet presenterte hvordan EU innførte rapportering etter IFRS for børsnoterte selskap fra Januar 2005. Deretter ble det konseptuelle hierarkiet presentert og innregningskriteriene ble gjennomgått. Et varig driftsmiddel innregnes dersom det oppfyller eiendelsdefinisjonen i rammeverket: sannsynlig at eiendelen vil tilføre foretaket økonomiske fordeler samt at verdien kan måles pålitelig. For etterfølgende måling skal et foretak velge det måleattributtet som er mest hensiktsmessig for brukernes behov etter et normativt rammeverk. Eventuelt kunne valg av måleattributt blitt valgt med utgangspunkt i resultatorienterte rammeverk. I henhold til IASB skal regnskapsprodusentene velge mellom historisk-kost- eller verdireguleringsmodellen. De blir således fratatt muligheten til å vurdere andre måleattributt med utgangspunkt i regnskapets målsetting og brukernes informasjonsbehov.

De to øverste nivåene til det konseptuelle hierarkiet, målsettinger og kvalitetskrav, danner et godt grunnlag for regnskapssystemet. Kritikken har imidlertid vært stor til de tre resterende nivåene i hierarkiet, grunnet kriterienes usikkerhet. Regnskapsføring gjennomføres med utgangspunkt i de balanseorienterte definisjonene i et konseptuelt rammeverk. Eiendelen må eksempelvis ha en «sannsynlig fremtidig økonomisk fordel» og posten må kunne måles pålitelig. Samspillet mellom kriteriene utgjør en utfordring ved behandling av regnskapsposter. I noen spesielle situasjoner vil to foretak kunne ha forskjellig behandling av en ellers identisk transaksjon eller hendelser.

Kapittel 3 Avskrivninger

I dette kapittelet kobles avskrivning og dekomponering sammen. Det er utledet ulike avskrivningsmetoder, noe som gir mulighet for ulike tilnærminger. IFRS gir ikke noen fasit til hvilken metode en skal velge. I første delen vil vi gjennomgå de ulike metodene en kan benytte seg av samt belyse en metode som ikke er tillatt etter IFRS og diskusjonen rundt hvorfor den er ulovlig. Videre vil de aktuelle standardene bli presentert før vi redegjør for dekomponering og de teoretiske grunnlagene som foreligger for den praktiske gjennomføringen av dekomponering.

3.1 Periodisering

Avskrivninger kan forklares som den systematiske fordelingen av en eiendel sitt avskrivbare beløp, over eiendelens forventede levetid. Med avskrivbare beløp forstår en det her som det beløpet eiendelen ble anskaffet til (anskaffelseskost), fratrukket eventuell restverdi.

Anskaffelseskost her inkluderer alle direkte kostnader relatert til å bringe eiendelen frem til nåværende sted og tilstand (kjøpesum, fraktkostnad, klargjøringskostnad mm.). Restverdi er den verdien foretaket antar å kunne avhende eiendelen til på et fremtidig tidspunkt. For avskrivninger er det flere aspekter og momenter som må tas hensyn til; avskrivningsbeløp, utnyttbar levetid og avskrivningsmetode.

Avskrivningsbeløpet skjer ved innregning til anskaffelseskost. Etterfølgende måling gjøres i henhold til anskaffelseskost- eller verdireguleringsmodellen (IAS 16.29).

Anskaffelseskostmodellen innebærer at driftsmiddelet innregnes til innkjøpspris (inkludert avgifter som ikke refunderes) fratrukket eventuelt av- og nedskrivning.

Verdireguleringsmodellen innebærer i praksis at en opp- eller nedskriver varige driftsmidler med jevne mellomrom.

Sammenstillingsprinsippet baserer seg på at utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt, og fremstår som et av hjelpekriteriene i det konseptuelle rammeverket (Kvifte og Johnsen, 2008). Periodisering oppstår som følge av at selskap skal nå deres mål innen rammen av tid. I lys av dette blir regnskapene utarbeidet i henhold til periodiseringsprinsippet («accrual basis of accounting»). Under dette prinsippet er det effekten av transaksjoner og når de oppstår som danner grunnlaget for hva som skal

periodiseres i en periode kontra en annen, og ikke når kontanter/ kontantekvivalenter mottas eller overføres. Periodisering er dermed noe som står i kontrast til et kontantprinsipp, og periodisering hjelper brukerne av regnskapet med å få oversikt over tidligere perioders mottatte og overførte kontanter samt eventuell gjeld som forfaller.

Selv om avskrivninger bare er en av flere periodiseringer som avgjør resultatet i en periode, har denne kostnaden fått betydelig oppmerksomhet i regnskapslitteraturen. Det sistnevnte kan kobles til at det forelå noe usikkerhet rundt hvordan en skulle fordele investeringsutgiften (Heskestad, 2002). Dersom et foretak investerer i et driftsmiddel skal en i regnskapsmessig sammenheng fordele investeringen som en årlig kostnad over den økonomiske levetiden. I tråd med sammenstillingsprinsippet skal en avskrive og periodisere verditapet/ forbruket av en eiendel i den perioden det oppstår. Hendriksen (1970) skriver «*the allocation of cost or other input valuation to each operating period is probably the most difficult problem relating to depreciation*». Thomas (1969) er enig i dette og i den økonomiske teorien blir dette kalt for “the allocation problem” (allokeringproblemet).

Diskusjonene rundt hvorfor en avskriver er mange og det at en eiendel har begrenset levetid kan begrunnes på flere måter; begrensning i produksjonsvolum (tekniske siden), slitasje på eiendelen gjennom bruk og/ eller mindre verdt med tiden som følge av at ny teknologi overtar i markedet (Kam, 1986). Avskrivninger kan defineres slik det er gjort av AICPA i 1953 (Hendriksen, 1970):

«Depreciation accounting is a system of accounting which aims to distribute the cost or other basic value of tangible capital assets, less salvage (if any) , over the estimated useful life of the unit (which may be a group of assets) in a systematic and rational manner. It is a process of allocation, not of valuation».

Definisjonen ovenfor nevner ordene «systematisk» og «rasjonell», hvilket gir rom for skjønnsmessige vurderinger da definisjonen ikke presiserer hvilken avskrivningsmetode som skal nyttes. I praktisk sammenheng vil dette si at en skal velge en avskrivningsmodell og avgjøre økonomisk levetid for driftsmiddelet (Bjørberg, 2005). Johnsen & Kvaal (1999) har tolket ordene «plan» og «fornuftig», som er nedfelt i den norske *regnskapslov av 1998*, som synonyme til de beskrivende AICPA begrepene «systematic» og «rational». Den skjønnsmessige vurderingen her kan gjøres på bakgrunn av at enhver fast avskrivningsplan vil

tilfredsstillende kravet om å være planmessig, hvilket tilsier systematisk. Før selve avskrivningsplanen finner sted må en imidlertid fastsette anskaffelseskost, levetid og utrangeringsverdi (Hendriksen, 1970).

Fastsettelse av anskaffelseskost utføres ved å legge sammen innkjøpsprisen for eiendelen tillagt andre påløpte kostnader for å bringe eiendelen til nåværende posisjon og stand. Levetid estimeres basert på flere forskjellige faktorer, slik som økonomisk forringelse ved bruk av eiendelen, generell teknologisk ukurans grunnet at teknologien foreldes eller et ønske om å vise at eiendelen har en gitt periode den tjener en hensikt for virksomheten (genererer inntekter). I lys av det sistnevnte blir dermed estimat av økonomisk levetid også viktig. I følge Bjørnberg (2005) er eiendelens økonomiske levetid oppnådd når totaløkonomien ved å beholde og vedlikeholde en enkelt del er mindre gunstig enn totaløkonomien ved å skifte delen ut med en tilsvarende del. Utrangeringsverdi kan oppsummeres som verdien en forventer å selge eiendelen for på et framtidig tidspunkt.

3.2 Systematisk og rasjonell

Avskrivninger knyttet til et driftsmiddel kan forklares på forskjellige måter; det representerer fall i verdi på gjenstanden, forbruket av ressurser for å skape kapital, forbrukes for å skape inntekt eller at avskrivninger skyldes økonomisk forringelse av driftsmiddelet. I henhold til IFRS og IAS 16 er det et krav til at driftsmiddelets verdi (avskrivbare beløp) skal fordeles systematisk over levetiden til driftsmiddelet. IASB, gjennom IAS 16.60 og IAS 38.97, presiserer hvordan en skal hensynta avskrivninger: «*the pattern in which the asset's economic benefits are consumed by the enterprise*». Av det sistnevnte, mer spesifikt «*the pattern ...*», kan en videre diskutere IASB sin presisering om at avskrivningene må være systematisk. Uansett hvordan en velger å se på tolkningen av ordet er det ingen standard som presiserer en spesifikk metode for å avskrive, så lenge den i lys av IFRS er systematisk.

Den amerikanske regnskapslitteraturen og forskningen ligger langt foran resten av verden, og dermed har mange nasjonale GAAP blitt utviklet med stor innflytelse fra U.S. GAAP. En kan finne «systematisk» og «rasjonell» som kriterier for avskrivningsmetode i rammeverket for utarbeiding og presentasjon av finansregnskap for andre nasjoner i likhet med USA. I norsk regnskapslov § 5-3 andre ledd blir ordet «fornuftig avskrivningsplan» brukt som et krav for avskrivning. I Norges offentlige utredninger (NOU) (1995.30) blir «fornuftig

avskrivningsplan» presisert med at «avskrivninger skal foretas på en systematisk og rasjonell måte».

Johnsen og Kvaal (1999) kobler også de to begrepene sammen og forklarer at meningsinnholdet i ordet *plan* er det samme som en finner i ordet *systematisk* («systematic» fra eng.), mens *fornuftig* er et god norsk ord for *rasjonell* («rational» fra eng.). I den økonomiske litteraturen har det vært usikkerhet rundt hva som ligger i begrepene fornuftig (rasjonell) og plan (systematisk). Skinner (1987) mener at så lenge en fast avskrivningsform/plan er brukt vil systematisk delen av kriteriet være dekket, mens hva som ligger i begrepet fornuftig er mer usikkert, støttes også av Heskestad (2002). Han forklarer at en metode vil bli vurdert som fornuftig hvis den treffer en vanlig observatør som rimelig i forholdene. Hendriksen (1970) er av noe samme oppfatning: «*the requirement that it be rational probably means that it should be reasonably related to the expected benefits in each case*» (s. 386).

Hendriksen og Van Breda (1992) skriver følgende: «*There is no theoretical basis for preferring anyone method over any other. In short, absent tax reasons, use the simplest method at all times - usually straight-line depreciation*». Enkelt fortalt finnes det altså på et teoretisk grunnlag få insentiver for å skulle velge en avskrivningsmetode fremfor en annen. Muligens er dette grunnen til at regnskapsprodusenter ikke gjør avskrivninger mer komplisert enn det trenger å være. Videre kan dette forklare hvorfor så mange velger lineær metode, da den er enkel i bruk.

Avsnittet ovenfor er muligens forklaringen til hvorfor lineære avskrivninger dominerer som metode i praksis, se tabell 1 og 2 i appendiksen for våre registrerte avskrivningsmetoder i henhold til selskapene vi gjennomgikk. Med oppfordringen til Hendriksen og Van Breda (1992) betydde det at kriteriet om at avskrivningsmodellen skulle være fornuftig ble ignorert helt. IASB har ikke tatt dette begrepet med inn i sine standarder slik U.S. GAAP og NGAAP har gjort. Dermed blir spørsmålet om hvor mye fokus regnskapsprodusentene skal ha på om avskrivningene er fornuftige (rasjonelle). Heskestad (2001) uttrykker at denne usikkerheten har ført til at enkelte mener at begrepet mangler innhold. Muligens var usikkerheten i hva som var innholdet i begrepet noe av grunnen til at IFRS ikke tok det med i rammeverket eller i standardene.

Problemet i henhold til avskrivning etter IFRS oppstår ved at enhver avskrivningsplan kan karakteriseres som systematisk, da det hele legger opp til skjønnsmessig vurdering. Ulik avskrivningsmetode vil ha ulik innvirkning på virksomheten. I all hovedsak så vil avskrivningene påvirke virksomhetens resultat og balanse. Dersom ledelsen bruker en avskrivningsprofil hvor eiendelen blir avskrevet med for lavt årlig beløp, vil resultatet være høyere enn hva som er realiteten. Med for høye avskrivninger vil resultatet bli lavere enn hva som er reelt.

Ettersom en avskrivning kan beskrives som verdiutviklingen av et selskaps anleggsmiddel, har det stor betydning for den bokførte verdien til eiendelen. Det teoretiske utgangspunktet er at den balanseførte verdien av anleggsmiddelet skal være lik nåverdien av den framtidige kontantstrømmen som eiendelen genererer. I et perfekt marked vil denne verdien utgjøre markedsprisen til eiendelen (Kvifte, 2004). Dersom driftsmiddelet blir brukt i virksomheten vil nåverdien til eiendelen være lavere ved utgangen av perioden enn ved inngangen til perioden. Avskrivningene skal således være lik verdinedgangen i regnskapsperioden. Denne avskrivningsmetoden ville vært teoretisk korrekt ettersom rentabiliteten ville vært den samme i alle periodene eiendelen var i bruk.

3.3 Teoretiske metoder

Teoretisk sett har en ulike avskrivningsmetoder, avhengig av situasjon og brukerne som utarbeider. Dersom investorer og analytikere skal foreta en analyse av lønnsomheten til et prosjekt er det økonomiske avskrivninger som nyttes. Enkelt forklart innebærer økonomiske avskrivninger at en avskriver fallet i nåverdi. Fremgangsmåten her er at en beregner netto nåverdien i år 0 (investeringstidspunktet) for så å balanseføre superprofitten og investeringsbeløpet som eiendelens verdi. Dermed blir den bokførte verdien av eiendelen høyere enn anskaffelseskosten, slik at totale avskrivninger blir større enn anskaffelseskosten.

I sin tid resulterer dette i en residual income (RI) lik null i hver periode, ettersom en ikke oppnår noen superprofitt i noen av periodene en har prosjektet. Residual income er regnskapsmessig resultat før finanskostnader minus en kalkulatorisk rente på sysselsatt kapital. En endring i kontantstrømmene vil bli resultatført umiddelbart i henhold til økonomiske avskrivninger gjennom en økning/ reduksjon i netto nåverdien, hvilket vil påvirke det avskrivbare beløpet i de etterfølgende periodene.

Den andre avskrivningsmetoden består i å ha kontantstrømbaserte avskrivninger, også kalt *internrentemetoden*. Johnsen og Kvaal (1999) kommenterer «kontantstrømtilpasset avskrivning er en systematisk og økonomisk rasjonell sammenstilling med netto inntekter». I en uttalelse fra 2. april 2013, “Clarification of Acceptable Methods of Depreciation and Amortisation”, presiserer IASB at denne metoden ikke er en akseptabel praktisk løsning på fordelingsproblemet. Om metoden bør være lovlig avhenger av hvordan en velger å se på metoden samt hva formålet med bruk av metoden er.

Metoden tar utgangspunkt i at avskrivningene baseres på kontantstrømmene som kommer inn. Altså vil avskrivningene være et resultat av årets sysselsatte kapital og kontantstrømmene en forventer i hver periode. Foreligger det gode tider og kontantstrømmen i en periode er høy, vil dette i henhold til kontantstrømbaserte avskrivninger resultere i høyere avskrivninger, da avskrivningsbeløpet er basert på størrelsen til kontantstrømmen i samme periode. Det sistnevnte henger da godt sammen med teorien om hvorfor en avskriver, hvilket kan forklares gjennom at driftsmiddelet forbrukes for å skape inntekt og således forringes i tråd med inntekten den genererer.

Ettersom anleggsmiddelet blir innregnet til anskaffelseskost vil den totale avskrivningen bli det samme beløpet, i motsetning til nåverdimetoden. Ved en lønnsom investering vil internrentemetoden fordele superprofitten over eiendelens levetid, slik at RI blir positiv i hver periode. RI tilsvarer differansen mellom internrenten og avkastningskravet multiplisert med sysselsatt kapital. Slik er definisjonen på kontantstrømbaserte avskrivninger (Heskestad, 2002):

$$a_t^I = x_t - (R_0 - 1) * bv_{t-1}$$

Her representerer a_t^I internrenteavskrivningen i periode t og x_t er kontantstrømmen i periode t . $(R_0 - 1)$ uttrykker hva ledelsen forventer at investeringens internrente er ved investeringstidspunktet, mens det siste leddet bv_{t-1} er periodens sysselsatte kapital.

Av formelen blir da sammenhengen mellom kontantstrøm og avskrivningsbeløp den at en høyere kontantstrøm medfører økte avskrivninger. På den annen side vil lavere kontantstrøm i en periode kontra en annen medføre lavere avskrivninger i den perioden med lav kontantstrøm.

Avskrivningen av driftsmiddelet vil følge inntekspotensialet. Det sistnevnte er helt klart i samsvar med IAS 16 og IAS 38, som krever at «avskrivningsmetoden som benyttes, skal gjenspeile mønsteret for hvordan eiendelens framtidige økonomiske fordeler forventes å bli forbrukt av foretaket» (IAS 16.60 og IAS 38.97). En annen positiv side ved denne avskrivningsmetoden er at inntjeningen av en krone vil kreve nøyaktig samme innsatsfaktor i alle periodene, i motsetning til andre type avskrivningsmetoder hvor rentabiliteten kan svinge mye.

Etter å ha gjennomgått tidligere versjoner av IAS 16, kan vi ikke se at internrentemetoden blir nevnt. I den britiske FRS 15, tilsvarende IAS 16, omtales heller ikke denne metoden. IAS 16 lister opp ulike avskrivningsmetoder i paragraf 47; lineær- og saldoavskrivning samt produksjonsenhetsmetoden. Spørsmålet blir dermed om internrentemetoden skal anses å være uforenelig med IAS 16 og IAS 38, fordi den ikke blir omtalt. Det har alltid vært innvending mot bruk av denne metoden i praksis (Johnsen & Kvaal, 1999). På bakgrunn av standardenes krav om at en skal velge en avskrivningsmetode som reflekterer forbruksmønsteret samt internrentemetodens virkninger diskutert ovenfor, kan ikke vi se hvorfor metoden ikke skal være akseptabel i henhold til standardene.

En kan se innvendingen mot metoden med bakgrunn i den amerikanske regnskapsstandarden U.S. GAAP. FASB har en uttalelse på at annuitetsmetoden ikke er en akseptabel løsning på fordelingsproblemet innenfor U.S. GAAP (PwC, 2014a). Kort forklart går avskrivning etter annuitetsmetoden ut på at en avskriver anskaffelseskosten samt renter på investeringen. I noen spesielle tilfeller vil kontantstrømbaserte avskrivninger gi samme avskrivningsplan som annuitetsmetoden. Siden IASB har lagt til grunn mye av den amerikanske regnskapsforskningen ved standardsetting kan det tenkes at dette er grunnen til at en har sett på internrentemetoden som uforenelig med IFRS. Johnsen og Kvaal (1999) kommenterer at en ikke kan utlede et forbudt mot internrentemetoden ut ifra FASB sin uttalelse.

De som ikke er tilhengere av internrentemetoden mener at denne avskrivningsmetoden ikke kan være aktuell i praksis da den tar utgangspunkt i kontantstrømmen som selskapet genererer. Et selskap sin verdiskapning vil som regel være et resultat av synergieffekter mellom flere forskjellige aktiviteter. Internrentemetoden er avhengig av at en kan fordele periodens totale kontantstrøm på de forskjellige prosjektene som foretaket har investert i, noe som vanskelig lar seg gjøre i praksis. Thomas (1969) konkluderer med at denne

avskrivningsmetoden likevel kan forsvares teoretisk dersom «the firm's inputs do not interact». I følge Heskestad (2001) vil en løsning på dette problemet i praksis finnes ved punktet hvor den felles kontantstrømmen er tilnærmet separabel. Ved dette punktet vil vurderingsenheten bli bestemt av det laveste mulig gitte nivået.

Som nevnt innledningsvis i dette delkapittelet kom IASB med en presisering av hvilken avskrivningsmetode som er akseptabel etter IFRS. Presiseringene resulterte i forslag til endringer slik at standardene IAS 16 og IAS 38 fikk to nye paragrafer hver. I IAS 16.62A og IAS 38.98A kom det frem at den kontantstrømbaserte avskrivningsmetoden ikke er akseptabel. I tillegg til å vise til at inntekter er et resultat av synergieffekter begrunner IASB sitt forbud slik:

“A method that uses revenue generated from an activity that includes the use of an asset is not an appropriate depreciation method for that asset, because it reflects a pattern of the future economic benefits being generated from the asset, rather than a pattern of consumption of the future economic benefits embodied in the asset”.

Dersom et selskap velger å avskrive etter internrentemetoden vil avskrivningen gjenspeile et mønster av inntjeningspotensialet, og ikke slik det var tiltenkt med paragraf 62 med forbruksmønsteret av den økonomiske fordelene som ligger i eiendelen. Det kan være en mulighet for at forbudet tar sikte på å eliminere muligheten for opportunistisk rapportering. Avskrivningsmetoden kan klassifiseres som en fleksibel avskrivningsmodell ettersom avskrivningen beregnes etter at regnskapsperioden er over.

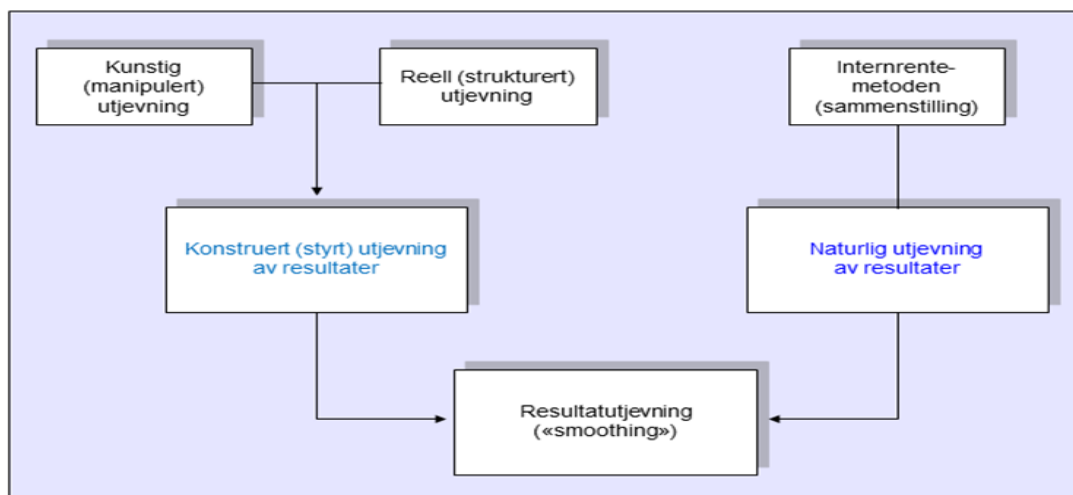
Fleksibilitet kan resultere i en opportunistisk avskrivningspolitikk, i motsetning til regelbasert regnskapsføring som er bygget opp for å gi objektiv rapportering. Objektiv regnskapsinformasjon oppfylder imidlertid ikke nødvendigvis regnskapets overordnede mål om å gi brukerne beslutningsnyttig informasjon. Regelbasert regnskapsføring kan gjøre regnskapet mindre informativt (Heskestad, 2002). Gitt at et selskap hadde hatt muligheten til å fordele en periodes kontantstrøm på de forskjellige investeringene ser vi ikke noen klare argumentasjoner for at denne metoden skal være ulovlig.

Hva ligger så til grunn for at en skal kunne karakterisere metoden som ulovlig? Motstanderne av kontantstrømbaserte avskrivninger mener på sin side at det å vise en rentabilitet lik

internrenten kan gi en kunstig/manipulert fremstilling av resultatet, som skyldes resultatutjevning. Avskrivning etter internrentemetoden innregnes etter utgangen av regnskapsperioden når periodens resultat er klart. Metoden gir dermed ledelsen mulighet til å overstyre. En må imidlertid ikke forveksle denne naturlige resultatutjevningen med kunstig utjevningen på basis av å være styrt eller konstruert, hvilket er ulovlig. Styrt resultatutjevning kan deles inn i kunstig- og reell resultatutjevning (artificial og real smoothing fra eng.).

Tidligere forskning viser at ledelsen har incentiver til å styre utjevningen av resultatet, med den hensikt å påvirke aksjeprisen eller tilgangen til fremmedkapital. I så lys kan en tenke seg at de to typene av resultatutjevning kan være vanskelig å skille fra hverandre. En bør heller se at internrentemetoden medfører en naturlig utjevning av resultater. Motstanderne av internrentemetoden kan late til å blande disse metodene sammen, noe som resulterer i at en forbyr kontantstrømbaserte avskrivninger (Heskestad, 2002).

Ikke minst er avgjørelsen om at denne metoden er den optimale for eiendelen eller ikke, basert på individuelle skjønsmessige vurderinger, hvilket igjen kan åpne for regnskapsmessig manipulasjon. Det kan også tenkes at dette er noe av baktanken med forbudet mot bruk av metoden. Metoden ville helt klart gitt et rettviseende bilde av eiendelenes situasjon i balansen. Etter vår mening vil metoden også vært i tråd med det konseptuelle rammeverket og regnskapsstandardene. Skille mellom naturlig og konstruert resultatutjevning kan vises av figur 3-3:

Figur 3-3: «Resultatutjevning». (Kvifte & Johnsen, 2008)

3.4 Hva brukes i praksis

I regnskapsteorien er det blitt utledet forskjellige avskrivningsmetoder, hvor virkeligheten har blitt noe forenklet slik at fordelingsproblemet blir gjennomførbart i regnskapet. For driftsmidler hvor en forventer å ha en konstant kontantstrøm skal det velges en kontantstrøm som er konstant over levetiden (lineære avskrivninger) ettersom man vil sammenstille kostnader som har påløpt for å inntjene inntektene i hver periode. Når driftsmiddelet forventes å gi en økende verdiskapning skal avskrivningene være progressive. Ved en synkende kontantstrøm skal en degressiv avskrivningsprofil velges. Avskrivningsmetoden som selskapet bestemmer seg for, bør baseres på hva selskapet antar nåverdien av driftsmiddelet er.

Videre bør selskapet også vurdere om metoden tilfredsstillende rammeverkets krav til systematisk fordeling og graden av praktisk anvendbarhet (Huneide, Pedersen, Schwencke, & Hauge, 2013). Nedenfor vil vi ta for oss de forskjellige avskrivningsmetodene som er blitt utledet i regnskapsteorien og som brukes i praksis. Metodene som blir gjennomgått under representerer metodene vi kom over da vi samlet inn regnskapsinformasjon om avskrivningsmetode fra alle selskapene på de utvalgte børsene, tabell 1 og 2 i appendiksen.

Lineær avskrivningsmetode

Avskrivningsmetoden fordeler det avskrivbare beløpet inn i like store beløp for hver periode anleggsmiddelet er i bruk. Fremgangsmåten består i å dividere differansen mellom anskaffelseskost og utrangeringsverdi over den estimerte levetiden. En oppgir som oftest denne levetiden som en prosentandel av den opprinnelige anskaffelsesverdien for driftsmiddelet. En sentral del av denne avskrivningsprofilen er vurderingen av den økonomiske levetiden til eiendelen. Denne type vurdering har sitt utgangspunkt i hva selskapet anser som driftsmiddelets bruksområde, tidligere erfaring med lik/ lignende eiendel, estimat fra profesjonelle på området, bransjetall og førstehåndskunnskap om framtidutsikten for virksomheten (Huneide et al., 2013).

Teoretisk sett bør denne avskrivningsmetoden benyttes dersom en forventer at den framtidige kontantstrømmen vil synke med et konstant beløp. Opp gjennom regnskapshistorien har denne avskrivningsmetoden vært dominerende både nasjonalt og internasjonalt (Langli, 2010), hvilket også støttes av våre observasjoner vist i tabell 1 og 2 i appendiksen. Enkelheten

av metodens anvendelse i praksis kan bidra til å forklare hvorfor den er så dominerende, samtidig som avskrivningsprofilen over lengre tid vil gi et riktig bilde av eiendelens verdiforringelse for mange driftsmidler. Denne avskrivningsmetoden er også en av de få som blir omtalt i standard (IAS 16.62 og IAS 38.98).

Det kan også trekkes fram at metoden vil være en fin tilnærming til internrentemetoden. Dette vil være tilfellet dersom kontantstrømmen i hver periode faller med et konstant beløp som tilsvarer avskrivningen multiplisert med investeringens forventede internrente (Heskestad, 2002). I så tilfelle vil rentabiliteten være konstant og lik internrenten. Er kontantstrømmen derimot konstant, økende over tid eller faller svakere vil investeringens internrente være ulik for de to metodene. Problemstillingen blir da hvor virkelighetsnært det er å påstå at framtidige kontantstrømmer faller konstant og er lik avskrivningen multiplisert med internrenten.

Produksjonsenhetsmetoden

Enkelte anleggsmidler har en gitt produksjonskapasitet før en må skifte ut enheten. Etter *produksjonsenhetsmetoden* («unit-of-production method» fra eng.) er periodens avskrivning avhengig av total produksjonskapasitet samt periodens produksjon. Metoden kan også beskrives for å være aktivitetorientert, med hensyn på avskrivning, og baserer seg på bruken av eiendelen og ikke tiden eiendelen er i foretakets besittelse. Således er metoden klart i tråd med IFRS om at avskrivningene må ha konsensus med mønsteret for hvordan eiendelen blir brukt for å skape fremtidige økonomiske fordeler. Det sistnevnte henger sammen med at periodens avskrivning vil tilsvare relative forhold mellom årets produserte enheter og den forventede totale kapasiteten.

Videre vil dette føre til at avskrivningsbeløpet kan variere fra år til år avhengig av aktivitetsnivået i perioden. For å ha mulighet til å benytte denne metoden kreves det at total utnyttelseskapasitet kan estimeres med rimelig grad av sikkerhet og bruken måles entydig. Metoden er ganske enkel å anvende i praksis og finnes normalt i bruk innenfor bransjer som olje, fly og gruvedrift. I likhet med lineær-metode kan produksjonsenhetsmetoden være en god tilnærming til internrentebaserte avskrivninger. Det sistnevnte er tilfellet dersom produksjonskostnaden er «perfekt» for enhetene og salgsprisen ikke endrer seg mye over tid. Ikke minst må sammenheng mellom den fysiske produksjonen og inntjeningen være «perfekt».

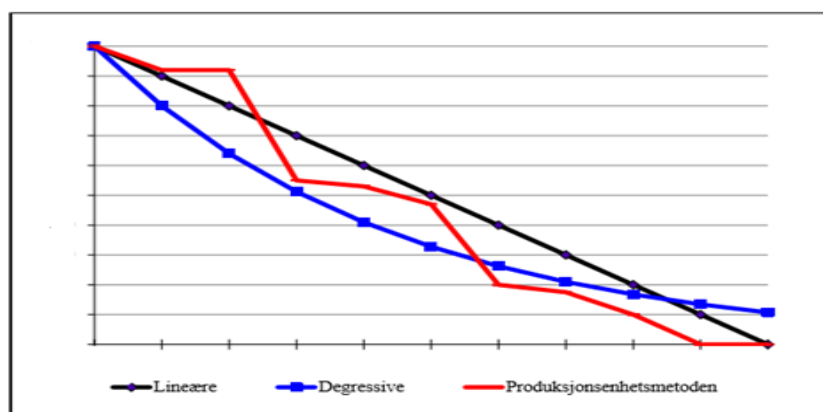
Prinsipielt betyr dette at en i en periode med lite eller null produksjon avskriver lite eller ingenting av driftsmiddelets verdi, da avskrivning er knyttet til bruk. Problemet er om foretak får lov til å gjøre dette i praksis. Eksempelvis prøvde det børsnoterte selskapet BWO seg på akkurat dette i 2014: produksjonen ble lagt ned og fartøy måtte omplasseres. BWO foretok dermed ingen avskrivninger under omplasseringsperioden. Finanstilsynet, med assistanse av eksperter (hentet inn fra de fire store revisjonsselskapene), overstyrte handlingene til BWO og begrunnet det hele med at servicekapasiteten av eiendelen ikke kunne estimeres med tilstrekkelig nøyaktighet og sammenhengen mellom bruken av eiendelen og mengden forbrukt av framtidige fordeler er usikre (Finanstilsynet, 2016).

Ikke minst blir eiendelen utsatt for slitasje og foreldelse også i perioder med inaktivitet. Dette ser imidlertid ut til å helle i retning av at en gjør avskrivninger på basis av at teknologi forringes i større grad enn argumentasjonen for at driftsmiddelet blir avskrevet med utgangspunkt i forbruket av den framtidige økonomiske fordelen.

Degressiv metode

Den degressive metoden innebærer at avskrivningene faller over tid. Metoden er optimal for eiendeler hvor verdiforringelsen er størst i begynnelsen av levetiden for deretter å avtar. Av de ulike metodevariantene, for håndtering av avskrivninger, blir saldometoden ansett som den praktiske av dem og er mest kjent blant regnskapsprodusenter. Metoden innebærer at avskrivningsbeløpet beregnes på grunnlag av en konstant prosentsats av den inngående bokførte verdien for driftsmiddelet. Resultatet fra dette er at en får en uendelig avskrivningsrekke der anskaffelseskosten aldri fullt ut blir avskrevet, for det vil alltid være en restverdi (uansett hvor marginal restverdien er).

Fordelen med degressiv avskrivningsmetode (saldometoden som brukes i praksis), sammenlignet med de to andre diskutert ovenfor, er at en kan avskrive eiendelene som en gruppe. Lineær- og produksjonsenhetsmetoden forutsetter at en må holde oversikt over anskaffelseskost, kjøpstidspunkt, økonomisk levetid og utrangeringsverdi for hver enkelt eiendel. I lys av saldometoden kan eiendeler som har samme avskrivningssats registreres i samme saldogruppe og avskrives deretter. Figur 3-4 viser hvordan de tre avskrivningsmetodene påvirker den bokførte verdien:

Figur 3-4: Sammenligning av de forskjellige avskrivningsmetoder som er drøftet over

I regnskapslitteraturen har det vært ulike syn på hvor godt en avskrivningsplan skal gjenspeile kostnaden ved eie og bruk av driftsmidler, samt hvilken avskrivningsmetode som anses som optimal (Johnsen og Kvaal, 1999). I følge Johnsen og Kvaal (1999) har dette grunnlag i hva som anses som hovedformålet med avskrivning. De presiserer at det er tre mulige konklusjoner til dette spørsmålet. En kan konkludere med at fordelingen skal skje vilkårlig og nøytralt, da vil en lineær avskrivningsmetode være optimal. Dersom en konkluderer med at avskrivningen skal reflektere en sammenstilling med forventet utnyttelse av produksjonskapasitet, vil produksjonsenhetsmetoden være perfekt. En må da kunne estimere den totale produksjonskapasiteten til eiendelen. Tredje mulige konklusjon er at avskrivninger skal sammenstilles med netto inntekter, da vil internrentemetoden være den beste metoden.

3.5 Presentasjon av finansregnskap

I fundamentet for standardene som IFRS har utarbeidet, gjelder IAS 16, 17 og 38 også, ligger IAS 1 (presentasjon av finansregnskap). Formålet bak nevnte standard er å fastsette grunnlaget for presentasjonen til et selskap samt å sikre sammenlignbarhet med andre regnskap utarbeidet i henhold til samme standard. IAS 1 presenterer krav til selve presentasjonen av finansregnskapet (rekkefølge, innhold, retningslinjer m.m). Teorien og IASB er klar i sin tale, gjennom IAS 1.15, på at «finansregnskapet skal gi en dekkende fremstilling av foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer». Videre forklarer IAS 1.29-31 at vesentlighet er viktig i utarbeidelsen av regnskapet. IAS 1.77 forklarer også at hensiktsmessighet er viktig for henholdsvis klassifisering, oppstilling og

noteinformasjon. IAS 1 er således skjønsmessig lagt opp selv om det kan virke som om det er strenge retningslinjer og regler for finansregnskapets utarbeidelse.

IAS 1 nevner ordene *vesentlig* og *hensiktsmessig* en del ganger i gjennomgangen av standarden, innad i punktene som tas opp. Ordene gir ikke en konkret beskrivelse av fremgangsmåte og/ eller håndtering av et element i regnskapet og krever således at regnskapsprodusenten danner og trekker egne meninger rundt en regnskapsmessig problemstilling. Selv om standardene innad i IFRS representerer fremgangsmåter og krav til innhold, må regnskapsprodusenten selv stå for mye av vurderingen og evalueringen rundt hva som skal tas med i finansregnskapet. Ulike bedrifter, deres ansatte og videre personene som utarbeider regnskapet er unike og har sine egne meninger rundt hva som er hensiktsmessig og vesentlig informasjon. I sin tid vil dette naturligvis påvirke sidetallet hver bedrift produserer sin årsrapport til.

Noe av det som gjør graden av regnskapsinformasjon så avvikende, sett selskap til selskap, kan sees i sammenheng med IAS 1.1 hvor det kommer frem at standarden er ment å gi retningslinjer og minstekrav til regnskapet som utarbeides. *Minstekrav* gjør det her opp til regnskapsprodusenten å vurdere hvor mye mer enn akkurat minstekravet en trenger å formidle til regnskapsbrukerne for at informasjonen skal oppfylle behovet til brukerne.

Informasjonen må være vesentlig og hensiktsmessig for brukerne av regnskapet når de skal fatte økonomiske beslutninger på bakgrunn av regnskapsinformasjonen. Teorien forteller oss altså at kun vesentlig og hensiktsmessig informasjon skal tas med i regnskapet og noteinformasjonen, men er dette tilfellet? Da vi gjennomgikk alle selskapene på de utvalgte indeksene, tilhørende deres børs, registrerte vi antall sider årsrapporten hadde. Vi registrerte den sist utgitte årsrapporten, enten 2014 eller 2015 dersom denne var tilgjengelig, og årsrapporten fra 2011 (eller senere dersom 2011 ikke var tilgjengelig).

Grunnen til at vi benyttet oss av 2011 årsrapporten var det flere grunner til. For det første var hensikten, med å se på to årsrapporter, for å kunne se om det har vært en økning i gjennomsnittlig antall sider en årsrapport blir utarbeidet i. Noe av grunnen til at vi valgte 2011 var også den at vi følte det var nok av år tilbake i tid for å eventuelt skulle kunne konstatere om sideantallet har økt frem til i dag eller ikke. Toronto Stock Exchange kom med et krav om at innen 2011 måtte alle selskap listet på børsen rapportere etter IFRS (Blanchette, 2013).

Etter å ha analysert alle de 1867 observasjonene i vår studie, kan oppsummeringen vises av tabell 3-5. Tabellen viser at gjennomsnittlig antall sider en årsrapport er utarbeidet i, sett 2011- opp mot 2014/ 2015- regnskapet, har økt for alle børsene i vår studie. Tabell 4 i appendiksen viser sidetallsøkning på sektornivå, hvilket også viser en økning for alle sektorene sett 2011- opp mot 2014/ 2015- regnskapet.

Børs\ gj. snitt s.tall årssapp. 2014/2015 og tidl.	2014/2015	2011 el. annen tilgj.
London Stock Exchange	94	83
Oslo Stock Exchange	95	83
Toronto Stock Exchange	111	105
Euronext Paris	244	214

Tabell 3-5: Oversikt over sidetallsøkning på årsregnskap

Tabell 3-5 kan være litt misvisende med tanke på gjennomsnittstallene, ettersom gjennomsnittlig antall sider for et selskap med en stor årsrapport blir trukket ned på snittet av et selskap med få siders utarbeidet årsrapport. På Oslo Stock Exchange var det Norsk Hydro ASA som hadde høyest sidetall på regnskapet side med 250 sider, mens på Toronto Stock Exchange var det Celestica Inc med årsrapporten sin på 355 sider (i 2011 var den på 162 sider). Dette har nok hatt mest utslag for de to børsene. På London Stock Exchange gikk vi gjennom de to største indeksene, som inkluderte mange små selskaper (holdingselskaper). Høyest sidetall på årsregnskapet var det Royal Bank of Scotland Goup PLC som hadde med hele 518 sider. Grunnen til det lave snittet på 94 sider kan grunnes i at det var mange selskap (spesielt holdningselskap) som hadde årsregnskap ned mot 23 sider. Euronext Paris har et relativt høyt gjennomsnitt på 244 sider, hvor de store selskapene lå på rundt 500 sider (Electricite de France SA har en 553 siders årsrapport fra 2014/2015).

En empirisk studie av eventuell påvist sidetallsøkning uten kobling til vesentlighet og hensiktsmessighet var ikke del av vårt hovedsynsfelt ved datainnhenting. Metoden vil derfor, i lys av datainnhenting, bære preg av svakheter, jf. kapittel 7.2. Vi mener uansett at det vil være en pekepinn mot at teori og praksis ikke henger sammen dersom det med rimelig sikkerhet kan konkluderes med at majoriteten av selskaper øker sideantallet fra et regnskapsår til et annet, sett over tid.

IASB (2014) kom med sine kommentarer til akkurat dette hvor de konkluderer med at praksis ikke etterleverer kravene om vesentlighet i finansregnskapet. En kunne oppleve at regnskapsprodusenten hadde for mye irrelevant informasjon eller utelatte viktig informasjon. De konkluderte også med at definisjonen av vesentlighet som er gitt i paragraf 7 ikke er tilstrekkelig, og at mangel på veiledning kan være noe av grunnen til dette. Dermed kom de med et forslag til endring av IAS 1 gjennom å fjerne begrepet *minimum* fra standarden og presisere igjen at kun vesentlig finansiell informasjon skal inkluderes.

Praksisen ser imidlertid ut til å gå mot det teorien og standarden sier ved at sidetallet bare øker. En eventuell begrunnelse for dette kan sees i lys av beslutningsformålet hvor mer informasjon alltid er å foretrekke. På den annen side vil ledelsen som det overordnede organet informere brukerne av regnskapet med så mye informasjon som mulig av hva de har foretatt seg det siste året. Det hele kan problematiseres ved å sette IAS 1 opp mot formålene. Ved beslutningsformålet vil alltid mer informasjon være å foretrekke, sideantall og vesentlighet spiller ikke så stor rolle da mer informasjon alltid er ønskelig.

IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr

Standarden omfatter opplysninger om regnskapsmessig behandling av eiendom, anlegg og utstyr (varige driftsmidler). Splittelsen i henholdsvis eiendom, anlegg og utstyr kan begrunnes med at regnskapet utarbeides for brukerne som tar beslutninger på bakgrunn av regnskapsinformasjonen. Brukerne skal kunne skille mellom kapitalbruken som har gått til investering i eiendom, anlegg og henholdsvis utstyr. Eiendelsdefinisjonen er blitt diskutert og gjennomgått tidligere, jf. punkt 2.4.4, hvor eiendelen må ha egenskaper som sannsynlig framtidig fordeler, være kontrollert av foretaket samt å være et resultat av tidligere transaksjoner. Stikkordene «sannsynlig framtidig økonomisk fordel» og «beregnes på pålitelig måte» utgjør de to innregningskriteriene for eiendom, anlegg og utstyr. Begge må være oppfylt før innregning kan finne sted.

Enkelte ganger kan oppfyllelse av det første kriteriet være problematisk da selskapet må fastslå sannsynligheten for at eiendelen vil komme til å generere framtidige økonomiske fordeler. Gitt at eiendelen skal brukes i virksomheten vil en fornuftig antagelse om ledelsens beslutning være at de fattet denne beslutningen med sannsynlig økonomisk fordel i tankene. Som note til «sannsynlig økonomisk fordel» kan en nevne enheter knyttet til

sikkerhetsmessige eller miljømessige hensyn. Slike enheter har på mange måter ikke noen direkte sannsynlig framtidig økonomisk fordel, men de kan være nødvendig for at andre eiendeler skal kunne oppnå framtidig økonomisk fordel (IAS 16.11).

Måling ved innregning, etter at innregningskriteriene er oppfylt, skjer til anskaffelseskost. Anskaffelseskost for driftsmidler er eiendelens innkjøpspris, inkludert avgifter som ikke refunderes (for eksempel ikke-refunderbare skatt, importavgift osv.) etter fradrag for eventuelle rabatter eller prisavslag. Andre utgifter som direkte kan knyttes til å bringe eiendelen til nåværende posisjon og standard tillegges eiendelens anskaffelseskost.

IAS 17 Leieavtaler

Standardens formål er å presentere og opplyse om retningslinjene for behandling av leieavtaler og kravene til innhold for de forskjellige typene av leieavtaler og når de kommer til anvendelse med tilhørende note/ opplysningskrav.

En skiller mellom to typer leieavtaler: finansielle- og operasjonelle. Finansielle leieavtaler er karakterisert ved at de overfører det vesentligste av risiko og eventuell fordel forbundet med å ha eiendelen. For eksempel vil en finansiell leieavtale være et anleggsmiddel som brukes i produksjonen av en enhet med hensikt av å kunne selges for kundene til virksomheten. Dersom alt det vesentligste forbundet med vedlikehold, drift osv. er overført til leietaker er avtalen karakterisert som en finansiell leieavtale. Det motsatte av en finansiell leieavtale er en operasjonell leieavtale, ved at det vesentligste av risiko og fordel forbundet med eiendelen ikke overføres. Alle leieavtaler som ikke er finansielle vil per definisjon være operasjonelle (IAS17.4).

IAS 17 presiserer hvordan en skal behandle leieavtaler i leietakers- og utleiers finansregnskap. For vår masterutredning var det kun hensiktsmessig å se på finansielle leieavtaler i leietakers finansregnskap, da disse leieavtalene behandles som om foretaket eier eiendelen og den balanseføres i regnskapet som en eiendel og avskrives deretter, motposten er gjeld. Ved operasjonelle leieavtaler balanseføres ikke eiendeler og er dermed ikke i tråd med denne masterutredningen. Førstegangsinnregning skjer til virkelig verdi til den leide eiendelen, hvilket vil være representert som nåverdien av de framtidige leiekostnadene. Direkte henførbare utgifter i forbindelse med leieavtalens inngåelse tillegges beløpet som innregnes

som eiendelens verdi. For eksempel kan direkte henførbare utgifter være relatert til forhandling og sikring av leieordningen, administrasjon forbundet med avtaleordningen.

Etterfølgende måling innebærer at leieavtalen medfører avskrivninger eiendelene er gjenstand for. Ved finansielle leieavtaler skal eiendeler være i overensstemmelse med de allerede eide eiendelene under IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr, samt IAS 38 Immaterielle eiendeler. I lys av restverdi for en eiendel vil en ved finansiell(e) leieavtale(r) avskrive eiendelen(e) helt, ingen restverdi, over den korteste perioden av leieavtalens løpetid og eiendelens utnyttbare levetid. Restverdiens behandlingsmetode baserer seg på at det foreligge usikkerhet om leietaker vil overta eiendelen ved utløpet av leieavtalen / kontrakten.

IAS 38 Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler kan defineres som en identifiserbar, ikke-monetær eiendel uten fysisk substans. Ofte omfatter det merkevarenavnet, patenter, lisenser og/ eller software som kan skilles fra en fysisk eiendel via IAS 16 (eiendom, anlegg og utstyr). For å tilfredsstille definisjonen av en immateriell eiendel må foretaket med eiendelen ha spesifikke egenskaper: kontroll over ressursen, sannsynlig framtidig økonomisk fordel og eiendelen må være identifiserbar.

Med identifiserbar forstår en at den immaterielle eiendelen må kunne skilles fra goodwill. Kan den overføres, selges, lisensieres, leies ut osv. er den identifiserbar. Hvis eiendelen oppstår ved kontrakts regulerte eller andre juridiske rettigheter er den også identifiserbar. At foretaket må ha kontroll over ressursen betyr at de råder over de framtidige fordelene som vil komme fra den immaterielle eiendelen. Dersom foretaket kan hindre andre parters tilgang til ressursen (eksempelvis ved å hindre/ stoppe salg av lisensen mm.) er dette også karakterisert som *kontroll over ressursen* (IAS 38.13). Med framtidige økonomiske fordeler forstår en rettighetene til de framtidige inntektene ved et eventuelt salg som den immaterielle eiendelen vil ha for foretaket som eier den.

Dersom en eiendel faller innunder å kunne kalles en immateriell eiendel (oppfyller definisjonene nevnt i IAS 38.8-17) men ikke alle tre kriteriene (IAS 38.21-23) vil eiendelen ikke kunne balanseføres. Den vil da bli kostnadsført i perioden den påløper. En kan skille mellom to typer immaterielle eiendeler: immaterielle eiendeler med uendelig levetid/

ubestemt levetid og immaterielle eiendeler med begrenset levetid. De immaterielle eiendelene med begrenset levetid skal avskrives basert på samme avskrivningsprinsipper som IAS 16 og IAS 17. Eiendelens anskaffelseskost må kunne måles pålitelig, ellers foreligger det ikke godt grunnlag for å beregne avskrivninger. Regnskapsmessig behandling av immaterielle eiendeler med begrenset levetid var det vi interesserte oss for med vår datasinnsamling, ettersom vi ønsket å registrere avskrivningsmetoden som ble nyttet for denne typen eiendeler.

3.6 Dekomponering for avskrivningsformål

Anleggsmidler kan bestå av enten en solid enhet eller som en enhet bestående av flere komponenter. For de separerbare komponentene vil den økonomiske levetiden kunne variere, hvilket legger til grunn for separat avskrivning av komponentene. Ved anskaffelse av et varig driftsmiddel, som har en funksjon i foretakets virksomhet, vil det i realiteten være snakk om anskaffelse av flere forskjellige anleggsmidler. Regnskapsmessig behandling av slike anskaffelser byr på utfordringer ved valg av avskrivningsprofil, da det er uklart hvilken avskrivningstid som skal legges til grunn på eiendelen. I 2004 gjennomgikk IAS 16 store endringer og en av endringene var innføring av krav om dekomponering av eiendom, anlegg og utstyr som består av enkeltdeler med ulik levetid (Sørensen og Buunk, 2013). Før innføringen av dekomponeringsplikt kunne denne problemstillingen løses ved bruk av to metoder: avskrive hele driftsmiddelet over levetiden til hovedkomponenten eller benytte veid-gjennomsnittlig avskrivningssats.

Bruk av gjennomsnittlig avskrivningssats og avskrivning over levetiden til hovedkomponenten medfører at standardens krav om avskrivningsprofil, gjenspeiling av forbruksmønsteret av eiendelens framtidig økonomiske fordeler, ble unøyaktig. Rammeverkets krav om et rettviseende bilde av foretakets finansielle posisjon ville også blitt feilaktig. Ikke minst vil bruk av veid-gjennomsnittsmetode være vanskelig i praksis, ettersom satsene må fastsettes skjønnsmessig, på grunn av mangel på dekomponering av anskaffelseskosten på de enkelte delene. Forarbeidene til IFRS presiserer at de to tilnærmingsteknikkene ikke representerer forbruket av eiendeler som består av betydelige delkomponenter (BC.26). Løsningen ble introdusert i BC 27:

«The Board sought to improve the previous version of IAS 16 by proposing in the Exposure Draft revisions to existing guidance on separating an item into its parts and

then further clarifying in the Standard the need for an entity to depreciate separately any significant parts of an item of property, plant and equipment. By doing so an entity will also separately depreciate the item's remainder» (IASB, 2004).

Dekomponering innebærer at alle driftsmidler som består av betydelige enkeltdeler, i forhold til samlet anskaffelseskost, avskrives separat. Foretaket må vurdere avskrivningssatsen særskilt for hver komponent med utgangspunkt i eiendelens forventede bruk i virksomheten. Brukstiden er ikke det eneste som avgjør om noe skal dekomponeres eller ikke, forbruksmønsteret av eiendelens framtidig økonomiske fordeler spiller også inn. I praksis vil vurderingen om å dekomponere bli tatt ut fra en vurdering av om kostnaden ved utarbeidelse er mindre enn nytten ved å vise dekomponering.

Konsekvenser av modellen

For driftsmidler som består av mange komponenter med ulik utnyttbar levetid, vil dekomponering gjøre det enklere å velge avskrivningsmetode som representerer forbruksmønsteret av eiendelen over dens utnyttbare levetid. Et eksempel på dette er dagens bygg hvor store deler av kostnaden pådras ved installering av komponenter etter at råbygget er på plass. Gjelder komponenter som heis, ventilasjonsanlegg, elektriske- og andre automatiserte anlegg som stadig har kortere utnyttbar levetid enn råbygget.

Ved dekomponering av disse komponentene for avskrivningsformål, vil sammenstilling av kostnader med tilhørende inntekter som enkeltdelen genererer bli mer presist gjennomført. Som følge av egne avskrivningsprofiler for enkeltdelene med kortere levetid enn resten av driftsmiddelet, vil den samlede avskrivningssatsen bli høyere enn dersom hele driftsmiddelet ble avskrevet samlet. Ved samlet avskrivning vil metoden føre til utsatt kostnadsføring for kostnader som har oppstått.

Dekomponering vil også resultere i at investeringer blir mindre vedlikeholdt og mer påkostet. IAS 16 setter samme kriterier for balanseføring av senere utgifter knyttet til anleggsmiddelet som for selve anleggsmiddelet. Utgifter skal balanseføres når det er sannsynlig at de framtidige økonomiske fordelene som er knyttet til den vil tilflyte foretaket, og når kostnaden kan måles på en pålitelig måte. I IAS 16.12 framgår det at «reparasjon og vedlikehold» av driftsmidler skal resultatføres. Reparasjon og vedlikehold vil bestå av utgifter til den daglige

service (lønnskostnader, forbruksvarer og anskaffelseskost av små varer). Dersom eiendelen avskrives som en enhet blir det vanskelig å fastsette skille mellom påkostning og vedlikehold.

Med dekomponeringsløsningen vil enkeltdelene utgjøre et eget driftsmiddel, og når komponenten skiftes ut kan en fraregne den resterende verdien for komponenten og bokføre den nye investeringen (IAS 16.70). Fraregning innebærer at en kostnadsfører den resterende verdien for enkeltdelen som skiftes ut og at det gjøres uavhengig av om en dekomponerer eller ikke. Ved dekomponering vil dette være lettere gjennomførbart ettersom man har oversikt over den gjenværende verdien for enkeltdelen. En kan også estimere med utgangspunkt i anskaffelseskosten for den nye enkeltdelen. Forutsetninger her er at det ikke har vært store prissvingninger (anskaffelseskost fratrukket avskrivninger på enkeltdelen som har vært i bruk). Følger en dette prinsippet vil en kun ha lønnskostnader og forbruksvarer klassifisert som vedlikeholdskostnader. Videre vil mer bokføring av investeringer resultere i at foretakets egenkapital og resultat øker.

Praktisk eksempel

For å illustrere konsekvensen av dekomponering drøftet ovenfor (høyere egenkapital, bokført verdi for eiendelen og avskrivningssats) kan en vise til et eksempel hvor en viser konsekvensene med og uten dekomponering. Et foretak erverver 01.01.x1 et bygg for 90 000 (tall i 1000) og engasjerer et entreprenørselskap for å identifisere vesentlige delkomponenter samt å allokere anskaffelseskost. Fordelingen som entreprenøren gjennomførte kan en se av tabell 3-6 (1). En forventer periodisk vedlikehold (utskiftning) på enkeltdeler som vinduer, dører, innredning, ventilasjoner og andre installasjoner hvert 10 år, mens enkeltdeler som varme-, sanitær- og elektriske anlegg har sine periodiske vedlikehold hvert 20 år. For enkelhets skyld har vi valgt å se bort fra prisstigning og renter slik at anskaffelseskost for enkeltdelene er konstant.

Dekomponering	Andel anskaffelseskost	Levetid	Lineær avskrivningssats	Vektet avskrivningssats	Årlig avskrivning
Grunn og fundamenter	26 000	60	1,67 %	0,48 %	-434
Yttervegger og yttertak	20 000	60	1,67 %	0,37 %	-334
Vinduer og dører	8 000	10	10,0 %	0,89 %	-800
Innredning	6 000	10	10,0 %	0,67 %	-600
Ventilasjoner	7 000	10	10,0 %	0,78 %	-700
Varme og sanitær	8 000	20	5,0 %	0,44 %	-400
Elektrisk anlegg	10 000	20	5,0 %	0,56 %	-500
Andre installasjoner	5 000	10	10,0 %	0,56 %	-500
Sum anskaffelseskost	90 000		6,67 %	4,74 %	-4268

Tabell 3-6 (1): Enkeltdeles utnyttbare levetid og anskaffelseskost.

Av tabell 3-6 (1) kan en se at den vektete avskrivningssatsen utgjør 4,74 % ved dekomponering når en anvender lineær avskrivningsmetode. Som et resultat vil bygningen få en utnyttbare levetid på 21 år. Avskriver en bygningen som helhet med en levetid på 60 år vil årlig avskrivning bli for lav og en utsetter en kostnad som har oppstått. Praksisen fastsetter levetiden for bygget ved bort imot tilfeldig forkortning av bygningens levetid. Slike bygg kan avskrives over 30-40 år, så vi bruker 40 år for videre beregning. 40 års avskrivning tilsvarer 2,5 % i årlig avskrivningssats, noe som er en betydelig lavere sats enn ved dekomponering.

Dekomponering danner et klart skille mellom vedlikehold og påkostning, ettersom all utskiftning knyttet til ulike delkomponenter balanseføres. Dermed består vedlikehold bare av utgifter til personal (lønn) og forbruksvarer. Årlig kostnadsføring ved dekomponering vil være konstant gjennom den utnyttbare levetiden av bygget og tilsvarer 4268 (tall i millioner). Uten dekomponering vil beløpet som kostnadsføres svinge mer ettersom det forutsettes at utskiftninger blir innregnet direkte i regnskapet (anses som reparasjon og vedlikehold etter IAS 16.12). Det betyr at de årlige kostnadene tilsvarer 2250 (tall i millioner) med tillegg av de investerte beløpene ved utskiftning.

Årlig kostnader	Dekomponering	Ikke dekomponering
År 1-9	-4 268	-2 250
År 10	-4 268	-28 250
År 11-19	-4 268	-2 250
År 20	-4 268	-46 250
År 21-29	-4 268	-2 250
År 30	-4 268	-28 250
År 31-40	-4 268	-2 250

Tabell 3-6 (2): Kostnadsføring i hver periode med og uten dekomponering.

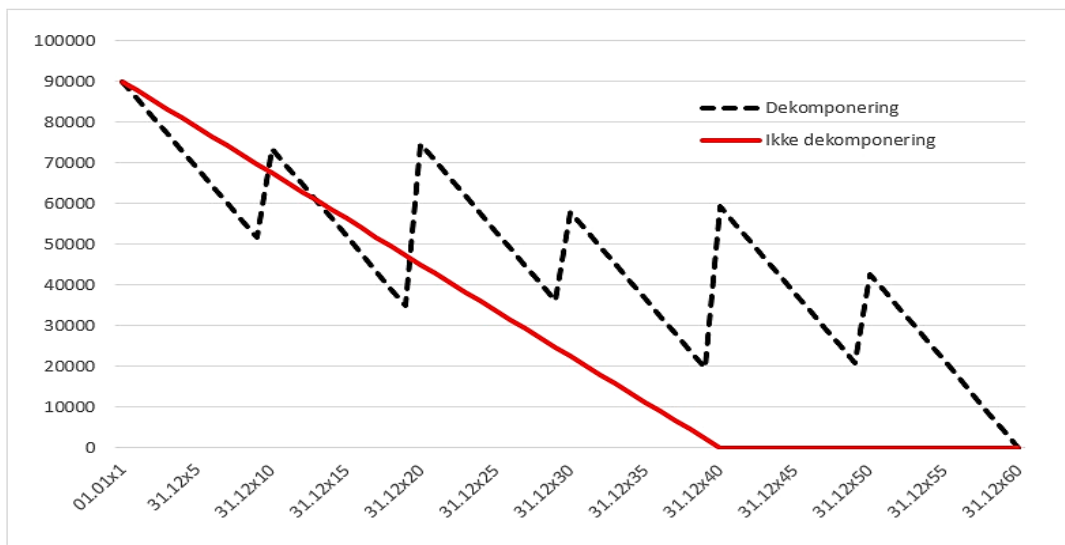
Tabell 3-6 (2) sammenligner kostnadsfordeling av investeringene som er gjort med og uten dekomponering. Med dekomponeringen ser en at investeringen fordeles likt mellom hver periode, mens en uten dekomponering ser at kostnadsføringen blir skjevfordelt. Resultatet av det sistnevnte karakteriseres som resultatvolatilitet. Løsningen ved dekomponering gir en balanseført verdi for driftsmiddelet som reflekterer realiteten bedre enn en løsning uten dekomponering, jf. tabell 3-6 (3).

Balanseverdi	Dekomponering	Ikke dekomponering
01.01x1	90 000	90 000
31.12x9	51 588	69 750
31.12x10	73 320	67 500
31.12x19	34 908	47 250
31.12x20	74 640	45 000
31.12x29	36 228	24 750
31.12x30	57 960	22 500
31.12x39	19 548	2 250
31.12x40	59 280	0

Tabell 3-6 (3): Balanseført verdi med og uten dekomponering.

Av tabell 3-6 (3) kan en se at ved bruk av dekomponering vil den bokførte verdien av bygget ligge høyere enn tilfellet hvor en ikke benytter dekomponering. Hovedårsaken i dette tilfellet ligger i den utnyttbare levetiden og den ulike behandlingen av de etterfølgende utgiftene. I

alternativet uten dekomponering ble driftsmiddelet fullt ut avskrevet mens det i tilfellet med dekomponering først skjedde 20 år senere. En vurdering av utnyttbar levetid for bygget som helhet blir enklere og praktisk gjennomførbart ettersom en har bedre oversikt over levetiden for de ulike komponentene. Det blir også enklere å vurdere hvilken avskrivningsmetode en bør benytte på enkeltkomponentene enn ved en situasjon hvor en skal ta stilling til avskrivningsmetode for bygget som helhet. Samspillet mellom de nevnte resultatene av dekomponering fører til at bygget har 20 år lenger utnyttbare levetid. Momentene diskutert ovenfor kan illustreres visuelt av figur 3-6 (1):

Figur 3-6 (1): Balanseført verdi med og uten dekomponering

Identifisering av vesentlige komponenter

For anskaffede driftsmidler skal vesentlige delkomponenter vurderes separat for avskrivningsformålet. IAS 16.43 presiserer at vesentligheten skal vurderes ut fra komponentens kostpris i forhold til hele driftsmiddelet. For eksempel vil råbygg, tekniske installasjoner (heis og ventilasjonsanlegg), tak, vinduer og trapper utgjøre komponenter i et kontorbygg. Ved vurdering av vesentlighet skal foretaks-spesifikke omstendigheter som type eiendel og utskiftningshyppighet inkluderes. Regnskapsprodusentens problem oppstår ved at IASB ikke utdyper, i standarden eller andre plasser, hva som ligger i begrepet *vesentlighet*. IASB åpner her opp for betydelig bruk av skjønn når eiendelens vesentlige komponenter skal identifiseres. Samtidig blir identifiseringen ansett som det mest kritiske steget ved anvendelse av dekomponering (PWC, 2010). Den subjektive vurderingen kan føre til at to foretak behandler en identisk eiendel ulikt i hvert sitt regnskap.

For at vesentlighetsvurderingen skal være gjennomførbar har praksis utviklet forhåndsbestemte grenser for hva som ansees som vesentlig og ikke (Stenheim & Schølberg, 2009). Betydningen av det sistnevnte er at *vesentlighet* får en absolutt grense ved for eksempel at bestanddeler som tilsvarer 20 % eller mer av total anskaffelseskost anses som en vesentlig delkomponent. Videre forslår de at en kan innføre en intervall løsning. Etter denne løsningen må en fastslå minimumsverdien for hva som kan ansees som vesentlig, eksempelvis ved at alt som er mindre enn 5 % av innkjøpsprisen klassifiseres som uvesentlig. Komponenter med en anskaffelseskost mellom 5-25 % av total anskaffelseskost kan ansees som vesentlig gitt at komponentens avskrivningsplan avviker fra andre delkomponenter i driftsmiddelet.

Dersom delkomponenter utgjør 25 % eller mer av total anskaffelseskost burde de bli klassifiseres som vesentlig uansett. Hovedformålet til IASB, ved innføringen av dekomponering, var med tanke på at avskrivningsplanen skulle gi et mer presist bilde av forbruksmønsteret som eiendelens framtidige økonomiske fordeler hadde. Røsok (2014) er uenig i at dekomponering av eiendeler hvor delkomponenter utgjør 20 % av anskaffelseskost ikke vil tjene hovedformålet. Han hevder at delkomponenter som utgjør 10 % av total anskaffelseskost skal avskrives separat, mens en delkomponent med en kostpris på 20 % av total anskaffelseskost ikke vil bli dekomponert, grunnet i at forskjellen i brukstiden ikke er betydelig nok.

For å gjøre det enklere å finne en meningsfylt størrelse på avskrivningen for et driftsmiddel har IASB tatt med et viktig unntak fra det generelle kravet om å avskrive betydelige delkomponenter separat (KPMG, 2007). Det framgår nemlig av IAS 16.45 at betydelige enkeltdeler med en utnyttbar levetid og avskrivningsmetode som er lik den utnyttbare levetiden og avskrivningsmetoden til en annen betydelig enkeltdel av samme enhet, kan grupperes sammen og avskrives samlet. Dekomponering gjøres for avskrivningsformålet i anleggsregisteret. Driftsmiddelet presenteres samlet i balansen og notene, med unntak av at det må gis informasjon om avskrivninger på komponentnivå.

Uvesentlig komponenter

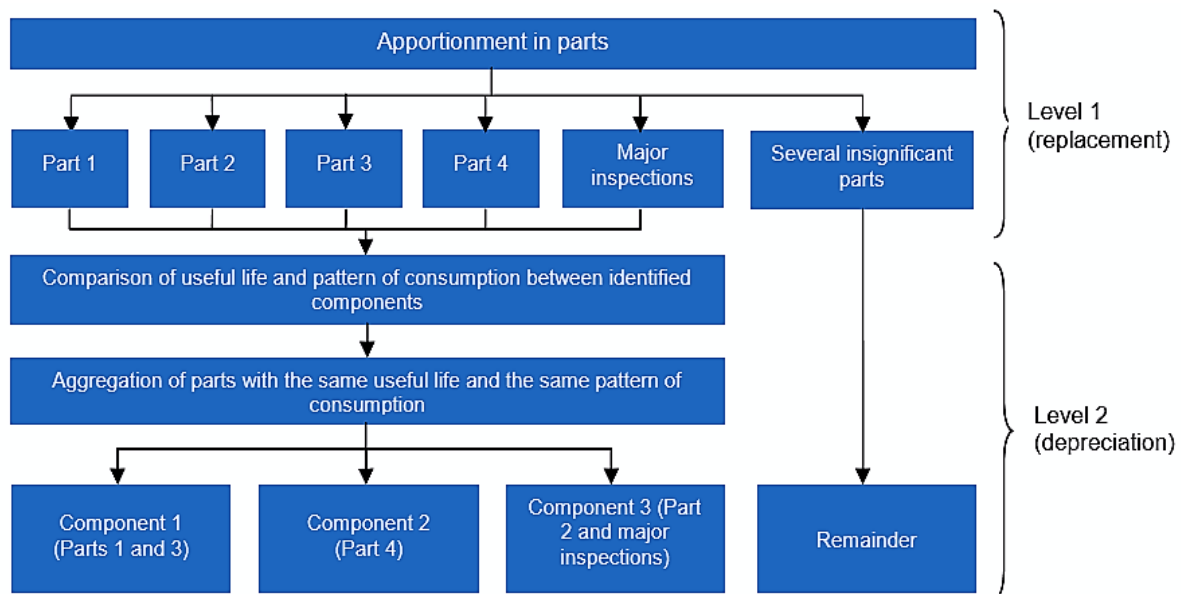
Dersom en enkeltdel ble klassifisert som uvesentlig har en flere alternativer for hvordan eiendelen skal behandles i regnskapet. Hvilket alternativ en velger å anvende vil ha ulik innvirkning på resultatregnskapet og balansen. I motsetning til hovedregelen for

dekomponering er dette alternativer og ikke noe som en er nødt til å anvende. I henhold til IAS 16.46 skal resterende delkomponenter av en enhet avskrives separat når foretaket har valgt å avskrive delkomponenter av et driftsmiddel. Delkomponenter som alene ikke er vesentlige, men som blir vesentlige i forhold til anskaffelseskost sammen med flere uvesentlige enkeltdeler skal dekomponeres for avskrivningsformålet (Røsok, 2014).

Videre åpner paragraf 47 for at foretaket kan velge å dekomponere og avskrive uvesentlige enkeltdeler dersom det foreligger betydelig(e) forskjell(er) i utnyttbar levetid eller forbruksmønster av delkomponenten(e). Spesielt aktuelt blir dette for delkomponenter som har hyppig utskiftning i løpet av driftsmiddelets levetid. For bygg vil det kunne være snakk om maling gitt at det ikke utgjør en vesentlig komponent. Det vil gjøre jobben med fraregning gjennomførbart og estimeringen mer presis.

De gjenværende delkomponentene kan også grupperes selv om disse ikke har samme utnyttbar levetid eller samme avskrivningsmetode. Dersom foretaket har ulike forventninger til disse delkomponentene, kan ulike tilnærmingsteknikker, drøftet tidligere i dette kapittelet, benyttes for å avskrive de gjenværende komponentene på en måte som representerer delkomponentens virkelige levetid eller forbruksmønster. Problemet ved denne løsningen oppstår når de uvesentlige delkomponentene har signifikante forskjeller i forbruksmønster eller forskjeller i den utnyttbare levetiden.

For eksempel kan noen eiendeler ha en levetid på 3 år mens andre har 20 år. En avskrivningssats som er fastsatt ved å beregne veid gjennomsnitt for delkomponentene kan ikke sies å representere utnyttbar levetid på en pålitelig måte (PwC, 2010). I dette tilfellet vil et mer rettviseende bilde være å avskrive komponentene hver for seg. Det er imidlertid viktig å ta i betraktning en kost-nytte vurderingen her. I følge Ernst & Young (2012b) må en ved dekomponering vurdere enkeltdelens verdi opp mot regnskapet som helhet samt opp mot posten varige driftsmidler.

Figur 3-6 (2): Dekomponeringsmatrise (PwC, 2010). Figuren oppsummerer prosessen ved dekomponering, først må man identifisere de vesentlige enkeltdelene, og deretter må man sammenligne utnyttbare levetiden og forbruksmønsteret for hver komponenter. Det som har like utnyttbar levetid og forbruksmønster kan grupperes og avskrives med samme avskrivningssats, mens de uvesentlige komponenter kan avskrives i en samlet gruppe (gjennomsnitt avskrivningssats).

Allokering av anskaffelseskost til komponenter

Allokering av anskaffelseskost til komponenter er selve kjernen i dekomponering (Stenheim og Schølberg, 2009). Det fremgår imidlertid ikke av standarden hvordan det skal la seg gjennomføre i praksis. IAS 16.44 forklarer videre, uten nevneverdig utdypning, at foretak skal fordele beløpet som ble førstegangsinnregnet for anleggsmiddelet til dets betydelige delkomponenter. For et egentilvirket driftsmiddel vil dette i praksis som regel ikke være problematisk å gjennomføre, da foretaket bare trenger å ta utgangspunkt i de utgiftene som har påløpt under tilvirkningsprosessen for hver av komponentene.

Utfordringen ved dekomponering oppstår når driftsmiddelet blir kjøpt og leverandøren ikke oppgir pris på komponentnivå. Paragraf 9 fremlegger at målingsenheter ikke fastsettes for innregning, hvilket medfører bruk av skjønn for å kunne anvende innregningskriteriene. Ledelsens bruk av informasjon fra entreprenøren eller annen allmenn tilgjengelig informasjon vil være en løsning på dette problemet. Løsningen gjennomføres ved at en tar utgangspunkt i den virkelige verdien til de forskjellige enkeltdelene i anleggsmiddelet ved allokering av anskaffelseskosten til komponenter. I praksis vil de første stegene i allokeringsprosessen være å analysere anleggskontrakten, inspeksjonsrapporten eller fakturaer. Får en ikke den

nødvendige informasjonen fordelt til anskaffelseskosten etter analysen, kan en engasjere utenforstående eksperter på området som «takstmann» (PwC, 2010).

En kan også ta utgangspunkt i markedsverdien for de aktuelle enkeltdelene på innregningstidspunktet. For et eksisterende driftsmiddel kan anskaffelseskosten for eiendelens delkomponenter være ulik komponentens virkelige verdi, da verdien endres i brukstiden. IAS 16.7 presiserer at det er anskaffelseskost for et driftsmiddel som skal innregnes. Dersom summen av virkelig verdi for delkomponentene utgjør mer enn anskaffelseskosten kan ikke virkelig verdi registreres. En må da ta utgangspunkt i de virkelige verdiene på enkeltdelene og beregne den forholdsmessige andelen som enkeltdelene utgjør av sum virkelig verdi.

3.7 Avslutning

Avskrivninger kan være svært betydelig for noen foretak og dermed avgjøre resultatet i perioden. For at regnskapsbrukerne skal få beslutningsnyttig informasjon krever IASB at investeringer skal fordeles på en systematisk måte. Avskrivningenes beslutningsrelevans kan problematiseres. Her er regnskapslitteraturen delt, enkelte fokuseres mer på EBITDA («Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization»), driftsresultat før avskrivningskostnader. Mens andre fortsatt fokuserer på resultat etter at alle de kostnader er fratrukket (rentekostnader, skatt og avskrivninger).

Avskrivningsmetoden må videre gjenspeile forbruksmønsteret av eiendelens framtidige økonomiske fordeler. Kontantstrømbaserte avskrivninger blir ansett som den «perfekte» avskrivningsmetoden med tanke på eiendelens forbruksmønster, mens produksjonsenhetsmetoden og lineær avskrivningsmetode kan være gode tilnærminger til internrentemetoden. Denne metoden er ikke en akseptabel løsning på det praktiske fordelingsproblemet etter IFRS. En eiendel kan bestå av mange delkomponenter med ulik utnyttbar levetid. For at avskrivningsprofilen som foretaket utarbeider skal gjenspeile forbruksmønsteret mer presist innførte IASB dekomponeringsprinsippet i IAS 16.

Dekomponering vil gi et mer rettvisende bilde av foretakets finansielle situasjon ettersom mye av det periodiske vedlikeholdet blir bokført som påkostning. Resultatet blir høyere bokført egenkapital og resultat i perioden. På den annen side vil avskrivningssatsen være høyere ved dekomponering enn ved samlet avskrivning. Enkelte hevder at innføring av dekomponering er et forsøk på en indirekte tilnærming til internrentemetoden.

Kapittel 4 Hypoteser og litteratur

I dette kapitlet vil vi først presentere de utvalgte forklarings variablene til dekomponering. Videre vil vi presentere våre empiriske forventninger. Deretter presenteres argumentene for de uavhengige variablene vi har valgt for studien, samt hvorfor vi ekskluderte andre potensielle uavhengige variabler. Kapitlet avsluttes med en gjennomgang av tidligere studier om dekomponering og hvordan vår utredning skiller seg fra disse studiene.

4.1 Hypoteser om dekomponeringsbruk

For de uavhengige variablene vi valgte ut har vi utarbeidet hypoteser om deres sammenheng med dekomponering isolert sett. Hypotesene presentert her vil i delkapittel 6.3 bli undersøkt og vurdert for om de er statistisk signifikante for våre fire utvalgte børser.

Egenkapital

Vi forventer at selskap med en høy egenkapital vil ha større sannsynlighet for å dekomponere. Med grunnlag i den teoretiske drøftelsen av dekomponering dannes denne hypotesen. Av IAS 16.12 skal den daglige servicen av anleggsmidler kostnadsføres. Med bakgrunn i det sistnevnte vil det være vanskelig å tegne noe spesifikt skille mellom hva som er vedlikehold og hva som er påkostning. Ved bruk av dekomponering vil det være klart hva som er påkostning og vedlikehold, ettersom det meste av en utskiftning balanseføres. På den annen side vil avskrivningssatsen for en eiendel som helhet bli betydelig lavere enn ved oppdeling i enkeltdeler, ettersom satsen fastsettes basert på enkeltdelen med lengst utnyttbar levetid.

Dekomponering resulterer i at selskap balansefører vedlikehold fremfor å kostnadsføre. I sin tid vil det kunne resultere i høyere resultat og egenkapital (Huneide, 2011). Selskap som sliter økonomisk og derfor har lav egenkapital, kan bruke dekomponering for å øke resultat og egenkapital. Med tidspunktet for vår studie tar vi utgangspunkt i at selskap allerede tilbake i tid, Januar 2005, implementerte å bruke dekomponering og således kommer det til syne pr. dags dato av at selskap med høy egenkapital dekomponerer. Vi forventer da at selskap som dekomponerer i vår studie vil ha oppnådd høyere resultat og videre ha en høyere egenkapital enn selskap som ikke dekomponerer.

Hypotese 1: *Selskap med en høy egenkapital vil dekomponere mer enn selskap med en lav egenkapital.*

Eiendeler

Vi forventer at selskap med høy verdi på eiendelene dekomponerer mer enn selskap med lavere verdi på eiendelene. Grunnlaget for hypotesen her er at dekomponering blir utført for avskrivningsformålet (IAS16.43). Således henger avskrivningene sammen med at en har tatt noe inn som en eiendel i selskapet. Med en økning av eiendelene til et selskap forventer vi da altså at sjansene for dekomponering også øker.

Hypotese 2: *Jo høyere verdi på eiendelene et selskap har, jo mer sannsynlig er det at selskapet dekomponerer.*

Selskapsstørrelse

Når et selskap vokser i størrelse og verdi samt blir mer komplisert forventer vi at ledelsen får mer fokus på å skille eiendeler fra hverandre. Dekomponering av eiendeler påvirker resultatet og eierne er ute etter så høyt resultat som mulig. Ledelsen ønsker å maksimere resultatene for hver periode de er i lederposisjon da deres lønn og bonus baserer seg på resultatene.

Ledelsens fokus på å dekomponere eiendeler blir da utført i lys av resultatet og for å hindre økt kostnadsføring. Som grunnlag for denne hypotesen viser vi til drøftelsen av dekomponering i kapittel 3.6. Der kom vi fram til at en ved dekomponering ikke vil kunne skille vedlikehold fra påkostning ettersom alt blir påkostning. Utskiftning av enkeltdeler blir balanseført fremfor kostnadsført og egenkapitalen øker i takt (ikke nødvendigvis lineært) med at periodens resultat øker. Mindre selskaper vil kunne være for konservative ved utarbeidelsen av regnskapet sitt, slik at en kostnadsfører mye av utgiftene med utgangspunkt i forsiktighetsprinsippet (Demaria & Dufour, 2007). Ikke minst forbindes gjennomføring av dekomponering med store kostnader, således vil store selskap dekomponere mer enn små selskap.

Hypotese 3: *Markedsstørrelse har en positiv innvirkning på dekomponering.*

Sektor

Vi forventer også at sektortilhørighet påvirker om selskap dekomponerer eller ikke. Dekomponering gjøres for avskrivningsformålet. Selskap med eiendeler som lett lar seg dekomponere grunnet ulik levetid vil således ha større sannsynlighet for å dekomponere. Et eksempel på dette er selskaper innen fly-, olje-, og energibransjen. Her skiftes enkeltdeler ut

hyppigere i forhold til andre sektorer grunnet høy slitasje på delene og verdien på eiendelene totalt sett er høye. Sammen med at verdien for de betydelige enkeltdelene har en kjent og lett identifiserbar verdi (kjøpspris iht. kontrakt mm.), avgjør dette at dekomponering er lettere å gjennomføre.

Hypotese 4: *Selskaper innen sektorer som industri, energi og materiell vil ha en høyere dekomponeringsandel enn de andre sektorene.*

Geografi

Børser med en høy andel av selskaper innen sektorer som en forventer med rimelighet vil kunne dekomponere mer enn andre vil da medføre at børsen som helhet dekomponerer prosentvis mer enn en annen børs. Franske og norske regnskap klassifiseres som tradisjonelle hvor dekomponering ikke var tillat før det ble implementert i IFRS forordningen, med virkning Januar 2005 (Sørensen og Buunk, 2013). Storbritannia er et av G4-landene som utviklet IFRS i starten av 1973. Selv om børsnoterte selskaper i Toronto ikke var pålagt å rapportere etter IFRS før 2011, består Toronto børsen pr. dags dato flere selskaper innen sektorene energi, industri og materiell enn hva London børsen gjør. Vi vil dermed studere om det foreligger noe mønster i selskapsrapporteringen over landegrensener som gjør at børsen i Toronto dekomponerer mer enn børsen i London, Oslo og Paris.

Hypotese 5: *Selskap listet på Toronto Stock Exchange dekomponerer mer enn selskap listet på London Stock Exchange.*

4.2 Variabler

Før vi endte opp med egenkapital, eiendeler, selskapsstørrelse, sektortilhørighet og geografi som uavhengige variabler ble andre variabler vurdert. De uavhengige variablene som ble tatt med videre i analysen ble valgt basert på hva vi best antok ville kunne forklare et selskaps bruk av dekomponering. Variablene som ble ekskludert er listet opp og begrunnet i avsnittene nedenfor.

Vi vurderte pris/bok-forholdet men valgte å ikke ta det med. Pris/bok-forholdet er forholdet mellom markedsprisen og den bokførte verdien pr. aksje. Vi bruker allerede total markedsverdi. Vi ser ikke noen direkte link mellom pris/bok og om et selskap dekomponerer

eller ikke. Den andre grunnen er at selskaper via Bloomberg Terminalen i de fleste tilfeller ikke hadde oppgitt noe pris/bok-forhold. Basert på størrelsen til datasettet vårt (1867 selskaper) og at majoriteten ikke hadde noe pris/bok-forhold fastslo vi at merarbeidet med å hente inn denne informasjonen ville bli for tidkrevende samt ikke tilføyte analysen noe mer, da andre uavhengige variabler kan nyttes subsidiært.

Vi tar ikke med gjeld som forklaringsvariabel på grunn av multikollinearitet.

Multikollinearitet betyr i denne sammenheng at den er perfekt korrelert. Siden vi har egenkapital og eiendeler har vi implisitt gjeld gjennom kontobalansen; Eiendeler= Gjeld + Egenkapital. Dersom vi hadde tatt med alle tre (eiendeler, gjeld og egenkapital) variablene i regresjonen ville en av variablene blitt overflødig.

$$Y = \alpha * Eiendeler + \beta_1 * Egenkapital + \beta_2 * Gjeld$$

Som gjennom kontobalansen, Eiendeler= Gjeld + Egenkapital, kan skrives som

$$\begin{aligned} Y &= \alpha * Eiendeler + \beta_1 * Egenkapital + \beta_2 * (Eiendeler - Egenkapital) \\ &= (\alpha + \beta_2) * Eiendeler + (\beta_1 - \beta_2) * Egenkapital \end{aligned}$$

Formelen over illustrerer dekomponering av IAS 16 (Y) som avhengig variabel og eiendeler, egenkapital og gjeldsfinansiering som de uavhengige variablene, α og β 'er. For regresjonsanalyseformål har vi da hensyntatt multikollinearitet ved at vi kun benytter egenkapital og eiendeler og ikke gjeld i tillegg. Hadde vi kjørt regresjonen med både egenkapital, eiendeler og gjeld som uavhengige variabler ville samme variabel ha blitt kjørt flere ganger og dataene ut ville bære preg av å ha blitt inkludert flere ganger. Dataene ut av regresjonsanalysen ville ikke hatt noen validitet, da den ene variabelen kan ha påvirket den andre.

Verdireguleringsmodellen innad IAS 16 var også vurdert som en uavhengig variabel. Selskap som benytter virkelig verdi som måleattributt for sine eiendeler, gir det ikke noe hensikt å dele eiendelen opp i enkeltdeler. Markedsprisen som eiendelen er bokført med, eventuelt nåverdi beregningen vil være for eiendelen som helhet. Akkurat som vi forventet er det ingen selskap i utvalget vårt som dekomponerte, når verdireguleringsmodellen var valgt for varige driftsmidler.

4.3 Tidligere studier

Sørensen og Buunk (2013) studerte dekomponering iht. IAS 16 og mer spesifikt eiendom og luftfartøy. For studien samlet de inn sekundærdata i form av årsrapporter og primærdata i form av dybdeintervjuer for 3 selskaper som dekomponerte luftfartøy og 4 som dekomponerte eiendom. De konkluderte med at ulik praksis av dekomponering kunne være at sammenlignbarheten mellom regnskap svekkes. Dersom sammenlignbarheten svekkes mister IFRS sitt formål om økt harmonisering og sammenlignbarhet mellom selskapene som rapporterer etter IFRS. Bruk av skjønn og ulik praksis ved dekomponering vil likevel være nødvendig grunnet i at selskaper opererer i forskjellige bransjer og sektorer samt står ovenfor ulike regelverk. Et selskap som arbeider med farlig avfall kan være pliktet av myndighetene til å gjennomføre periodisk vedlikehold eller være pliktig i å skifte ut enkeltdeler før de i prinsippet er «brukt» opp. Studien konkluderer med at dekomponering gir et mer rettviseende bilde av et selskaps finansielle situasjon og stilling.

Heimlund og Åsheim (2011) tok i deres masteroppgave for seg dekomponering og avskrivningspraksis i nordnorske eiendomsselskaper. Det ble utført dybdeintervjuer av totalt 11 selskaper hvor de kom frem til at 2 av 11 selskaper hadde en dekomponeringsløsning. Grunnlaget for dekomponeringen til de to selskapene var at periodiseringen av kostnaden ble mer korrekt og således ga mulighet for å fastsette en mer fornuftig avskrivningsplan. Det sistnevnte er i tråd med IFRS (IAS 16.60). Konsekvensen for selskap som ikke dekomponerer blir at de må kostnadsføre mer. I lys av det sistnevnte vil da selskaper som benytter dekomponering oppleve økt balanseført verdi og videre vil resultatet og EK øke, mest sannsynlig.

Bjørberg, Kristiansen og Larsen (2005) utarbeidet en rapport hvor de så på prinsipper og konsekvenser ved å anvende dekomponering på bygg. Konklusjonen var at avskrivningssatsen ville øke som følge av at en uten dekomponering avskrev på basis av bygningskroppen som har lengst levetid. Ved å dekomponere vil delkomponenter få et større avskrivningsbeløp grunnet kortere avskrivningstid. Rapporten er således ikke direkte i tråd med hva vi ønsker å gjennomføre med vår empiriske studie. Den tar ikke for seg andre eiendeler enn bygg og heller ikke geografiske variabler.

Vi kan ikke finne noen tidligere studier som har sett på selskapers bruk av dekomponering på

tvers av landegrenser. Videre kan vi heller ikke finne studier som har tatt for seg et så stort datasett, antall selskaper, som det vi ønsker og da videre basere studien på sekundærdata uten dybdeintervjuer (primærdata). I vår studie vil vi undersøke om det foreligger geografiske skjevheter i bruk av dekomponering og videre om noen forklaringsvariabler skiller seg sterkere ut enn andre for å forklare selskapers bruk av dekomponering. Sett opp mot tidligere studier regner vi med å bedre kunne belyse bruken av dekomponering på tvers av landegrenser samt gi en forklaring til hvilke uavhengige variabler som vil kunne forklare variasjonen i dekomponering.

4.4 Avslutning

Vi forventer at faktorer som høy egenkapital og høye eiendelsverdier i balansen kan medføre at selskaper dekomponerer mer enn selskap med lav egenkapital og lave eiendelsverdier. Samtidig forventer vi en bransjeskjevhet i bruk av dekomponering. Bransjeskjevheten tar utgangspunkt i at børsene i analysen implementerte IFRS på ulike tidspunkt og av den grunn har ulik rapporteringsmetode selv om IAS 1 (presentasjon av finansregnskap) er lagt til grunn for alle. Den avhengige variabelen Y, dekomponering iht. IAS 16, sammen med de uavhengige variablene som igjen avhenger av hverandre (kjøres i regresjonsanalyse) og de tilhørende hypotesene som er utformet til hver variabel.

Kapittel 5 Metode

I dette kapittelet vil det bli redegjort for valg av metode og modell for studien. Videre blir prosessen med innhenting av data lagt frem samt at ekskluderingen av selskap før en ender opp med endelig antall observasjoner for analyseformål presenteres. Definisjonen av dekomponering basert på sekundærdataene presenteres avslutningsvis. Resultatene blir gjennomgått i kapittel 6.

5.1 Valg av metode

Avsnittene under begrenser og definerer masterutredningen vår gjennom forskningsdesignet som nyttes og hvilken metode som blir tatt i bruk. Det blir også presisert hvilken utdannelsesbakgrunn vi hadde for å gjennomføre studien samt hvilke tiltak vi har nyttet for å hindre at tilsiktede- og utilsiktede feil foreligger.

Kausalt design

Vi nytter kausalt design for vår masterutredning, hvilket skiller seg fra eksplorerende-deskriptivt design ved at vi ikke står ovenfor uklare problemstillinger eller søker å kartlegge variablene. Utvelgelsen av våre uavhengige variabler for studien, beskrevet i kapittel 4, trekker ikke inn deskriptivt design som metode og vil heller ikke bli redegjort for som metode her. Grunnen til det ligger i at å selektere ut uavhengige variabler er et naturlig steg i å skulle gjennomføre en regresjonsanalyse med kausalt utgangspunkt. I lys av problemstillingen er vi ute etter forklaringskraften på dekomponering gjennom de uavhengige variablene som er valgt ut.

Problemet med kausalt design er at det er vanskelig å kunne fastslå med sikkerhet om en eller flere uavhengige variabler, X_n , har noen årsakssammenheng med den avhengige variabelen Y . I flere tilfeller har det vist seg å være en utelatt variabel som forklarer sammenhengen mellom uavhengig variabel X og avhengig variabel Y (Krumsvik, 2013). Det vil altså ikke være mulig å fastslå med 100 % sikkerhet at de uavhengige variablene $X_1 \dots X_5$ forklarer all variansen til den avhengige variabelen Y . Regresjonsanalysene, forklart senere i dette kapittelet, vil imidlertid kunne påvise modellens forklaringskraft til variasjon i dekomponering.

For å kunne konkludere med at det foreligger kausalitet må tre krav være oppfylt (Pedersen & Steen-Johnsen, 2013) Kravene er knyttet til samvariasjon, faktorenes orden samt eliminasjon av andre potensielle forklaringsvariabler. Perfekt samvariasjon foreligger ikke i vår empiriske studie men kovarians og korrelasjon, vist i kapittel 6, danner grunnlaget for porteføljeteorien og regresjonsanalysen nyttet for analyseformål. Kovariansen til resultatene fra vår OLS regresjon, kapittel 6.2, måler graden av lineær samvariasjon (Carlsen & Wenstøp, 1994). Er kovariansen positiv stiger X og Y i takt. Dersom kovariansen er negativ stiger eksempelvis X mens Y synker.

Det andre kravet er «faktorenes orden». Kravet henger sammen med at endring i den avhengige variabelen Y må inntre etter endring i den uavhengige variabelen X. En uavhengig variabel X kan ikke være årsak til den avhengige variabelen X dersom den kommer etter i tid. En kan imidlertid si at det er mulig at hver variabel både er en årsak og en effekt til de andre variablene (Selnes, 1994). Eksempelvis kan en si at hønen er årsaken til egget, men en kan også si at egget er årsaken til hønen.

Tredje krav er, nevnt i første avsnitt, at det kan foreligge utelatte variabler. Selv om samvariasjon mellom de uavhengige variablene X_n og den avhengige variabelen Y er konstatert, må en hensynta de utelatte variablene. I vår empiriske studie vil vi trekke konklusjoner basert på statistiske signifikans verdier og forklaringskraften til modellen selv. I kapittel 7 vil svakhetene med metoden og studien presiseres samt forslag til videre forskning. Selv om det muligens foreligger utelatte variabler så har vi i vår studie basert oss på at våre uavhengige variabler forklarer det de er ment å forklare. Videre konkluderer vi ikke med 100 % sikkerhet men drøfter analyseresultatene opp mot statistisk signifikans og robusthetsanalyser.

Hypotetisk-deduktiv metode

Vår studie gir falsifikasjon på en eller flere av hypotesene i kapittel 4. Hypotesetestingen foregår i tre steg. Først argumenterer og formulerer vi forskningshypotesene i kapittel 4. For eksempel hypotese 1: «Selskap med en høy egenkapital vil dekomponere mer enn selskap med en lav egenkapital». I neste steg formulerer vi den relaterte statistiske null-hypotesen som skal testes, hvilket vanligvis er negasjonen av forskningshypotesen. I dette eksempelet blir det nullhypotesen: «Selskap med en høy egenkapital vil dekomponere mer enn selskap med en lav egenkapital». I tredje steg foretar vi selve testingen. Dersom vi kan forkaste

nullhypotesen er det en støtte for forskningshypotesen. Vi har selvsagt ikke «bevist» eller på noen måte «vist» forskningshypotesen. Dersom vi ikke kan forkaste så falsifiserer vi vår forskningshypotese.

Studien er hypotetisk-deduktivt lagt opp ved at teori om dekomponering gjennom IAS 16 testes opp mot praksis. Deduktiv- fremfor induktiv metode innebærer fordeler for vår empiriske studie. Med deduktiv metode vet vi hva vi er ute etter, variabler som kan forklare dekomponering iht. IAS 16. Dataene er generaliserbare og empiriske, hvilket betyr at den deduktive metoden tester om «virkeligheten» stemmer med teorien: «selskap skal dekomponere vesentlige eiendeler som skiller seg fra hovedkomponenten» (IAS 16.60). Induktiv metode vil ikke kunne fremskaffe om noe er statistisk «sant». For vår masterutredning krever deduktiv metode mindre kunnskap enn induktiv metode. Induktiv metode krever kunnskap innen sosiologi, psykologi osv. for å komme frem til en teori om et fenomen kontra å se på årsaken til en teori som foreligger gjennom deduktiv metode (Elgmork, 1985)

Kvalitativ- eller kvantitativ metode

Valget vårt av metode sto mellom kvantitativ- eller kvalitativ metode. Kvalitativ metode søker ikke å undersøke et stort antall forekomster ved bruk av statistikk. Metoden tar utgangspunkt i noen få forekomster og baserer seg på deltagende observasjon gjerne gjennom intervju og er ikke representativt for populasjonen som helhet da det kun er få enheter med i metoden. Kvantitativ metode er metoden vi nytter for vår empiriske studie. Denne metoden benytter store kvantifiserbare datasett og resultatene fremstilles i tabeller og/ eller grafer. Med kvantifiserbare data for vår studie forstår en at det er mulig å sette tall på om et selskap dekomponerer eller ikke (1= ja, 0= nei).

Tilsiktede- og utilsiktede feil

For å sikre at tilsiktede feil ikke forekommer viser vi alle stegene i analyseprosessen med tilhørende resultater. Refererer her til at antall observasjoner som er med inn i regresjonsanalysen henger direkte sammen med utvalgsstørrelsen, se også appendiksen med Stata-kommandoene som fjerner selskap uten uavhengig variabel mm. Vi har, basert på

utvalgsstørrelsen, ikke foretatt noen endringer eller justeringer som ikke dokumenteres i appendiksen eller til resultatene i kapittel 6, for å komme frem til bestemte konklusjoner (Befring, 2010). Våre konklusjoner i kapittel 6 er basert på statistiske signifikans verdier og ikke egne fortolkninger av data.

Utsiktede feil i kapittel 6 kan skyldes mangelfull forskningsmetodisk kompetanse. Vår bakgrunn for å gjennomføre metodekapittelet, kapittel 5, og resultatene av analysene i kapittel 6 er ikke basert på fag innen økonometri eller dypere anvendt statistikk. Vi har således lært og lest oss til kunnskapsnivået vi trengte for å gjennomføre regresjonsanalysene samtidig som vi arbeidet med masterutredningen. Selv med vår utdanningsbakgrunn og hva vi har tilegnet oss av kunnskap for å gjennomføre masterutredningen mener vi at resultatene presentert i masterutredningen ikke inneholder noen utsiktede feil. Vi kontrollerer våre opprinnelige regresjonsresultater med flere robusthetsanalyser for å sikre validitet og reliabilitet til opprinnelig analyseresultat.

5.2 Valg av modell

Vi bestemte oss for å benytte minste kvadraters metode, heretter referert til som OLS. Probitregresjon har sterkere forutsetninger om feilledene enn OLS og dette medførte at vi valgte OLS fremfor probitregresjon som hovedmetode (Angrist & Pischke, 2009). Ved binære utfall var tidligere forskningspraksis å benytte enten logistisk regresjon eller probitregresjon grunnet i at OLS kan ha observasjoner utenfor definisjonsområdet $[0,1]$. Vi kjører imidlertid flere robusthetsanalyser, hvorav en av dem er en analyse av antall observasjoner utenfor definisjonsområdet. Vi har valgt å kun benytte OLS for hovedanalyseformål, men vil kjøre en probitregresjon for å sammenligne resultatene med OLS-resultatene. I nyere tid ser imidlertid OLS ut til å ha tatt mer over i bruk selv med binære utfall grunnet i dens enkelhet og direkte tolkning sett opp mot probitregresjon og logistisk regresjon hvor tolkning av koeffisientene ikke er enkelt (Angrist & Pischke, 2009)

Oppsummert kan OLS-regresjonens utforming fremstilles slik:

$$\text{Dekomponering IAS 16} = \text{Konstant} + \beta_1 * \text{Egenkapital} + \beta_2 * \text{Eiendeler} + \beta_3 * \text{Selskapsstørrelse} + \beta_4 * \text{Sektor} + \beta_5 * \text{Geografi} + \varepsilon$$

Hvor:

ε er det uobserverte feilleddet som forutsettes å være normalfordelt.

β_4 *Sektor er splittet i sektordummyer (1-11): forbruksvarer, konsumvarer, energi, finans, helse, industri, informasjonsteknologi, material, telekommunikasjon, nytteverktøy og ingen sektor. Sektorene er hentet inn fra Bloomberg Terminalen i henhold til deres GICS Sector variabel, se appendiks for definisjon på GICS og tilhørende sektorer. Variablene presentert i denne studien er direkte oversatt fra deres engelske sektorinndeling i Bloomberg.

β_5 *Geografi er også beskrevet med dummyvariabler: OSX, LSX, TSX og Euronext Paris.

5.3 Utvalgsstørrelse for studien

Vår empiriske studie tar for seg selskapers bruk av dekomponering. Informasjon om dekomponering henter vi fra noteinformasjonen. Selskapene er fra fire børser: TSX, LSX, OSX og Euronext Paris. Selskapene er valgt ut basert på at de alle rapporterer etter IFRS standarden. Rapporteringsstandarder var viktig for vår masterutredning da det kun er IFRS som har krav om dekomponering av vesentlige eiendeler. Selv om det er mulig å dekomponere etter U.S GAAP/ UK GAAP så valgte vi å se vekk fra selskap som nyttet en av disse standardene da det ikke er noe direkte krav å dekomponere etter GAAP (PWC, 2014).

Innhenting av selskapene ble utført ved hjelp av Bloomberg terminalen i tidsrommet Februar og Mars 2016. Terminalen var tilgjengelig for oss via skolebiblioteket. Fra OSX hentet vi ut to ulike indekser, OSEAX og OBX. Totalt 162 unike selskap ble hentet ut fra OSX.

Datainnsamlingen av selskap på LSX besto av 1458 unike selskap men vi hentet inn data fra indeksene: FTSE All-share-, FTSE 100-, FTSE 250-, FTSE 350-, FTSE AIM All-share-, FTSE AIM UK 50 og FTSE AIM 100 indeks. TSX besto for vår del av 234 unike selskap, hentet inn fra tre ulike indekser: S&P/TSX 60, S&P/TSX Completion Index og S&P/TSX Composite Index. For Euronext Paris hentet vi inn selskap fra fire ulike indekser: CAC 40-, CAC 20-, CM 100- (tidligere CAC mid 60) og CAC Small indeksene. Tilsammen utgjorde indeksene 321 unike selskap.

Egenkapital, Eiendeler, Selskapsstørrelse og Sektor ble hentet inn som uavhengige variabler fra Bloomberg Terminalen. De økonomisk uavhengige variablene (Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse) ble hentet inn i valuta GBP pr. Mars 2016. Sektor er en variabel innad i Bloomberg Terminalen oppgitt som GICS Sector, se appendiks for definisjon og forklaring.

5.4 Innhenting- og ekskludering av data

Vår masterutredning baserte seg som nevnt tidligere på regnskapsinformasjonen fra fire forskjellige børser, som i teorien skal følge IFRS som rapporteringsstandard alle sammen. De fire børsene inneholdt imidlertid selskaper som måtte elimineres grunnet at de benyttet andre regnskapsstandarder enn IFRS (Australian GAAP, Indian GAAP, UK GAAP, U.S. GAAP osv.). Oslo Børs har med IFRS-forordningen ikke noe krav om at selskaper som ikke er hjemmehørende i EU/ EØS skal utarbeide regnskap etter IFRS.

Det ble av IFRS-forordningen 2004 foreslått en rekke tilleggskrav til selskaper som var listet på Oslo Børs men som var utenfor EU/ EØS eller ikke hadde noe konsernregnskap (Oslo Børs, 2016). London Stock Exchange presiserer på deres hjemmesider i «a guide to listing on London Stock Exchange» at: «..the financial information in a prospectus must be prepared in accordance with IFRS or an equivalent GAAP» (London Stock Exchange, 2010). Regnskapet må altså være utarbeidet i henhold til enten IFRS eller tilsvarende GAAP (Canada, Hong-Kong, US eller lignende).

I «Guide to going public in Canada» presiseres det at selskaper på TSX skal rapportere etter IFRS. Unntaket på Toronto Stock Exchange er såkalte SEC-selskaper (Security and Exchange Commission), som kan rapportere etter U.S. GAAP (PwC, 2014b). For Euronext Paris er det et krav å rapportere etter IFRS, imidlertid har Euronext Paris valgt mellom å fremlegge årsrapporten på fransk (lokalspråket), hvilket gjør årsrapporten for vår sekundærdata-innsamling uleselig. Selskapsoversikten, før eliminering av selskaper som ikke rapporterte etter IFRS eller norsk/ engelsk, så slik ut:

Indeks\børs	London Stock Exchange	Indeks\børs	Toronto Stock Exchange
FTSE ALL share index	632	SPTSXM index	173
FTSE 100 index	97	SPTSX index	234
FTSE 350 index	347	SPTSX60 index	60
FTSE 250 index	244	Sum selskaper på børsen	467
FTSE AIM all share index	826		
FTSE AIM UK 50 index	50		
FTSE AIM UK 100 Index	100		
Sum selskaper på børsen	2296		
Indeks\børs	Oslo Stock Exchange	Indeks\børs	Euronext Paris
OSEAX indeks	162	CAC 40 index	39
OBX indeks	25	CAC 20 index	19
Sum selskaper på børsen	187	CAC small index	208
		CAC mid 60/CM100	55
		Sum selskaper på børsen	321

Tabell 5-4 (1): Selskapsoversikt før ekskludering

Etter elimineringen av selskap uten IFRS rapportering og norsk/ engelsk presentasjon ser selskapsoversikten slik ut:

Indeks\børs	London Stock Exchange	Indeks\børs	Toronto Stock Exchange
FTSE ALL share index	530	SPTSXM index	147
FTSE 100 index	92	SPTSX index	198
FTSE 350 index	320	SPTSX60 index	50
FTSE 250 index	223	Sum selskaper på børsen	395
FTSE AIM all share index	774		
FTSE AIM UK 50 index	48		
FTSE AIM UK 100 Index	95		
Sum selskaper på børsen	2082		
Indeks\børs	Oslo Stock Exchange	Indeks\børs	Euronext Paris
OSEAX indeks	161	CAC 40 index	37
OBX indeks	24	CAC 20 index	19
Sum selskaper på børsen	185	CAC small index	96
		CAC mid 60/CM100	52
		Sum selskaper på børsen	204

Tabell 5-4(2): Selskapsoversikt etter ekskludering

Prosentmessig nedgang i antall selskap representert på børs ser en at det er Euronext Paris som har hatt. Fra 321 selskap og ned til 204 etter at elimineringer er utført, representerer en nedgang på 36,44 %. Som en ser av den siste tabellen over var det på OSX innen indeksen OSEAX, kun et selskap som rapporterte etter annen standard enn IFRS. LSX fikk eliminert 214 selskap (9,3 %) og TSX fikk eliminert 72 selskap (15,42 %). Vårt komplette datasett besto av totalt 1867 unike selskaper. Tabell 5-4(3) viser en oversikt over totalt antall unike selskap presentert både før- og etter eliminering av selskap uten IFRS eller rapporteringspråk som ikke var norsk/engelsk:

Børs\	Ant. unike selskap før og etter just.	Både IFRS, GAAP og fransk rapp.	Kun IFRS rapp.
London Stock Exchange		1458	1304
Oslo Stock Exchange		162	161
Toronto Stock Exchange		234	198
Euronext Paris		321	204
Sum selskaper på alle børser		2175	1867

Tabell 5-4 (3): Oversikt på børs før og etter ekskludering

5.4.1 Validitet til antall observasjoner i analysen

Sikringen av validitet til utvalgsstørrelsen og antallet observasjoner som vil bli med inn i analysen begrunnes i avsnittene nedenfor. Utvalgsstørrelsen baserer seg på alle selskapene på

OSX samt de to største indeksene til LSX. Videre benyttet vi den største indeksen på TSX. For Euronext Paris så vi oss nødt til å basere oss på tre indekser bestående av store selskap samt en indeks bestående av mange små selskaper. Grunnen til at flere selskap ikke ble samlet inn fra Euronext Paris er tendenes vi så til at selskap som rapportere på fransk eller iht. annen standard enn IFRS økte når selskapene ble mindre, se tabell 5-4 (1) og 5-4 (2) og hvor mange selskap som ble ekskludert fra Euronext Paris.

Dersom en benytter logistisk regresjonsanalyse kan en beregne nødvendig utvalgsstørrelse, riktignok noe konservativt, basert på formelen til Pampel (2000):

$$N = 10 k / p$$

Hvor;

N=utvalgsstørrelse, k= antall uavhengige variabler, p= minste observerte sannsynlighet for at tallverdien er 0 eller 1 i den avhengige variabelen

Som presisert i kapittel 5.2 nytter vi oss av OLS som modell for studien. Beregning av utvalgsstørrelse er her mer komplisert. Imidlertid finnes det alternative metoder for å sikre at utvalgsstørrelsen holder. Selv om utvalgsstørrelse er viktig så er kvaliteten på utvalget det viktigste. En god tilnærming til å beregne nødvendig utvalgsstørrelse er å kjøre robusthetsanalyser (Goldberger, 1991). Vi kommer til å sikre våre resultater fra OLS-regresjonen med ulike robusthetsanalyser. Den første robusthetsanalysen baserer seg på en kartlegging av OLS sin ulempe som omfatter selskaper utenfor definisjonsområdet [0,1]. Neste robusthetsanalyse fjerner outliers og den tredje robusthetsanalysen belyser forklaringskraften til variasjon i dekomponering med kun de økonomisk uavhengige variablene. Den siste robusthetsanalysen er en probitregresjon som vil bli analysert opp mot ordinær probitregresjon for å se om resultatene avviker fra den ene metoden til den andre.

5.5 Tolkning av dekomponering

Dekomponering iht. IAS 16 kunne ut av noteinformasjonen tolkes på flere måter. Vi observerte at majoriteten av selskapene på de respektive børsene ga uttrykk for deres eventuelle dekomponering på en av to måter. De to scenarioene blir gjennomgått nedenfor. Scenario 1 var at det kom synlig frem av noteinformasjonen for eiendom, anlegg, utstyr (oftest kalt PP&E eller *property, plant and equipment*). Fortrinnsvis via separate kolonner hvor hver del av eiendom, anlegg og utstyr ble vist med inngående balanse (IB), tilgang (kjøp) i perioden, avgang (salg) av eiendeler i perioden, avskrivning og utgående balanse (UB), men også for de dekomponerte delene. *Gyldendal ASA* viser deres dekomponering av nybygg, i henhold til deres regnskap, slik:

“Avskrivningsperiode og -metode blir vurdert årlig for å sikre at metoden og perioden som brukes samsvarer med de økonomiske realiteter til anleggsmiddelet. Tilsvarende gjelder for utrangeringsverdi. Nybygg er dekomponert i tre grupper:

Gruppe 1 avskrives over 50 år og består av grunnarbeider og råbygg.

Gruppe 2 avskrives over 30 år og består av bygningsdeler som utvendig og innvendig ikke-bærende vegger, vinduer og glass.

Gruppe 3 avskrives over 15 år og består av innvendig overflatebehandling (maling, belegget etc.) samt alle tekniske anlegg.

Generelle kostnader (riggkostnader, riving, prosjektering, administrative kostnader og prisstigning) er fordelt proratarisk på de tre grupper” (årsregnskap 2014).

I noten for PP&E var hver av byggtypene og alt annet som ble dekomponert vist i kolonner med IB, tilførsel, salg, avskrivning og UB.

Scenario 2 var at det sto nevnt innledningsvis i noteinformasjonen under regnskapsprinsipper, *Generall Accounting Policies/ Summary of accounting principles*, enten med forklarende tekst til at selskapet dekomponerer eller at levetiden på forskjellige eiendeler vises i et skjema.

AGASTA Holding ASA forklarer dekomponering i noteinformasjonen slik: “When parts of equipment have different economic lifetimes, they are entered in the accounts as separate parts. Residual value is reassessed annually if this is significant” (*Annual Report 2014*).

5.6 Avslutning

For vår empiriske studie besluttet vi å nytte minste kvadraters metode, OLS. Metoden tilhører lineær regresjonsanalyse og ble valgt til fordel for probitregresjon basert på dens mindre strenge forutsetninger om feilleddene. Utvalgsstørrelsen for studien baserer seg på selskap hentet fra Oslo Stock Exchange, Toronto Stock Exchange, London Stock Exchange og Euronext Paris. Felles for alle børsene er at de skal rapportere etter IFRS. Innhenting av data ble utført ved å manuelt søke opp hvert enkelt årsregnskap på nettet.

Selskapene på de ulike børsene ble hentet ut via Bloomberg Terminalen ved vårt studiested. Etter å ha samlet inn regnskapsinformasjon om 2175 unike selskaper måtte vi ekskludere 308 selskap grunnet i at selskapet rapporterte etter annen standard enn IFRS og/ eller benyttet annet rapporteringsspråk enn norsk eller engelsk. Vi sto da igjen med 1867. For OLS-analyse ble selskapene videre kuttet ned til 1688, grunnet i at selskap manglet variabler for analyse mm.

Kapittel 6 Empiriske resultater

I dette kapitlet vil resultatene våre, både statistiske og analytiske resultater basert på datainnsamlingen, bli presentert. Først vil det bli gjennomgått noen deskriptive resultater basert på statistiske funn fra datainnsamlingen. Videre utover i dette kapitlet ser vi nærmere på analysene av dataene vi samlet inn. Analysene vil bli utført ved hjelp av OLS (minste kvadrats metode) samt en deskriptiv statistikk over forklaringsvariablene og en korrelasjonsmatrise til regresjonsanalysen. Etter OLS-analyse vil robustheten til OLS samt resultatene testes ved å gjøre endringer i datasettet. Endringer innebærer å fjerne selskaper med en min/ maks-verdier under/ over et spesifisert nivå. De tilhørende data vil så sammenlignes med hovedanalyse for å se potensielle endringer i dataene til regresjonene.

6.1 Deskriptive resultater

Tabell 6-1 (1) viser dekomponering presentert på indekssnivå og således børsnivå for fargekodene til de respektive børsene. OSX har en dekomponeringsandel på 49 % av selskapene listet på børsen. TSX har på sin side 59 % mens gjennomsnittet til Euronext Paris er på ca. 61 %. LSX derimot har kun en gjennomsnittlig dekomponeringsandel for unike selskaper på børsen lik 18 %.

Indeks\ ant.sel, ant. decomp, % decomp.	tot. ant. selskap	Antall decomp.	% decomp.
OSEAX indeks	161	79	49 %
OBX indeks	24	10	42 %
FTSE ALL share index	530	94	18 %
FTSE 100 index	92	21	23 %
FTSE 350 index	320	62	19 %
FTSE 250 index	223	42	19 %
FTSE AIM all share index	774	136	18 %
FTSE AIM UK 50 index	48	8	17 %
FTSE AIM UK 100 index	95	19	20 %
SPTSXM index	147	85	58 %
SPTSX index	198	116	59 %
SPTSX60 index	50	29	58 %
CAC 40 index	37	29	78 %
CAC 20 index	19	10	53 %
CAC small index	96	47	49 %
CAC mid 60 (CM 100) index	52	33	63 %

Tabell 6-1(1): Dekomponeringspraksis på børsnivå

Dekomponeringsandelen må imidlertid sees opp mot selskapene som er listet på børsen for å kunne evaluere om en dekomponeringsandel er lav eller høy. Tabell 6-1 (2) viser selskapsfordelingen til børsene på sektornivå:

Sektor\ indeks	OSEAX	FTSE all	FTSE aim	SPTSX	CAC 40	CAC 20	CAC smal	Cac mid 60	Total
Forbruksvarer	9	93	90	23	8	3	12	10	248
Konsumvarer	10	26	26	10	4	1	3	1	81
Energi	50	19	99	42	2		1	4	217
Finans	18	107	88	39	6	2	8	10	278
Helse	8	19	69	4	2		16	9	127
Industri	33	97	93	20	6	4	22	9	284
Informasjonsteknologi	19	36	136	8	2	5	25	5	236
Material	8	36	142	40	4	1	7	3	241
Telekommunikasjon	2	6	10	4	1	1	0	0	24
Nytteverktøy	4	9	11	8	2	2	2	1	39
Ingen sektor	0	82	10	0	0	0	0	0	92
Total	161	530	774	198	37	19	96	52	1867
Selskap på børs	161	1304	198			204			1867

Tabell 6-1(2): Selskapsfordeling til børsene på sektornivå

OSX består således av 50 bedrifter som tilhører energi-sektoren og 33 bedrifter innen industri-sektoren. Totalt utgjør det ca. 52 % av selskapene representert på børsen. Vi forventer at selskap innen disse sektorene dekomponerer mer enn selskaper i finans-sektoren. LSX har ca. 15 % av selskapene innen finans-sektoren mens for energi-, industri- og material-sektoren er andelen 37 % av totalen. London har således færre selskaper representert innen sektorene vi forventer at skal dekomponere, hvilket vil kunne bidra til å forklare den lave andelen dekomponering for nevnte børs, sett opp mot de andre børsene i vårt datasett.

Hele 52 % av TSX består av selskaper som tilhører enten energi-, industri- eller material-sektoren. I lys av den høye andelen er det således ikke direkte overraskende at en så høy andel av selskapene listet på børsen dekomponerer, 59 % totalt for alle sektorene sett under ett. Euronext Paris består av totalt 31 % selskap innen de tre sektorene vi forventet at ville benytte dekomponering mest (energi, industri og material). Med 31 % av selskapene innen disse tre sektorene var den høye andelen selskap som benyttet dekomponering overraskende, hele 61 % i snitt av selskapene på de ulike indeksene på Euronext Paris dekomponerer.

6.1.1 Deskriptiv analyse på børsnivå

I delkapittel 6.1 ble det gjennomgått hvor mange prosent av selskapene på de gjennomgåtte indeksene som dekomponerte. Videre så vi litt dypere på hva som kunne forklare prosentandelene for dekomponering til de fire børsene. Et spørsmål som dukket opp var

hvorfor LSX hadde så mye lavere dekomponeringsandel enn de tre andre børsene. Videre tolkning av sektorene viser at LSX har flere selskap innen finans-sektoren, som vi forventer at dekomponerer mindre enn andre sektorer, grunnet i at finans-sektoren ikke har eiendeler av en slik sammensetning som lar seg dekomponere. Det viste seg også at Euronext Paris dekomponerte mer enn de tre andre børsene enda andelen av selskaper innen sektorer vi forventet ville dekomponere var vesentlig lavere enn dekomponeringsandelen.

Tabell 6-1 (2) – 6-1 (7) har i kolonnen til venstre fått definert sektorinndeling med navn ved hjelp av Bloomberg Terminalens GICS Sector-variabel. Se appendiksen for definisjon og forklaring til GICS Sector, samt de andre uavhengige variablene nyttet i analysen.

Sektornavnene i tabellene, nevnt innledningsvis til dette avsnittet, er direkte oversatt til norsk og er ikke blitt endret i noen grad fra hva Bloomberg oppgir sektornavnene til å være annet enn å være oversatt til norsk, se appendiksen for hva hver sektor er definert i henhold til.

Tabell 6-1(3) viser OSX sine indekser presentert med antall og prosent som dekomponerer. Prosentanvisningen illustrerer hvor mange selskap innen den oppgitte sektoren på tilhørende indeks innen OSX som benytter dekomponering. Energi- og industri-sektoren har en dekomponeringsandel over 60 %. Material-sektoren, som vi ville forvente at skulle dekomponere like mye som de to andre nevnte sektorene, ikke når opp til 40 % andel en gang. Det overraskende her er forbruksvaresektoren. Her dekomponerer 80 % av selskapene innen sektoren.

Sektor\ indeks	OSEAX	%	OBX	%
Forbruksvarer	4	44 %	0	0 %
Konsumvarer	8	80 %	2	67 %
Energi	33	66 %	3	33 %
Finans	4	22 %	1	33 %
Helse	2	25 %	0	0 %
Industri	21	64 %	1	100 %
Informasjonsteknologi	3	16 %	1	33 %
Material	3	38 %	2	100 %
Telekommunikasjon	0	0 %	0	0 %
Nytteverktøy	1	25 %	0	0 %
Ingen sektor	0	0 %	0	0 %
Total	79		10	

Tabell 6-1(3): Fordeling på OSX

LSX har i motsetning til OSX lavere andeler av dekomponering for sektorene: energi (snitt 48,5 %), industri (snitt 21,5 %) og material (snitt 42 %). Snittandelene er basert på de unike selskapene som finnes på LSX og består av FTSE All Share-indeksen og FTSE Aim all share-indeksen. Av tabell 6-1 (4) ser en at dekomponering for finans-sektoren til LSX er meget lav, under 10% for alle indeksene representert. Med en høy andel av finans-sektor selskaper representert på børsen som ikke dekomponerer så forklares den lave dekomponeringsandelen for børsen totalt sett, gjennomgått i delkapittel 6.1 ovenfor, via dette.

Sektor\ indeks	FTSE All	%	FTSE 100	%	FTSE 350	%	FTSE 250	%	FTSE A.	%	FTSE A 50	%	FTSE A 100	%
Forbruksvarer	16	17 %	3	17 %	13	21 %	10	24 %	14	16 %	1	11 %	2	15 %
Konsumvarer	3	12 %	1	10 %	2	11 %	1	11 %	8	31 %	0	0 %	0	0 %
Energi	9	47 %	3	100 %	6	67 %	3	50 %	30	30 %	0	0 %	1	25 %
Finans	7	7 %	2	9 %	5	7 %	3	6 %	3	3 %	0	0 %	1	6 %
Helse	3	16 %	0	0 %	2	14 %	2	20 %	10	14 %	1	14 %	1	7 %
Industri	23	24 %	4	29 %	13	22 %	10	23 %	18	19 %	1	13 %	3	21 %
Informasjonsteknologi	6	17 %	0	0 %	4	20 %	4	22 %	10	7 %	3	33 %	3	21 %
Material	21	58 %	5	45 %	12	50 %	6	46 %	37	26 %	2	67 %	5	63 %
Telekommunikasjon	1	17 %	1	33 %	1	20 %	0	0 %	3	30 %	0	0 %	2	50 %
Nytteverktøy	4	44 %	2	40 %	4	44 %	1	33 %	1	9 %	0	0 %	0	0 %
Ingen sektor	1	1 %	0	0 %	0	0 %	2	8 %	2	20 %	0	0 %	1	100 %
Total	94		21		62		42		136		8		19	

Tabell 6-1(4): Fordeling på LSX

TSX har mange selskaper innen energi-, industri- og material-sektoren. Således var det ikke direkte overraskende at dekomponeringsandelen var rett under 60 %, tabell 6-1 (5), sett alle sektorene under ett. Ser en innad i sektorene, illustrert i tabellen under, ser en at forbruksvare- og konsumvaresektoren har meget høye andeler av dekomponering. Litt isolert sett har nytteverktøy-sektoren en høy andel av dekomponering også, men med få selskaper innen denne sektoren skal det lite til å få dekomponeringsandelen til å slå høyt ut, ref. telekommunikasjon-sektoren (100 % på grunn av et selskap representert).

Sektor\ indeks	SPTSXM	%	SPTSX	%	SPTSX60	%
Forbruksvarer	10	59 %	13	57 %	3	50 %
Konsumvarer	5	100 %	9	90 %	3	60 %
Energi	20	65 %	29	69 %	8	80 %
Finans	4	14 %	8	21 %	3	30 %
Helse	2	50 %	2	50 %	0	0 %
Industri	12	67 %	12	60 %	1	50 %
Informasjonsteknologi	3	50 %	4	50 %	1	50 %
Material	22	79 %	31	78 %	9	75 %
Telekommunikasjon	1	100 %	2	50 %	1	33 %
Nytteverktøy	6	75 %	6	75 %	0	0 %
Ingen sektor	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Total	85		116		29	

Tabell 6-1(5): Fordeling på TSX

Fra resultatene i delkapittel 6.1 kom det frem at Euronext Paris hadde en gjennomsnittlig dekomponeringsandel for sine 4 indekser på hele 61 %. Dette til tross for at sektorene energi, industri og material (som vi ville forventet sto for mesteparten av dekomponeringen) kun utgjorde 31 % av selskapene på børsen. Tabell 6-1 (6) illustrerer bedre hvordan Euronext Paris klarer å oppnå en så høy dekomponeringsandel selv om de forventede sektorene med mest dekomponering ikke er høyest representert på børsen.

Sektor\ indeks	CAC 40	%	CAC 20	%	CAC smal	%	CAC mid. 60	%
Forbruksvarer	4	50 %	2	67 %	6	50 %	6	60 %
Konsumvarer	3	75 %	1	100 %	1	33 %	1	100 %
Energi	2	100 %	0	0 %	1	100 %	3	75 %
Finans	5	83 %	1	50 %	6	75 %	5	50 %
Helse	2	100 %	0	0 %	5	31 %	5	56 %
Industri	5	83 %	1	25 %	16	73 %	7	78 %
Informasjonsteknologi	1	50 %	2	40 %	6	24 %	2	40 %
Material	4	100 %		0 %	5	71 %	3	100 %
Telekommunikasjon	1	100 %	1	100 %	0	0 %	0	0 %
Nytteverktøy	2	100 %	2	100 %	1	50 %	1	100 %
Ingen sektor	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Total	29		10		47		33	

Tabell 6-1(6): Fordeling på Euronext Paris

Tabell 6-1(6) viser at selv om antall selskap innen hver sektor ikke nødvendigvis er så høy, så dekomponerer så og si alle selskapene. Mange av sektorene har 100% oppslutning for dekomponering. FARC, French Accounting Regulations Committee, kan gjennom deres *Regulation no. 2002-10* refereres til som grunnlag for hvorfor denne andelen er så høy, da det oppfordres til at selskap skal dekomponere. IFRS har i lengre tid fått kritikk i Frankrike, gjennom å være for konservativ og at forsiktighetsprinsippet følges alt for strengt (Kvifte, 2014). Det kan altså være at selskap nevner dekomponering under regnskapsprinsipper selv om de ikke har noen eiendeler å anvende prinsippet på av førevar-grunner.

Som nevnt avslutningsvis i punkt 5.3 sto vi igjen, etter ekskludering av selskap grunnet annen rapporteringsmetode og språk enn IFRS og norsk/ engelsk, med 1867 unike selskap totalt. Dekomponeringen fordelt på de respektive børsene med unike selskap kan oppsummeres av tabellen under. Tabell 6-1(7) illustrerer børsenes dekomponering for hver sektor:

Sektor\ indeks	OSEAX	FTSE All	FTSE Aim	SPTSX	CAC 40	CAC 20	CAC smal	CAC mid 60	Total
Forbruksvarer	4	16	14	13	4	2	6	6	65
Konsumvarer	8	3	8	9	3	1	1	1	34
Energi	33	9	30	29	2	0	1	3	107
Finans	4	7	3	8	5	1	6	5	39
Helse	2	3	10	2	2	0	5	5	29
Industri	21	23	18	12	5	1	16	7	103
Informasjonsteknologi	3	6	10	4	1	2	6	2	34
Material	3	21	37	31	4	0	5	3	104
Telekommunikasjon	0	1	3	2	1	1	0	0	8
Nytteverktøy	1	4	1	6	2	2	1	1	18
Ingen sektor	0	1	2	0	0	0	0	0	3
Total	79	94	136	116	29	10	47	33	544

Tabell 6-1(7): Fordeling på utvalget etter ekskludering

Tabell 6-1 (7) viser at 544 selskap dekomponerer av totalt 1867 selskap, noe som gir en dekomponeringsandel på 29,14 %. Videre kan en se at energi-sektoren har høyest bruk av dekomponering, etterfulgt av material- og industri-sektoren.

6.1.2 Deskriptiv statistikk av analyse utvalg som inngår i OLS regresjonen

Variabler	Obs.	Gj. Snitt	Std. Avvik	Min	Max
Dekomponering IAS 16	1,688	.3098341	.4625621	0	1
Egenkapital	1,688	.1722608	.7633963	3.00e-07	13.40559
Eiendeler	1,688	1.215474	8.55505	.0000211	163.5439
Selskapsstørrelse	1,688	.2625624	.8808096	.0000443	10.55515
Forbruksvarer	1,688	.1380332	.345037	0	1
Konsumvarer	1,688	.0473934	.2125418	0	1
energi	1,688	.125	.3308169	0	1
finans	1,688	.1528436	.3599433	0	1
helse	1,688	.0722749	.2590192	0	1
industri	1,688	.1623223	.3688555	0	1
informasjonsteknologi	1,688	.1303318	.3367678	0	1
material	1,688	.1368483	.343789	0	1
telekommunikasjon	1,688	.014218	.1184237	0	1
nytteverktøy	1,688	.0207346	.1425367	0	1
OSX	1,688	.0936019	.2913604	0	1
LSX	1,688	.6753555	.4683806	0	1
TSX	1,688	.1149289	.3190306	0	1
Euronext Paris	1,688	.1161137	.3204562	0	1

Tabell 6-1(8): Deskriptiv statistikk over forklaringsvariablene

Tabell 6-1(8) viser at det i utvalget er 30.9 % som dekomponerer. Vi ser også at det er stor variasjon i de økonomisk uavhengige variablene (Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse). Det er stor variasjon mellom store og små selskaper, tolket av Min og Max

kolonnene helt til høyre i tabellen. Dette kan påvirke OLS regresjonene. Vi kjørte imidlertid en robusthetsanalyse hvor vi fjernet de største og minste selskapene. Robusthetsanalysene vil bli presentert lengre ned i dette delkapittelet. Videre av tabellen ser en at Min og Max verdier for dummyvariablene til Sektor og Geografi er enten 0 eller 1. Forklaringen til dette kommer av at et selskap tilhører sektoren (1= ja) eller ikke (0= nei). På lik linje med hvordan vi definerte at selskap benyttet dekomponering iht. IAS 16 (1= ja og 0= nei). Antall observasjoner på 1688 er et resultat av de 1867 unike selskapene en sto igjen med etter ekskludering av andre rapporteringsstandarder enn IFRS og norsk/ engelsk som språk. Videre ble det fjernet 172 selskaper som manglet en eller flere uavhengige variabler for analyseformål. Til slutt ble 7 selskaper som ikke hadde noen sektortilhørighet fjernet. Resultatet blir da 1688 observasjoner som blir nytt for regresjonsanalyse.

6.1.3 Korrelasjon

Korrelasjoner mellom den avhengige variabelen Y, Dekomponering IAS 16, og de uavhengige variablene, listet opp fra 1 - 17 kan illustreres av tabell 6-1 (9):

Variabel tekst \ variabel tall	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Dekomponering IAS 16 (0)	1																	
Egenkapital (1)	0,11	1																
Eiendeler (2)	0,04	0,74	1															
Selskapsstørrelse (3)	0,08	0,82	0,53	1														
Forbruksvarer (4)	-0,03	-0,04	-0,04	-0,01	1													
Konsumvarer (5)	0,05	0,01	-0,02	0,13	-0,09	1												
Energi (6)	0,15	0,04	-0,03	0,00	-0,15	-0,08	1											
Finans (7)	-0,15	0,14	0,24	0,08	-0,17	-0,09	-0,16	1										
Helse (8)	-0,05	-0,04	-0,03	-0,01	-0,11	-0,06	-0,11	-0,12	1									
Industri (9)	0,05	-0,06	-0,05	-0,05	-0,18	-0,10	-0,17	-0,19	-0,12	1								
Informasjonsteknologi (10)	-0,14	-0,08	-0,05	-0,08	-0,15	-0,09	-0,15	-0,16	-0,11	-0,17	1							
Material (11)	0,11	-0,02	-0,04	-0,05	-0,16	-0,09	-0,15	-0,17	-0,11	-0,18	-0,15	1						
Telekommunikasjon (12)	0,01	0,05	0,00	0,08	-0,05	-0,03	-0,05	-0,05	-0,03	-0,05	-0,05	-0,05	1					
Nyttverktøy (13)	0,06	0,03	0,01	0,03	-0,06	-0,03	-0,06	-0,06	-0,04	-0,06	-0,06	-0,06	-0,02	1				
OSX (14)	0,13	-0,04	-0,03	-0,06	-0,08	0,02	0,18	-0,03	-0,03	0,04	-0,02	-0,09	0,00	0,01	1			
LSX (15)	-0,37	-0,10	-0,07	-0,10	0,05	-0,02	-0,11	0,01	0,02	-0,01	0,04	0,05	0,00	-0,06	-0,46	1		
TSX (16)	0,21	0,06	0,04	0,05	-0,03	0,01	0,10	0,05	-0,08	-0,06	-0,10	0,07	0,02	0,04	-0,12	-0,52	1	
Euronext Paris (17)	0,22	0,13	0,10	0,15	0,02	0,00	-0,10	-0,03	0,08	0,04	0,05	-0,06	-0,01	0,04	-0,12	-0,52	-0,13	1

Tabell 6-1(9): Korrelasjonsmatrise for variablene til regresjonsanalysen

Tabell 6-1(9) viser dekomponering iht. IAS 16 sin korrelasjon med hver av de uavhengige variablene. Dummyvariablene 4 - 13 og 14 - 17 er laget ut fra de uavhengige variablene Sektor og Geografi, vist i kapittel 4.1.4 og 4.1.5. Resultatene her støtter oppunder de deskriptive resultatene gjennomgått i delkapittel 6.1. En ser at sektorene energi, industri og material har en positiv korrelasjon med dekomponering, mens finans-sektoren har en negativ korrelasjon. Videre ser en også at børsene Oslo (OSX), Paris (Euronext Paris) og Toronto

(TSX) har en positiv korrelasjon mens London (LSX) har en negativ korrelasjon med dekomponering. Positivt fortegn i tabellen indikerer at når en gitt uavhengig variabel et sted langs x-aksen stiger så stiger den kryssende uavhengige variabelen på y-aksen. Negativt fortegn indikerer at en gitt uavhengig variabel stiger men den kryssende uavhengige variabelen langs y-aksen synker.

6.2 Regresjoner

Som nevnt innledningsvis til dette kapittelet var det totale antall unike selskap lik 1867. Vi fjerner selskaper som vi ikke har komplett informasjon på. I alt 172 selskaper ble tatt vekk siden vi manglet informasjon om egenkapital, eiendeler eller selskapsstørrelse. Videre var det 7 selskaper som ikke hadde noen sektor-tilhørighet. Vi sto da igjen med 1688 selskaper.

6.2.1 OLS-resultater

Analysen ble gjennomført ved hjelp av minste kvadraters metode, OLS. Vi valgte OLS fordi den har mindre strenge forutsetninger om feilledene enn både probit og logistisk regresjonsanalyse (Angrist & Pischke, 2009). Tabell 6-2 oppsummerer resultatene fra vår OLS-regresjonsanalyse. Fra oversikten over den avhengige- og de uavhengige variablene listet avslutningsvis i kapittel 5.4 kan en se at sektor- og geografivariablene er blitt spillet inn i dummyvariabler (se appendiks for Stata-kommandoene som lagde dummyvariabler av de to uavhengige variablene).

Dekomponering IAS 16	Coef.	Std. Err.	t	P>t	[95% Conf. Interval]
Egenkapital	0,084375	0,029569	2,85	0,004	0,0263794 0,14237
Eiendeler	-0,001258	0,001814	-0,69	0,488	-0,0048156 0,0023
Selskapsstørrelse	-0,035481	0,020683	-1,72	0,086	-0,0760476 0,005086
Forbruksvarer	-0,114957	0,074962	-1,53	0,125	-0,2619854 0,032072
Konsumvarer	0,0068	0,084116	0,08	0,936	-0,1581831 0,171782
Energi	0,048769	0,075488	0,65	0,518	-0,0992923 0,19683
Finans	-0,26878	0,07469	-3,60	0	-0,4152761 -0,12228
Helse	-0,178568	0,079344	-2,25	0,025	-0,3341918 -0,22945
Industri	-0,043195	0,074202	-0,58	0,561	-0,1887338 0,102343
Informasjonsteknologi	-0,250504	0,075349	-3,32	0,001	-0,3982925 -0,10272
Material	0,039199	0,075012	0,52	0,601	-0,1079282 0,186326
Telekommunikasjon	-0,082274	0,109498	-0,75	0,453	-0,2970426 0,132494
LSX	-0,26585	0,035842	-7,42	0	-0,3361494 -0,19555
TSX	0,08208	0,044832	1,83	0,067	-0,0058523 0,170011
Euronext Paris	0,140845	0,045534	3,09	0,002	0,0515358 0,230155
_cons	0,558803	0,076474	7,31	0	0,4088086 0,708798

Noter. Antall observasjoner = 1688, R² = 0,2137

Tabell 6-2: Opprinnelig OLS-resultater før robusthetsanalyser

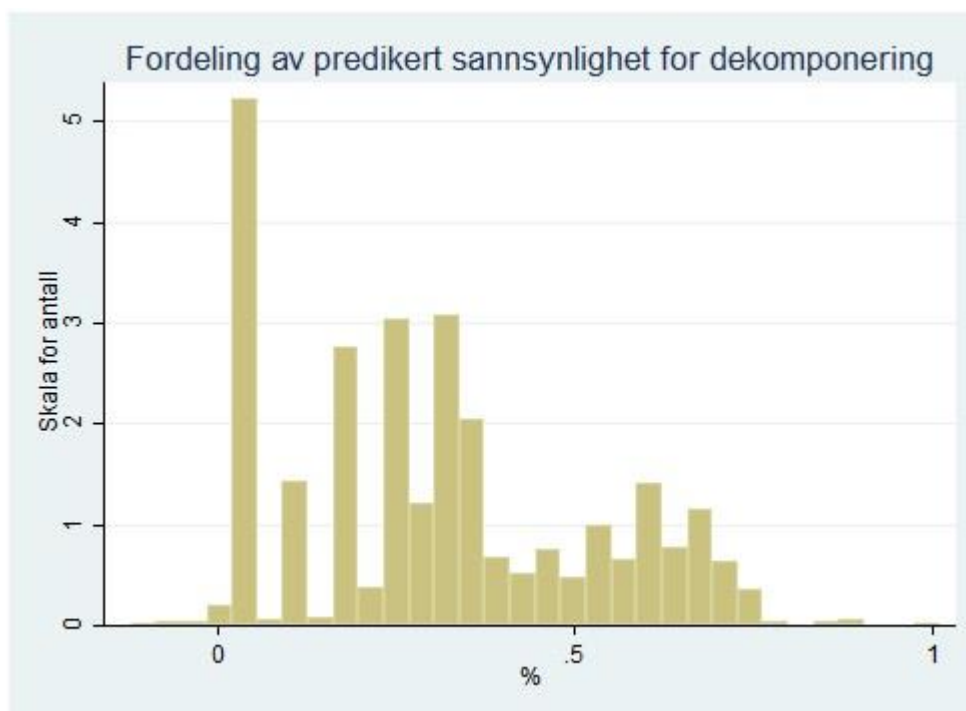
Nytteverktøy-sektoren på OSX er referansepunktet for tolkning av de andre variablene i tabellen. Sannsynligheten for å dekomponere for nytteverktøysektoren på OSX er 55.88 % (Konstanten i tabell 6-2). Sannsynligheten for at et selskap innen nytteverktøysektoren på LSX er 29.29 % (55,88 % - 26,59 %). Variablene Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse er i milliarder GBP. En tolkning av tabell 6-2 ovenfor er at en økning i egenkapitalen til et selskap med en milliard GBP betyr at sannsynligheten for dekomponering øker med 8.44 %. På den annen side vil en økning i selskapsstørrelse på en milliard GBP redusere sannsynlighet for dekomponering med 3.55 %.

6.3 Robusthetsanalyser

I de neste delkapitlene vil det bli gjennomgått robusthetsanalyser til den opprinnelige OLS regresjonen vist i kapittel 6.1.3. Robusthetsanalysene omfatter analyse av OLS sin ulempe, regresjon etter at meget store og små selskaper iht. vår definisjon er fjernet samt sammenligning av OLS og probitregresjon for å tolke de statistiske signifikansnivåene og dataene for hver av metodene. Det er i tillegg kjørt analyse på kun de økonomisk uavhengige variablene (egenkapital, eiendeler og selskapsstørrelse) for å kontrollere for modellens forklaringskraft av variasjon til dekomponering.

6.3.1 Robusthetsanalyse av OLS metodens ulempe

Fordelen med OLS er at den har mindre strenge forutsetninger om feilleddene enn probitregresjon. Ulempen er at de predikerte verdiene kan befinne seg utenfor definisjonsområdet $[0,1]$. Det kan aldri være mer enn 100 % sannsynlighet for noe og heller ikke negativ sannsynlighet. De predikerte sannsynlighetene for dekomponering bør være større enn 0 og mindre enn 1. For å kontrollere for dette beregnet vi estimatet for dekomponeringssannsynlighet for hvert av de 1688 selskapene. Tabell 6-3(1) viser at de aller fleste av de 1688 predikerte sannsynlighetene for dekomponering er større enn 0 og mindre enn 1. Antall observasjoner med predikert verdi under 0 var 6 selskaper (0,3 %) og bare ett selskap hadde verdi over 1 (0,06 %), hvilket utgjør få predikerte sannsynligheter utenfor det tillatte området. Vi konkluderer derfor med at vi kan bruke OLS i dette tilfellet.

Tabell 6-3(1): fordeling av predikert dekomponeringssannsynlighet

6.3.2 Robusthetsanalyse av OLS-resultater hensyntatt outliers

Summen av variablene med tilhørende Min og Max verdier, presentert i kapittel 6.1 (deskriptive resultater), synliggjorde at noen selskap var ekstremt store (ref. Max verdiene), mens andre var meget små (ref. Min verdiene). Slike ekstremverdier kan påvirke resultatene våre. For å kontrollere dette fjernet vi de største og minste selskapene fra regresjonen.

De største selskapene ble definert ved at verdiene på Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse er høyere enn henholdsvis 4, 60 eller 4 (alle i milliarder GBP). 27 selskaper falt innunder vår definisjon av å være stor. I andre enden av skalaen definerte vi små selskaper for de uavhengige variablene Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse som verdier under 0,0002 (milliarder GBP). Antall selskaper som ble definert som små var 94. Etter å ha fjernet store og små selskap står vi igjen med 1567 selskaper

Etter å ha hensyntatt outliers er det kjørt en ny OLS-analyse. Av tabell 6-3 (2) på neste side ser en den gamle og den nye OLS-analysen (som er ekskludert store og små selskaper) i kolonnen i midten og til høyre.

	Alle obs.	Alle obs.	Eksklusive store og små selskaper
Egenkapital	0.128 ^{***} (0.0324)	0.0844 ^{***} (0.0296)	0.100 [*] (0.0559)
Eiendeler	-0.00486 ^{**} (0.00197)	-0.00126 (0.00181)	-0.00264 (0.00418)
Selskapsstørrelse	-0.0256 (0.0224)	-0.0355 [*] (0.0207)	0.000530 (0.0379)
Forbruksvarer		-0.115 (0.0750)	-0.122 (0.0785)
Konsumvarer		0.00680 (0.0841)	0.00192 (0.0879)
Energi		0.0488 (0.0755)	0.0526 (0.0793)
Finans		-0.269 ^{***} (0.0747)	-0.277 ^{***} (0.0782)
Helse		-0.179 ^{**} (0.0793)	-0.179 ^{**} (0.0837)
Industri		-0.0432 (0.0742)	-0.0497 (0.0777)
Informasjonsteknologi		-0.251 ^{***} (0.0753)	-0.257 ^{***} (0.0792)
Material		0.0392 (0.0750)	0.0660 (0.0790)
Telekommunikasjon		-0.0823 (0.109)	-0.0861 (0.114)
LSX		-0.266 ^{***} (0.0358)	-0.256 ^{***} (0.0367)
TSX		0.0821 [*] (0.0448)	0.0696 (0.0459)
Euronext Paris		0.141 ^{***} (0.0455)	0.122 ^{***} (0.0471)
Konstant	0.300 ^{***} (0.0117)	0.559 ^{***} (0.0765)	0.558 ^{***} (0.0800)
Observasjoner	1688	1688	1567
R^2	0.015	0.214	0.212

Standard feil i parentes * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Tabell 6-3(2): sammenlignende OLS-resultater: kun økonomisk uavhengige variabler, ordinære, og etter outliers

Tabell 6-3(2) viser for kolonnen i midten de samme verdiene som vist av første OLS-analyse innledningsvis i delkapittel 6.2. Kolonnen helt til høyre viser OLS-analysen etter at store og små selskaper i henhold til vår definisjon (se appendiks for Stata-kommandoer for fjerning og definisjon av selskapene). Egenkapital har et signifikansnivå på 10 %, mens de to andre økonomisk uavhengige variablene har verdier under 1 % signifikansnivå. Finans- og informasjonsteknologisektoren har begge signifikansnivå på 10 % nivå, men de andre sektorene (unntatt helsesektoren med 5 % signifikansnivå) ikke når opp til 1 % signifikansnivå. For de geografiske variablene, børsene, er alle signifikante på et 10 %-nivå med unntak av TSX. Nytteverktøy-sektoren på OBX er fremdeles referansepunktet, konstanten i tabellen, og har en forklaring på 55,8 %.

Den første kolonnen baserer seg på en OLS-analyse bestående av kun de økonomisk uavhengige variablene (Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse). Grunnlaget for denne analysen ligger i å se på om tallene endres når en ikke tar med alle de uavhengige variablene, geografi og sektor i tillegg. En ser at Egenkapital fortsatt er den mest signifikante variabelen, med et 10 %-nivå, men i tillegg er den uavhengige variabelen Eiendeler kommet inn på et signifikansnivå lik 5%.

Forklaringskraften for modellen, målt med R^2 , viser for de økonomisk uavhengige variablene en verdi på 0,015 mens den for ordinær OLS-analyse viser 0,214. OLS-analyse etter fjerning av outliers viser 0,212. Betydningen av dette er at de økonomisk uavhengige variablene alene kun forklarer 1,5 % av variasjonen til dekomponering i vår modell. Inkluderer en geografi- og sektorvariabler øker forklaringskraften til modellen med 19,9 %. Forklaringskraften til modellen utgjør, med de tre økonomisk uavhengige variablene samt geografi og sektor, 21,4 %. Tar en vekk outliers reduseres forklaringskraften til variasjon i dekomponering for modellen med 0,02 %, hvilket ikke er bemerkelsesverdig.

6.3.3 Sammenligning av probitregresjon og OLS

Fremfor OLS kan en benytte en probitregresjon. Den har strengere forutsetninger enn OLS for feillemmene og en kan ikke lese koeffisientene som marginaleffekter, slik det er mulig i OLS. Det er mulig å beregne marginaleffektene ved kommandoer i Stata i etterkant. Vi kjørte en probitregresjon for å tolke dens resultater opp mot vår opprinnelige OLS-regresjon. Tabell 6-3 (3) viser at de kvalitative resultatene er tilnærmet lik OLS-resultatene. I appendiksen er grunnlaget for tabell 6-3(3) lagt ved.

	OLS-regresjon	Probit-regresjon
Egenkapital	0.0844*** (0.0296)	0.0828** (0.329664)
Eiendeler	-0.00126 (0.00181)	-0.000914 (0.0019058)
Selskapsstørrelse	-0.0355* (0.0207)	-0.0386148* (0.0228545)
Forbruksvarer	-0.115 (0.0750)	-0.0975268 (0.0699139)
Konsumvarer	0.00680 (0.0841)	0.0081098 (0.0782187)
Energi	0.0488 (0.0755)	.0386908 (0.0698796)
Finans	-0.269*** (0.0747)	-0.2823967*** (0.0711686)
Helse	-0.179** (0.0793)	-0.1618567** (0.075138)
Industri	-0.0432 (0.0742)	-0.0334974 (0.0689119)
informasjonsteknologi	-0.251*** (0.0753)	-0.250612*** (0.0717059)
material	0.0392 (0.0750)	0.0381821 (0.0695362)
telekommunikasjon	-0.0823 (0.109)	-0.0601043 (0.1020533)
LSX	-0.266*** (0.0358)	-0.2301588*** (0.0316329)
TSX	0.0821* (0.0448)	0.065448 (0.0406801)
Euronext Paris	0.141*** (0.0455)	0.1207294*** (0.0411526)
Konstant	0.559*** (0.0765)	

Standard feil i parentes

* p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01

Tabell 6-3(3): sammenlignende resultater av OLS og Probit.

6.4 Undersøkelse av hypotesene

Hypotesene under delkapittel 4.1 ble fastsatt på bakgrunn av hva vi anså som nærliggende forklaringsvariabler til dekomponeringsbruk for selskaper. Under vil resultatene på analysene bli presentert i lys av hypotesene som ble satt opp for hver uavhengige variabel.

Hypotese 1: *Selskap med en høy egenkapital vil dekomponere mer enn selskap med en lav egenkapitalverdi.*

Sannsynligheten for at et selskap dekomponerer øker med 8.44 %, dersom egenkapitalen øker med en milliard GBP. Statistisk signifikant på 1 prosent nivå foreligger her, når en kontrollerer for geografi og sektorer. Data støtter vår hypotese om at selskapers bruk av dekomponering tiltar når egenkapitalen øker.

Hypotese 2: *Jo høyere verdi på eiendelene et selskap har, jo mer sannsynlig er det at selskapet dekomponerer.*

Den ordinære regresjonsanalysen viser at eiendeler har en negativ innvirkning på dekomponering for et selskap, om så med bare 0.1 % (midterste kolonne og linje for Eiendeler av tabell 6-3(2)). Den er ikke statistisk signifikant når vi kontrollerer for geografi og sektorer. Det foreligger ingen statistisk signifikans mellom dekomponering og eierandeler.

Hypotese 3: *Markedsstørrelse har en positiv innvirkning på dekomponering*

Hvis markedsverdien til et selskap øker med en milliard GBP viser vår ordinære regresjonsanalyse at dekomponering gå ned med ca. 3.55 %, jf. midterste kolonne i 6-3(2). Hypotesen vår her holder altså ikke. Reduksjonen i dekomponering baserer seg imidlertid her på en stor økning i markedsverdi, en milliard GBP. Således taler mye for at selskaper som ikke er verd så mye i markedet vil ha større sannsynlighet for å dekomponere.

Hypotese 4: *Selskaper innen sektorer som industri, energi og materiell vil ha en høyere dekomponeringsandel enn de andre sektorene.*

Tabell 6-4 viser forskjellen i estimerte sannsynligheter for dekomponering mellom sektorene Industri, Energi og Materiell satt opp mot de seks andre sektorene. Statistisk signifikans er markert med stjerne på vanlig måte. Resultatene er fra OLS regresjonen og kontrollert for de andre kontrollvariablene.

Resultatene viser at selskap innen de tre sektorene har høyere sannsynlighet for å dekomponere i alle tilfeller unntatt tre. De tre unntakene er Industri versus Konsum (-4,44 prosentpoeng), Industri versus Finans (-22,56 prosentpoeng) og Industri versus Nyttverktøy (-4,32 prosentpoeng). Estimatene til sannsynligheten for dekomponering er høyest sammenlignet med Energi og Finans, der er det 31,76 prosentpoeng større sjanse for dekomponering i et selskap fra Energi sammenlignet med et selskap fra Finans når de ellers er like. I alt 11 av totalt 18 estimerte positive sannsynligheter er statistisk signifikant (lavere p-verdi enn 0,10).

	Industri	Energi	Material
Forbruk	0,0718*	0,1638***	0,1542***
Konsum	-0,0433	0,0487	0,0391
Finans	-0,2256***	0,3176***	0,3080***
Helse	0,1354***	0,2274***	0,2178***
Informasjonsteknologi	0,2073***	0,2993***	0,2897***
Telekommunikasjon	0,0391	0,1311	0,1215
Nyttverktøy	-0,0432	0,0488	0,0392

* p < 0,10 ** p < 0,05 *** p < 0,01

Tabell 6-4: Forskjell i estimert sannsynlighet for dekomponering for selskaper fra ulike sektorer. Basert på estimater på OLS-regresjon i tabell 6-3(2) kolonnen i midten vertikalt.

Hypotese 5: Selskap listet på TSX dekomponerer mer enn selskap listet på LSX.

Korrelasjonmatrisen i tabell 6-1(9) viser at korrelasjonen mellom TSX og LSX er 58 %. Av estimatene i kolonne 2 for tabell 6-3(2) ser en at selskap på TSX nå er redusert til å være 34,81 % større sannsynlighet for dekomponering enn selskaper på LSX. Forskjellen er statistisk signifikant, p-verdi mindre enn 0,01 Wald-test. Årsaken til dette er at en i OLS kontrollerer for geografi, sektor og de økonomisk uavhengige variablene i en og samme analyse fremfor å individuelt se på en variabels påvirkning opp mot en annen. Data her støtter vår hypotese.

6.5 Avslutning

Våre deskriptive resultater viser at de gjennomgåtte børsene har dekomponeringsandeler på: Euronext Paris med 61 %, TSX med 59 %, OSX 49 % og LSX med 18 %.

De detaljerte deskriptive resultatene viser at børser med en høy andel av selskaper innen energi-, industri- og/eller material-sektoren dekomponerer mer enn andre. Euronext Paris

viste seg å dekomponere 61 %, i gjennomsnitt over de fire indeksene vi gjennomgikk, hvilket var den høyeste andelen dekomponering for noen av børsene i studien. Det som var interessant var at børsen har en andel på 31 % av selskaper innen energi, industri og material, hvilket var sektorer vi forventet ville stå for mesteparten av dekomponeringen. Svaret på den høye dekomponeringen for Euronext Paris kan delvis forklares gjennom CRC, Comité de Réglementation Comptable. FARC, French Accounting Regulations Committee, kom i 10-2002 ut med en regulering som sa at alle selskaper skal beskrive dekomponering i noteinformasjonen.

Regresjonsanalysen som ble nyttet var minste kvadraters metode, OLS. De opprinnelige OLS-resultatene viste at en økning i egenkapital har positiv innvirkning (i tråd med hypotesen) på et selskaps dekomponering. Økning i eiendelene og/ eller markedsverdi (forkast hypotesene) har negativ innvirkning på et selskaps bruk av dekomponering. Videre spiller enkelte sektorer negativt inn mot dekomponering, sett opp mot referansepunktet i analysen som er nytteverktøyssektoren på OSX. Sektorene energi og material har positiv innvirkning på dekomponering. LSX har negativ innvirkning på dekomponering sett opp mot OSX som konstanten (cons i Stata-programmet). TSX og Euronext Paris har positiv innvirkning på dekomponering.

Avslutningsvis ble en validitetssjekk utført for de uavhengige variablenes forklaringskraft til variasjon i dekomponering. En OLS-analyse av kun de økonomisk uavhengige variablene (Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse) ble kjørt og forklaringskraften, R^2 , ble observert til 1,5 %. De tre økonomisk uavhengige variablene forklarer bare 1,5 % av variasjonen i dekomponering, sett opp mot 21,4 % når en i tillegg legger ved de uavhengige variablene Geografi og Sektor.

Kapittel 7 Avslutning

I dette kapitlet redegjør vi for svakhetene med vår empiriske studie. Svakheterne omfatter hvordan vi vurderte et selskaps bruk av dekomponering og svakheter rundt den andre informasjonen vi ønsket å samle inn samtidig med dekomponeringen (sideantall, avskrivningsmetode mm.). Til slutt i dette kapitlet har vi listet opp forslag til videre forskning som sirkulerer rundt vår empiriske studie.

7.1 Vurdering av svakheter ved funnene og studien

Som forklart i kapittel 5.2 observerte vi to ulike måter å kontrollere om et selskap benyttet dekomponering eller ikke. Selv om selskapet nevnte i noteinformasjonen at betydelige eiendeler ble dekomponert, så innebar ikke det at et selskap har eiendeler å anvende praksisen på. Det foreligger altså usikkerhet rundt om et selskap som nevner at de dekomponerer, faktisk dekomponerer. (FARC, *Regulation no. 2002-10*) oppfordrer selskap på Euronext Paris til å dekomponere. Om prinsippet bare blir nevnt under noteinformasjonen men ikke fulgt grunnet at selskapet ikke har mulighet (eiendel å dekomponere) kan ikke vi finne ut av.

Som et punkt i andre enden kan en nevne selskap som dekomponerer men som av ulike grunner ikke har fått dette med i noteinformasjonen. Videre vil ikke alltid dekomponeringen vises synlig i noten for IAS 16 da selskaper kan samle eiendelene i grupper av PP&E, illustrert ved hjelp av selskapet *Centerra Gold Inc*: “Where an item of property, plant and equipment comprises major components with different useful lives, the components are depreciated separately but are grouped for disclosure purposes as property, plant and equipment” (Annual Report 2014).

Vi så oss derfor nødt til å ta for gitt at et selskap som nevnte at de dekomponerte under “Summary of accounting principles” faktisk gjorde det, fremfor å kun se etter synliggjøring av dekomponering gjennom IB, tilførsel, salg, avskrivning og UB for hver komponent i noteinformasjonen. I lys av det sistnevnte utgjør dette en svakhet ved vår datainnsamling, men da den eneste måten å være helt sikre på at selskapene følger prinsippene de oppgir er ved å gå dypere inn i hvert enkelt regnskap, noe vi ikke hadde tid- eller ressurser til, gitt masterutredningens tidsfrist. Vi tok for gitt at et selskap som ikke nevnte at de dekomponerte

faktisk ikke dekomponerte. Det kan være at selskapet dekomponerte selv om det ikke er kommet tydelig nok frem av noteinformasjonen.

Av avsnittene ovenfor kan en da oppsummere vår empiriske studie sin svakhet gjennom å kun være basert på sekundærdata, årsrapporter. Av lignende studier, kapittel 4.3, er det nyttet dybdeintervjuer hvilket ville styrket datainnsamlingen i form av at hva-, hvorfor- og grunnlag for dekomponerings spørsmål ville blitt besvart. Tidligere studier har tatt for seg et mye mindre datasett, maks 15 selskap på kun norsk sokkel, og således har ikke vi hatt muligheten til dybdeintervjuer på selskapene vi samlet inn. Dybdeintervjuer ble også sett opp mot en kostnad > nytte vurdering. Vi konkluderte med at en så stor samlet utvalgsstørrelse medførte at vi ville ha nok observasjoner til å kunne trekke konklusjoner om dekomponering.

Selskapene som ble ekskludert fra Euronext Paris kan ha inneholdt nyttig informasjon om dekomponering selv om de rapportere på fransk og således ikke kunne bli analysert av oss. Videre kan den konservative regnskapsutarbeidelsen til Frankrike påvirke våre konklusjoner om dekomponeringsbruk. Da IFRS i Frankrike kan vises å inneholde overvurdering av forsiktighetsprinsippet (Kvifte, 2014) så vil være sekundærdata være mindre egnet enn om en for Euronext Paris hadde benyttet primærundersøkelser i tillegg.

En svakhet med datainnsamlingen vår er at vi utelukkende har sett på 2014/ 2015 regnskap i forhold til 2011 regnskapet (dersom det var tilgjengelig). Det foreligger en sannsynlighet for at akkurat 2011 regnskapet for en gitt bedrift kan ha vært på veldig mange flere/ færre sider enn bedriften normalt presenterer, av ulike årsaker. Da vi ikke gjennomgikk alle årsrapportene fra 2010 og frem til dags dato for å notere ned årlig økning/ reduksjon i sideantall, vil ikke denne metoden være helt konkluderende for om et selskap tar inn uvesentlig informasjon i regnskapet, enda IAS 1 presiserer at kun vesentlig og hensiktsmessig informasjon skal tas inn. Vi forbeholder oss derfor, på moderat basis, å kunne konkludere med at teori og praksis tilsynelatende avviker i lys av at sideantallsøkningen vi har funnet ikke kommer tydelig frem i mer hensiktsmessig- og vesentlig informasjon.

Selv om vi benyttet oss av alle selskapene på OSX, måtte vi imidlertid velge ut selskap fra de tre andre børsene til studien. Fra LSX hentet vi ut de to største indeksene, fra hvilket vi antok at rapporteringsstandarden IFRS ble fulgt mer nøyaktig enn ved mindre selskaper. Således

kunne vi ha tatt med mindre indekser på børsen men vi så for oss at sannsynligheten for å rapportere etter U.K. GAAP ville økt og gjort innsamlingen av data mindre effektiv. Samme prinsippet gjelder for TSX. Her valgte vi ut den største indeksen og selv om det er et krav (KILDE om årstall for IFRS implementering) at selskap listet på TSX skal følge IFRS så fant vi det mest hensiktsmessig å benytte den største indeksen.

Euronext Paris består av mange ulike indekser og vi valgte her å samle inn data fra indeksene CAC 40, CAC 20, CAC Mid 60 (tidl. CM 100) og CAC small. En svakhet med vår datainnsamling er at vi ikke har tatt med flere indekser bestående av små selskaper. Det påpekes at da vi samlet inn data fra CAC small-indeksen så tenderte andelen selskap som rapporterte på fransk å øke, se tabell i delkapittel 5.4. Inkludering av flere selskap fra mindre indekser på Euronext Paris vil ikke nødvendigvis føre til at flere selskap vil kunne bli brukt til analyseformål. Vi forventet basert på vår datainnsamling fra Euronext Paris at fransk-utarbeidede årsrapporter tiltar når selskapene ble mindre i verdi og størrelse.

En annen svakhet med Euronext Paris er at selv om selskapene rapporterer på fransk, og av den grunn ikke kan nyttes for analyse av oss, så kan de ha nyttig informasjon angående dekomponering som ville kunne ha spilt inn for analyseformålet. Vi har imidlertid ikke mulighet til å tolke regnskapene på fransk og således blir ekskluderingen av disse selskapene gjort i lys av en kostnad-nytte vurdering.

7.2 Forslag til videre forskning

Dekomponering er et komplekst tema og blir skjønnsmessig vurdert for hvert firma som praktiserer det. Synligheten samt vurderingskriteriene for om et selskap dekomponerer eller ikke er i henhold til vår empiriske studie og oppfatning også skjønnsmessig basert, grunnet i våre funn fra selskapenes sekundærdata. For å sikre validitet rundt funnene til de selskapene som oppgir at de dekomponerer vil en kombinasjon av primærundersøkelser sammen med sekundærdata være en god løsning.

For vår empiriske studie tok vi for oss tre økonomisk uavhengige variabler: egenkapital, eiendeler og selskapsstørrelse. Begrunnelsen for disse uavhengige variablene er grunnet i diskusjonen fra kapittel 4.1. Andre potensielle uavhengige variabler er grunnet i kapittel 4.2 om hvorfor disse ikke ble inkludert. Forklaringskraften til vår modell, representert ved R^2 fra

ordinær analyse, er oppgitt gitt 0,214. Det kan tenkes at andre uavhengige variabler vil kunne styrke forklaringskraften til variasjon i dekomponering ytterligere. Videre forskning vil da kunne basere seg på andre børser som benytter IFRS med tilhørende OLS analyse. Som uavhengige variabler vil vi forslå å benytte andre økonomisk uavhengige variabler enn de vi har nyttet, for å se om forklaringskraften øker eller andre interessante momenter som kan forklare dekomponering forekommer.

III. Litteraturliste

- AICPA. (1973). *Report of the study Group on the Objectives of Financial Statements: Troublood Report* (pp. 13-19). New York: American Institute of Certified Public Accountants.
- Angrist, J. D. & Pischke, J.-S. (2009) *Mostly harmless econometrics: an empiricist's companion*. Princeton: Princeton University Press.
- Baksaas, K. M., Stenheim, T., & Keeping, D. (2015). *Regnskapsteori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Barth, M. E., & Landsman, W. R. (1995). *Fundamental issues related to using fair value accounting for financial reporting*. California: American Accounting Association.
- Befring, E. (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Oslo: Samlaget
- Bjørberg, S. (2005). *Avskrivning av bygninger*. In B. F. Kristiansen, Larsen, A. (Ed.), *prinsipper og konsekvenser* (1. utg. ed.). Oslo: RIF - Organisasjonen for rådgivere.
- Black, G. (2004). *Applied financial accounting and reporting*. Oxford: Oxford University Press.
- Bolstad, A. (2003). *Arbeidsmarkedspolitikken i EU*. Notat 6. Oslo: Landbrukets Utredningskontor.
- Blanchette, M. (2013). *IFRS Adoption in Canada: An Empirical Analysis of the Impact on Financial Statements*. Retrieved from.
- Carlsen, A. J., & Wenstøp, F. (1994). *Bruk av flermålsanalysemetoder for å vurdere samfunnsøkonomisk nytte av vannkraftprosjekter*. Sandvika: Handelshøyskolen BI.
- Cox, S. (2011). *The Economist: Making sense of the Modern Economy* (2nd ed.). London: London : Profile Books.
- Davis, J. D., & Wyndelts, R. W. (1979). *Component depreciation for a shopping center*. The appraisal journal, april 1979, Vol.47(2). Hentet 08. mars 2016 fra <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=04360c22-64d0-4b40-b263-4fe5d742d78c%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4101>

- Demaria, S., & Dufour, D. (2007). *First time adoption of IFRS, Fair valueoption, Conservatism: Evidences from french listed companies*. 30th Annual Congress of the European Accounting Association.
- Elgmork, K. (1985). *Vitenskapelig metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Erikson, M. G. (2010). *Riktig kildebruk: Kunsten å referere og sitere*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ernst & Young. (2010). *Conceptual Framework: Objectives and qualitative characteristics*. Hentet 05. februar 2016 fra [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_86_GL_IFRS/\\$File/Supplement_86_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_86_GL_IFRS/$File/Supplement_86_GL_IFRS.pdf)
- Ernst & Young. (2012a). *International Gaap 2012: Generally accepted accounting practice under international financial reporting standards*. West Sussex: Wiley.
- Ernst & Young. (2012b). *IFRS-håndbok 2012*. Oslo: Ernst & Young.
- Finansdepartementet. (2004). *Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)*. (Ot.prp. nr. 89 2003-2004). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6d0ba7a5704c44c0af4585477cf8d5b2/no/pdfs/otp200320040089000dddpdfs.pdf>
- Finansdepartementet. (2004b). *Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (evaluering av regnskapsloven)*. (Ot.prp. nr. 39 2004-2005). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e4eada687f37499d94d958c00ab3871f/no/pdfs/otp200420050039000dddpdfs.pdf>
- Finanstilsynet. (2016). *Review of financial reporting*. Finanstilsynet's avsluttende brev. Hentet 25. februar 2016 fra http://www.finanstilsynet.no/Global/Noterte_foretak_Prospekter/Periodisk%20informasjonsplikt/Review_of_financial_reporting_BWO%20.pdf
- Forskrift om forenklet regnskapsstandard. (2008). *Forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder*. Hentet 27. mai 2016 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-01-21-57>
- Gjesdal, F. (1981). Accounting for Stewardship. *Journal of Accounting Research*, 19(1), 208-231. doi:10.2307/2490970

- Gjesdal, F., & Johnsen, T. (1999). *Kravsetting, lønnsomhetsmåling og vurdering*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlaget.
- Goldberger, A. S. (1991). *A course in econometrics*. Cambridge, Mass: Harvard University Press
- Heimlund, T. R., & Åsheim, A. J. (2011). *Dekomponering av bygg i den nordnorske eiendomsbransjen: En analyse av avskrivningspraksis*. Universitet i Tromsø. Tromsø
- Hendriksen, E. S. (1970). *Accounting theory* (Revised edition ed.). Homewood, Ill: R. D. Irwin.
- Hendriksen, E. S., & Van Breda, M. F. (1992). *Accounting theory* (5th ed. ed.). Homewood, Ill: Irwin.
- Heskestad, T. (2001). *Regnskapsmessige avskrivninger : en generalisering av avskrivningsteorien til usikkerhet*. Bergen: Norges handelshøyskole
- Heskestad, T. (2002). *Regnskapsmessige avskrivninger*. *Beta*, 16(02), 37-49.
- Heskestad, T., & Tofteland, A. (2016). *Forslag til ny regnskapslov: Virkelig verdi av varige driftsmidler*. Revisjon og Regnskap. Oslo: DnR Kompetanse AS.
- Huneide, J.-E. (2011). *Varige driftsmidler - nye krav og nye muligheter*. Revisjon og Regnskap nr.1 2011.
- Huneide, J.-E., Pedersen, K., Schwencke, H. R., & Hauge, D. O. (2013). *Årsregnskapet i teori og praksis* (Vol. 13). Sandefjord: Gyldendal Akademisk.
- Oslo Børsen. (18.11.2004). Tilleggskrav for selskaper som ikke er omfattet av IFRS-forordningen. Hentet 08. april 2016 fra <http://www.oslobors.no/Oslo-Boers/Regelverk/Hoeringer/Tilleggskrav-for-selskaper-som-ikke-er-omfattet-av-IFRS-forordningen>
- IAS 1 *Presentasjon av finansregnskapet*. Hentet 15. januar 2016 fra <http://abo.rechtsdata.no/browse.aspx?sDest=gIASz2D1z20z28Nz29>
- IAS 16 *Anlegg, Eiendom og utstyr*. Hentet 16. januar 2016 fra http://abo.rechtsdata.no/browse.aspx?bid=direct&s_terms=ias%2016&sDest=gIASz2D
- IAS 17 *Leieavtaler*. Hentet 10. januar 2016 fra <http://abo.rechtsdata.no/browse.aspx?sDest=gIASz2D17z20z28Nz29>

- IAS 38 *Immaterielle eiendeler*. Hentet 09. januar 2016 fra <http://abo.retttsdata.no/browse.aspx?sDest=gIASz2D38z20z20z28Nz29>
- IASB. (2004). *Basis for conclusions on IAS 16 property, plant and equipment*. IFRS Foundation
- IASB. (2010). *International Financial Reporting Standards (IFRS) The Conceptual Framework for Financial Reporting*. London: IFRS Foundation.
- IASB. (2012). *Clarification of acceptable methods of depreciation and amortisation (proposed amendments to IAS 16 and IAS 38)*. London: IFRS Foundation
- IASB. (2014). *Disclosure initiative (proposed amendments to IAS 1)*. London: IFRS Foundation.
- IASB. (2015a). *Conceptual framework exposure draft and comment letters*. Hentet 07. februar 2016 fra <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Pages/Conceptual-Framework-Exposure-Draft-and-Comment-letters.aspx>
- IASB. (2015b). *Conceptual Framework for Financial Reporting, Basic of conclusions*. London: IFRS Foundation.
- Ijiri, Y. (1983). *On the accountability-bases conceptual framework of accounting*. Journal of Accounting and Public Policy.
- Jiang, G., & Penman, S. (2013). *A fundamentalist perspective on accounting and implications for accounting research*: China Journal of Accounting Research.
- Johnsen, A., & Kvaal, E. (1999). *Regnskapsloven : kommentarer til lov av 17. juli 1998 nr 56 om årsregnskap m.v.* Oslo: Cappelen akademisk forlaget.
- Kam, V. (1986). *Accounting theory*. New York: Wiley.
- Knivsfå, K. H. (2015). Regnskapsbasert måling og målefeil. *Regnskapsanalyse og verdivurdering*. Forelesning 06. Hentet 05. januar 2016 fra <http://course.nhh.no/master/bus440/plansjar/2016/BUS440%20-%2006%20-%202016.pdf>
- KPMG. (2007). *components-of-aircraft-acquisition*. Hentet 02. februar 2016 fra <https://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/components-of-aircraft-acquisition.pdf>
- KPMG. (2015). *EØS-avtalen og de fire friheter: EU/EØS-rett og konkurranserett*. Hentet 20 januar 2016 fra <http://www.kpmglaw.no/fagomrade/eos-avtalen-og-de-fire-friheter>

- Kristoffersen, T. (2005). *Årsregnskapet : en grunnleggende innføring* (2. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kristoffersen, T. (2008). *Regnskapsteori : med introduksjon til internasjonale regnskapsstandarder (IFRS)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Krumsvik, R. J. (2013). *Innføringi forskringsdesign og kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. (2014). *Kritisk blikk på IFRS- misforståelser og utfordringer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S. (2006). IASB rammeverk. F. Gjesdal, & E. Kvaal (Red.) *Internasjonale regnskapsstandarder*. Oslo: Cappelen akademisk forlaget.
- Kvifte, S. S. (2004). *Konseptuelle rammeverk for regnskap*. Oslo: Den norske revisorforening forlaget.
- Kvifte, S. S., & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utg. ed.). Oslo: Den norske revisorforening forlaget.
- Langli, J. C. (2010). *Årsregnskapet* (9. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk Forlaget.
- Larsen, A., Bjørberg, S., & Kristiansen, B. F. (2005). *Avskrivning av bygninger: Prinsipper og konsekvenser*. Eiendomsforvaltning og livsløpsplanlegging.
- London Stock Exchange. (2010). *A guide to listing on the London Stock Exchange*. London: White Page Ltd. <http://www.londonstockexchange.com/home/guide-to-listing.pdf>
- Moonitz, M. (1963). Why do we need postulates and principles. *Journal of Accountancy (pre-1986)*, 116(000006), s.42-46.
- Pampel, F. C. (2000). *Logistic regression: a primer*. Thousand Oaks: Sage.
- Pedersen, A. W., & Steen-Johnsen, K. (2013). Kausalitet - i teori og praksis. *Tidsskrift for samfunnsforskning*. s. 339-340
- PwC. (2010). A practical guide to accounting for property under the cost model. Hentet 03. mars 2016 fra: https://www.pwc.com/jp/en/assurance/research-insights-report/assets/pdf/imre_22en.pdf
- PwC. (2014a). *IFRS and US GAAP: similarities and differences*. hentet 25. januar 2016 fra: <https://www.pwc.com/us/en/issues/ifrs-reporting/publications/assets/ifrs-and-us-gaap-similarities-and-differences-2014.pdf>

- PwC. (2014b). *Guide to going public in Canada*. Hentet 08. april 2016 fra <https://www.pwc.com/ca/en/transaction-service/publications/pwc-guide-going-public-canada-2014-05-en.pdf>
- Regnskapsloven. (1998). *Lov 17. juni 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.* Hente 22. januar 2016 fra <https://www.lovdatab.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=rskl>
- Røsok, K. O. (2014). *Varige Driftsmidler. IFRS i Norge-Temaartikler*. Oslo: Ernst & Young
- Selnes, F. (1994). *Sources of company trust and their effect on customer satisfaction and commitment in a buyer-seller relationship*. Sandvika: NIM
- Stenheim, T., & Schølberg, O. (2009). *Dekomponering av varige driftsmidler – en mulig løsning på klassiske regnskapsproblemer*. *Praktisk økonomi & finans*, 26(01), 3-10.
- Sørensen, K. A., & Buuk, A. (2013). *Dekomponering av varige Driftsmidler: En analyse av regnskapspraksis på luftfartøy og eiendom* (Masteroppgave). Universitetet i Tromsø. Tromsø.
- Thomas, A. L. (1969). *The Allocation Problem in Financial Accounting Theory*: American Accounting Association.
- Wold, K. H., & Helgevold, H. (2014). *Regnskapsmessig behandling av leieavtaler- I retning av mer konseptuelt riktig behandling?* (Masteroppgave). NHH. Bergen.

IV. Appendiks

Bloomberg Terminal definisjoner og mer utdypende GICS Sector (Global Industry Classification Standard).

Uavhengige variabler

Selskapsstørrelse: Markedsverdien av alle utestående aksjer angitt i en forhåndsdefinert valuta (for vår masterutredning var dette oppgitt i britiske pund (GBP) pr. Mars 2016.

Egenkapital: Foretakets samlede eiendeler fratrukket de samlede forpliktelsene. Resultatene i kapittel 6 er rapportert i milliarder GBP pr. Mars 2016, se Stata-kommando lengre ned i appendiks for omformuleringen fra millioner til milliarder (ble utført for lettere å tolke resultatene fra OLS- og Probitregresjon).

Eiendeler: Summen av alle korte- og langsiktige eiendeler som rapporteres i balansen. I henhold til Bloomberg Terminalen opererer den noe annerledes fra en sektor til en annen i arbeidet med å definere eiendelene. Forskjellene i definisjonen blir ikke gjennomgått her da det ikke har noen betydning for vår masterutredning og mer spesifikt resultatene i kapittel 6.

Definisjonen av selskapssektorer

En numerisk kode som angir GICS sektor-klassifisering. GICS (Global Industry Classification Standard) er en næringsstandard utviklet av MSCI i samarbeid med Standard & Poors (S & P). GICS består av 10 sektorer, 24 industrigrupper, 62 bransjer og 132 under næringer. GICS klassifisering tildeler en sektorkoden til hvert enkelt selskap i henhold til sin hovedvirksomhet. Sektorene blir definert i avsnittene under.

Energi: Energisektoren består av selskaper som driver med leting samt produksjon, raffinering, lagring og transport av olje, kull og/ eller gass. Med olje, kull og gass forstås også forbruksbrensel som bensin og diesel. Sektoren inkluderer også selskaper som tilbyr olje og gass utstyr med tilhørende beslektede tjenester.

Material: Materialsektoren omfatter selskaper som produserer kjemikalier, glass, papir, skogprodukter, metaller, mineraler. Andre selskaper som inngår i sektordefinisjonen her er gruvedrift-selskaper og relaterte emballasjeprodukter

Industri: Industrisektoren omfatter produsenter og distributører av kapitalvarer slik som: fly og forsvarsrelaterte produkter, bygg-produkter, elektrisk utstyr, maskiner. Selskaper som tilbyr bygg og ingeniørtjenester er inkludert i denne sektoren. Sektoren inkluderer også leverandører av kommersielle og profesjonelle tjenester: utskiftning, miljø og fasilitets-tjenester, kontortjenester, rekvisita, sikkerhets- og alarmtjenester og transporttjenester.

Forbruksvarer: Forbruksvaresektoren tenderer til å være den mest konjunkturfølsomme av sektorene. Sektoren inneholder selskaper som driver produksjon av husholdningenes varige forbruksvarer, fritidsutstyr samt tekstiler og klær. Sektoren omfatter også selskaper innen hotell- og restaurantbransjen. Andre fritidsaktiviteter, medieproduksjon og tjenester samt detaljhandel og tjenester omfattes av sektoren.

Konsumvarer: Konsumvaresektoren omfatter selskaper som bedrifter er mindre konjunkturfølsomme. Det inkluderer produsenter og distributører av mat, drikkevarer samt tobakk og produsenter av ikke-varig innbo og personlige produkter.

Helse: Helsesektoren omfatter helsepersonell og tjenester. Selskaper som produserer og distribuerer helsevesenet med utstyr (teknologi og annet lege/ helseutstyr) og forsyninger er også inkludert i sektoren. Den omfatter også selskaper som er involvert i forskning, utvikling, produksjon samt markedsføring av legemidler og andre bioteknologiske produkter.

Finans: Finanssektoren inneholder selskaper som er involvert i bank (depot, investering m.m.), boliglån, forbruksfinansiering, kapitalforvaltning, megling og forsikring. Denne sektoren omfatter også eiendomsselskaper og REIT's (Real Estate Investment Trust).

Informasjonsteknologi: IT-sektoren omfatter selskaper som tilbyr programvare samt selskaper som produsenter og distribuerer teknologi, maskinvare og utstyr. Med utstyr mener en her kommunikasjonsutstyr, mobiltelefoner, datamaskiner, periferiutstyr og annet elektronisk utstyr.

Telekommunikasjon: Telekommunikasjonssektoren inneholder selskaper som gi kommunikasjonstjenester primært gjennom en fast linje, mobilnettet eller trådløst, høy båndbredde og / eller fiberoptisk kabel nettverk.

Nytteverktøy: Nytteverktøysektoren er i hovedsak knyttet opp mot forsyninger og selskap som driver med forsyning til forskjellige formål. Sektoren består av selskap som driver innen det elektriske, innen gass eller innen vannverk. Sektoren inkluderer også uavhengige kraftprodusenter og selskaper som deltar i produksjon og distribusjon av elektrisitet fra fornybare kilder.

Tabell 1: Avskrivningsmetode for IAS 16

Avskrivningsmetoder IAS 16	Antall selskap	% U.O.P. AVS	% Prog. AVS	% Deg. AVS	% Saldomet. AVS	% lineær AVS.
OSEAX indeks	161	5,6 %	0,0 %	0,6 %	0,0 %	98,8 %
OBX indeks	24	8,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %
FTSE ALL share index	530	7,5 %	0,0 %	2,3 %	1,4 %	98,2 %
FTSE 100 index	92	11,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %
FTSE 350 index	320	6,5 %	0,0 %	0,7 %	2,1 %	97,9 %
FTSE 250 index	223	4,1 %	0,0 %	1,0 %	2,6 %	97,4 %
FTSE AIM all share index	774	13,0 %	0,0 %	3,0 %	6,6 %	93,4 %
FTSE AIM UK 50 index	48	2,1 %	0,0 %	2,1 %	2,1 %	97,9 %
FTSE AIM UK 100 index	95	4,3 %	0,0 %	1,1 %	4,3 %	96,7 %
SPTSXM index	147	30,3 %	0,0 %	5,6 %	6,3 %	88,7 %
SPTSX index	198	31,3 %	0,0 %	4,7 %	4,7 %	91,1 %
SPTSX60 index	50	32,7 %	0,0 %	2,0 %	0,0 %	98,0 %
CAC 40 index	37	8,1 %	2,7 %	2,7 %	0,0 %	100,0 %
CAC 20 index	19	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %
CAC small index	96	0,0 %	2,1 %	2,1 %	0,0 %	98,9 %
CAC mid 60 (CM 100) index	52	1,9 %	0,0 %	1,9 %	0,0 %	100,0 %
	2866					

Tabell 2: Avskrivningsmetode IAS 38

Avskrivningsmetode IAS 38	Ant. selskap	Sel. u. IAS 38	Ant lineær	%	Ant. Deg.	%	Ant. U.O.P	% U.O.P
OSEAX indeks	161	27	130	80,7 %	0	0,0 %	4	2,5 %
OBX indeks	24	2	21	87,5 %	0	0,0 %	1	4,2 %
FTSE ALL share index	530	121	407	76,9 %	0	0,0 %	1	0,2 %
FTSE 100 index	92	2	90	97,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %
FTSE 350 index	320	39	280	87,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %
FTSE 250 index	223	37	185	83,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
FTSE AIM all share index	774	235	516	66,8 %	0	0,0 %	21	2,7 %
FTSE AIM UK 50 index	48	5	43	89,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %
FTSE AIM UK 100 index	95	13	81	85,3 %	0	0,0 %	1	1,1 %
SPTSXM index	147	24	118	80,8 %	0	0,0 %	3	2,0 %
SPTSX index	198	25	168	85,3 %	0	0,0 %	3	1,5 %
SPTSX60 index	50	1	49	98,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
CAC 40 index	37	0	37	100,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
CAC 20 index	19	0	19	100,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
CAC small index	96	1	95	99,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
CAC mid 60 (CM 100) index	52	0	52	100,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %

Tabell 3: Bruken av virkelig verdi i praksis

Indeks\ IAS og VV	IAS 16			IAS 38		
	total	VV	%	total	VV	%
OSEAX indeks	161	2	1,2 %	161	0	0,0 %
FTSE ALL share index	530	17	3,2 %	530	0	0,0 %
FTSE AIM all share index	774	26	3,4 %	774	0	0,0 %
SPTSX index	198	6	3,0 %	198	0	0,0 %
CAC 40 index	37	0	0,0 %	37	0	0,0 %
CAC 20 index	19	0	0,0 %	19	0	0,0 %
CAC small index	96	3	3,1 %	96	0	0,0 %
CAC mid 60 (CM 100) index	52	0	0,0 %	52	0	0,0 %

Tabell 4: Oversikt over regnskapets sidetallsøkning på sektornivå

Sektor\ Sidetall	2011 el. annen tilgj.	2014/ 2015
Forbruksvarer	110	123
Konsumvarer	107	128
Energi	82	90
Finans	120	134
Helse	96	118
Industri	106	119
Informasjonsteknologi	86	99
Material	89	98
Telekommunikasjon	110	126
Nytteverktøy	132	145
Ingen sektor	70	79

Tabell 5: Probitregresjon:

Probitregresjon	Delta-method					
	dy/dx	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf.	Interval]
Egenkapital	.0828	.0329664	2.51	0.012	.018187	.147413
Eiendeler	-.000914	.0019058	-0.48	0.632	-.0046493	.0028212
Selskapsstørrelse	-.0386148	.0228545	-1.69	0.091	-.0834087	.0061792
Forbruksvarer	-.0975268	.0699139	-1.39	0.163	-.2345556	.039502
Konsumvarer	.0081098	.0782187	0.10	0.917	-.1451961	.1614156
Energi	.0386908	.0698796	0.55	0.580	-.0982706	.1756523
Finans	-.2823967	.0711686	-3.97	0.000	-.4218846	-.1429088
Helse	-.1618567	.075138	-2.15	0.031	-.3091245	-.0145888
Industri	-.0334974	.0689119	-0.49	0.627	-.1685622	.1015675
Informasjonsteknologi	-.250612	.0717059	-3.49	0.000	-.391153	-.110071
Material	.0381821	.0695362	0.55	0.583	-.0981063	.1744705
Telekommunikasjon	-.0601043	.1020533	-0.59	0.556	-.2601251	.1399166
LSX	-.2301588	.0316329	-7.28	0.000	-.2921581	-.1681595
TSX	.065448	.0406801	1.61	0.108	-.0142835	.1451794
Euronext Paris	.1207294	.0411526	2.93	0.003	.0400718	.201387

Stata-kommando for analyse og tolkning av data

- * Fjerner tallstørrelser fra variablene som av ulike grunner ikke kom med i
- * overføringen av variabler fra Bloomberg Terminalen. Ble utført ved at vi
- * først gikk inn i regnearket for datainnhentingene våre og la inn verdien "-99"
- * i alle cellene for variablene til selskapene vi skulle analysere. Deretter
- * la vi inn kommandoene

```
replace MarketCapY=. if MarketCapY== -99
```

```
replace TotAssetsY=. if TotAssetsY== -99 | TotAssetsY== 0
```

```
replace TotEqtyY=. if TotEqtyY <= 0
```

- * Fjerner så de som ikke har variabler

```
drop if MarketCapY==. | TotAssetsY==. | TotEqtyY==.
```

- * Gjør om variablene selskapsstørrelse, totale eiendeler og total egenkapital
- * til mindre presentasjonsverdier. Deler summene (milliarder GBP, som er
- * hentet inn fra Bloomberg Terminalen på 1 000 000 000.

```
replace MarketCapY=MarketCapY/10000000000
```

```
replace TotAssetsY=TotAssetsY/10000000000
```

```
replace TotEqtyY=TotEqtyY/10000000000
```

- * Lager dummyvariabler av GICS Sector. Splitter her GICS Sector inn i de elleve
- * ulike variantene av sektorer som Bloomberg Terminalen opererer med: Consumer Discretionary (1), Consumer Staples (2), Energy (3), Financials(4), Health Care(5), Industrials(6), Information Technology(7), Materials(8), Telecommunication Services(9), Utilities(10), NA (finner ikke sektor)(11)

```
gen consum_disc=0
```

```
replace consum_disc=1 if GICSSector==1
```

```
gen consum_stap=0
```

```
replace consum_stap=1 if GICSSector==2
```

```
gen energy=0
```

```
replace energy=1 if GICSSector==3
```

```
gen financ=0
```

```

replace financ=1 if GICSSector==4
gen hel_car=0
replace hel_car=1 if GICSSector==5
gen indust=0
replace indust=1 if GICSSector==6
gen inf_tec=0
replace inf_tec=1 if GICSSector==7
gen mater=0
replace mater=1 if GICSSector==8
gen tel_serv=0
replace tel_serv=1 if GICSSector==9
gen utili=0
replace utili=1 if GICSSector==10
gen not_av=0
replace not_av=1 if GICSSector==11
drop if not_av==1

```

*Lager labels til alle variablene

```

label variable TotEqtyY "Egenkapital"
label variable TotAssetsY "Eiendeler"
label variable MarketCapY "Selskapsstørrelse"
label variable TotEqtyY "Egenkapital"
label variable consum_disc "forbruksvarer"
label variable consum_stap "konsumvarer"
label variable energy "energi"
label variable financ "finans"
label variable hel_car "helse"
label variable indust "industri"
label variable inf_tec "informasjonsteknologi"
label variable mater "material"

```


label variable tel_serv "telekommunikasjon"

label variable utili "nyttverktøy"

label variable not_av "ingen sektor"

label variable DekompIAS16 "Dekomponering IAS 16"

*Lager dummyvariabler av Geografi. Har her splittet Geografi inn i fire

*variabler (OSX, LSX, TSX og Eur_P) som representerer de ulike børsene med

*tilhørende unike selskaper innad.

gen OSX=0

replace OSX=1 if GEOBØRS==1

gen LSX=0

replace LSX=1 if GEOBØRS==2

gen TSX=0

replace TSX=1 if GEOBØRS==3

gen Eur_P=0

replace Eur_P=1 if GEOBØRS==4

*Lager label av Eur_P

label variable Eur_P "Euronext Paris"

* Deskriptiv statistikk oversikt

sum DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*

/ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /

*/ inf_tec mater tel_serv utili OSX LSX TSX Eur_P

*Ser etter korrelasjoner mellom dekomponering av IAS 16 og de andre uavhengige

*variablene.

correlate DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*

/ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /

*/ inf_tec mater tel_serv utili OSX LSX TSX Eur_P

- * Kjører OLS regresjoner når vi tar vekk selskapene som ikke
- * hadde oppgitt noen sektortilhørighet. Fjerner altså sektor NA, gruppe 11
- * fra listen nevnt innledningsvis ovenfor.
- * Referansekategori for resultatene er utility-sektoren på Oslo Børs.
- * At nytteverktøy-sektoren på Oslo Børs er referanse vises ved tekst-ordet const og uttrykker
- * sannsynlighet for at et selskap innen nytteverktøy-sektoren på Oslo Børs dekomponer
- * eiendeler innen IAS 16

- * Regresjonen nedenfor er hovedresultatet

```
regress DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*
      */ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /*
      */ inf_tec mater tel_serv LSX TSX Eur_P
```

- * Kjører Probit-modell for sammenligning mot OLS resultatene

```
probit DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*
      */ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /*
      */ inf_tec mater tel_serv LSX TSX Eur_P
```

- * Probit-modellen må ha kommandoen under for å få frem margineffektene ellers er
- * rådataene umulig å tolke

margins, dydx(*)

- * TEST HER FOR SEKTOR STATISTISK SIGNIFIKANS I DEKOMPONERING= TEST HYPOTHESE 4

test energy=consum_disc

test indust=consum_disc

test mater=consum_disc

test indust=consum_stap

test energy=consum_stap

test mater=consum_stap

test indust=financ

test energy=financ

```
test mater=financ
test indust=hel_car
test energy=hel_car
test mater=hel_car
test indust=inf_tec
test energy=inf_tec
test mater=inf_tec
test indust=tel_serv
test energy=tel_serv
test mater=tel_serv
```

* TEST FOR HYPOTESE 5:

```
test TSX=LSX
test Eur_P=TSX
```

* ROBUSTHETSANALYSENE:

*Sjekker hvor mange observasjoner som er > 0 og hvor mange som er
* < 0 . Ettersom sannsynlighet ikke kan være over 100% eller negativ (-%).

```
predict decomp_pred
sum decomp_pred
count if decomp_pred < 0
count if decomp_pred > 1
```

```
histogram decomp_pred
```

* Fjerner så outliers (max og min verdier som i henhold til vår definisjon er stor eller liten).

```
sum if MarketCapY > 4
sum if TotEqty > 4
```

```
sum if TotAssetsY > 60
```

```
sum MarketCapY TotEqty TotAssetsY
```

```
count if MarketCapY > 4 /*
```

```
*/          | TotAssetsY > 60 /*
```

```
*/          | TotEqtyY > 4
```

```
* Definerer hva som er store selskap i henhold til Max-verdi  
gen outlier_store=0
```

```
        replace outlier_store=1 if MarketCapY > 4 /*
```

```
        */          | TotAssetsY > 60 /*
```

```
        */          | TotEqtyY > 4
```

```
tab outlier_store
```

```
* Definerer hva som er små selskap i henhold til Min-verdi
```

```
        count          if MarketCap < 0.0002 /*
```

```
        */          | TotAssetsY < 0.0002 /*
```

```
        */          | TotEqtyY < 0.0002
```

```
gen outlier_liten=0
```

```
replace outlier_liten=1 if MarketCap < 0.0002 /*
```

```
*/          | TotAssetsY < 0.0002 /*
```

```
*/          | TotEqtyY < 0.0002
```

```
* Oppsummerer små og store selskap i tabell:
```

```
tabulate outlier_store outlier_liten
```

```
* Kjører ny OLS-analyse etter at outliers er lagt til i regresjonen.
```

```
        regress DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*
```

```

*/ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /*
*/ inf_tec mater tel_serv LSX TSX Eur_P if outlier_store==0 /*
*/ & outlier_liten==0

*lager sammenligningstabell mellom tidligere OLS-analyse og ny OLS-analyse
*etter at store og små selskap er fjernet.
*Legger i tillegg ved en siste robusthetsanalyse kjørt basert på kun de økonomiske
*uavhengige variablene (Egenkapital, Eiendeler og Selskapsstørrelse)

eststo clear

eststo: quietly regress DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY
eststo: quietly regress DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*
*/ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /*
*/ inf_tec mater tel_serv LSX TSX Eur_P

eststo: quietly regress DekompIAS16 TotEqtyY TotAssetsY MarketCapY /*
*/ consum_disc consum_stap energy financ hel_car indust /*
*/ inf_tec mater tel_serv LSX TSX Eur_P if outlier_store==0 /*
*/ & outlier_liten==0

esttab est1 est2 est3 using "M:\System\Desktop\STATA filer\OLS_Table.rtf", /*
*/ replace se label r2 nonumbers star (* 0.10 ** 0.05 *** 0.01) /*
*/ title ("Sannsynligheten for dekomponering") /*
*/ mtitle ("Alle obs." "Alle obs." "Ekslusive store og små selskaper" ) > /*
*/ compress

```